

mulier instituut

Eindrapportage evaluatie JILIB- en KSG-Sportimpulsprojecten ronde 2018

Zes casussen in beeld, met de ervaringen van uitvoerende professionals, deelnemende kinderen en hun ouders

Kirsten Gutter

Vicky Dellas

Linda Ooms

Caroline van Lindert

Eindrapportage evaluatie JILIB- en KSG-Sportimpulsprojecten ronde 2018

Zes casussen in beeld, met de ervaringen van uitvoerende professionals, deelnemende kinderen en hun ouders

In opdracht van ZonMw

Kirsten Gutter
Vicky Dellas
Linda Ooms
Caroline van Lindert

© Mulier Instituut
Utrecht, juli 2021

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	5
1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen	9
1.2 Leeswijzer	10
2. Methode	12
2.1 Deelonderzoek 1: evaluatie JILIB- en KSG-projecten	12
2.2 Deelonderzoek 2: ophalen monitor- en evaluatiegegevens van alle JILIB- en KSG-projecten uit ronde 2018	14
3. Resultaten	15
3.1 JILIB-project 1	15
3.2 JILIB-project 2	19
3.3 JILIB-project 3	24
3.4 KSG-project 1	29
3.5 KSG-project 2	33
3.6 KSG-project 3	37
4. Monitoring en evaluatie	42
5. Conclusies en aanbevelingen	46
5.1 Conclusies	46
5.2 Aanbevelingen	50
Referenties	53
Bijlagen	
Bijlage 1 Interviewleidraden	55
Bijlage 2 Toestemmingsformulieren	60
Bijlage 3 Vragenlijst monitoring en evaluatie	63
Bijlage 4 Scoringsformulier monitoring en evaluatie	65
Bijlage 5 Monitoring- en evaluatietabellen	67

Samenvatting

In de periode 2012-2018 konden lokale sport- en beweegaanbieders via de Sportimpulsregeling tweejarige financiële ondersteuning ontvangen voor het opzetten van lokaal vraaggericht sport- en beweegaanbod. Het doel van de Sportimpulsregeling was een hogere en vooral duurzame sport- en beweegdeelname. De regeling was gericht op mensen die niet of nauwelijks aan sport of bewegen deden of dreigden te stoppen met sporten en bewegen. Naast de ‘reguliere’ Sportimpuls hadden sport- en beweegaanbieders ook de mogelijkheid om een aanvraag in te dienen voor de Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht (KSG, vanaf 2013), die gericht was op kinderen met (risico op) (ernstig) overgewicht en hun ouders. In 2014 kwam daar de Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten (JILIB) bij. Hier stond de doelgroep van 0-21-jarigen (en hun ouders) uit gezinnen met een laag inkomen centraal.

Het onderzoek bestond uit twee deelonderzoeken. In het eerste deelonderzoek zijn drie JILIB- en drie KSG-projecten uit de Sportimpulsronde van 2018 onderzocht. Dit deelonderzoek is een vervolg van het evaluatieonderzoek onder dezelfde projecten in 2020. Dit keer is gekeken naar het verloop van de projecten gedurende het tweede jaar van de subsidieperiode en hoe deze projecten er op het eind van de subsidieperiode voorstonden. De focus lag hierbij op: de mate waarin en de wijze waarop de JILIB- en KSG-doelgroepen zijn bereikt; de mate waarin en de wijze waarop ouders van deelnemers bij de activiteiten zijn betrokken; werkzame elementen van interventies bij het in beweging krijgen en houden van de JILIB- en KSG-doelgroepen; en de mate waarin de projecten zijn geborgd na afloop van de subsidieperiode. Data zijn verzameld door (groeps)interviews te houden met betrokken professionals en waar mogelijk met kinderen en hun ouders. In het tweede deelonderzoek zijn alle JILIB- (n=63) en KSG-projecten (n=31) uit ronde 2018 via een online vragenlijst benaderd om meer inzicht te krijgen in of en hoe zij effecten van hun project bij deelnemers (en hun ouders) hebben gemonitord en geëvalueerd.

Uit de resultaten van deelonderzoek 1 blijkt dat geïnterviewde professionals, deelnemers en hun ouders over het algemeen trots waren op en tevreden waren over het verloop van het project. Deelnemers van de JILIB-projecten behoorden vaker tot de beoogde doelgroep dan deelnemers van de KSG-projecten. De JILIB-doelgroep werd voornamelijk via scholen geworven, waardoor het bereik groot was. De ouderbetrokkenheid verschilde sterk tussen JILIB- en KSG-projecten, met een lage betrokkenheid bij de JILIB-projecten en een hoge betrokkenheid van ouders bij KSG-projecten. Voor beide projecttypen was het betrekken van ouders een uitdaging. Vijf van de zes projecten zijn geborgd. Het (financieel) borgen van deze projecten werd gerealiseerd door financiële middelen van de gemeente of door de activiteiten in te bedden binnen bestaande organisaties.

Uit de resultaten van deelonderzoek 2 blijkt dat bij het merendeel van de KSG- (n=20) en JILIB-projecten (n=24) (ervaren) effecten bij de deelnemers zijn gemonitord. Bij KSG-projecten was vaker sprake van een systematische aanpak om te monitoren en evalueren dan bij JILIB-projecten. Ook werd bij KSG-projecten vaker gebruik gemaakt van objectieve of gevalideerde meetinstrumenten.

Op basis van de resultaten zijn aanbevelingen gedaan ter bevordering van de uitvoering, borging en monitoring en evaluatie van Sportimpulsprojecten, vergelijkbare lopende sport- en beweegprojecten en projecten in toekomstig beleid. Zo wordt lokale uitvoerders aanbevolen om ouders en kinderen te betrekken bij het vormgeven van de ouderbetrokkenheid binnen het project. Lokale beleidsmakers zouden uitvoerders en relevante stakeholders met elkaar moeten verbinden om de borging van de projecten in lokale structuren in te bedden en onafhankelijk van gemeentelijke financiering te maken. Voor landelijke beleidsmakers is een aanbeveling om een geharmoniseerd monitoring- en evaluatie-instrument te ontwikkelen dat het monitoren en evalueren van projecten door lokale uitvoerders vergemakkelijkt en tegelijkertijd standaardiseert. Een andere aanbeveling voor landelijke beleidsmakers is om uitwisseling van *good practices* tussen uitvoerders van vergelijkbare projecten te faciliteren.

1. Inleiding

Regelmatig bewegen is belangrijk voor de fysieke, mentale en sociale gezondheid van kinderen en jongeren. Door regelmatig te bewegen verbeteren kinderen en jongeren hun fysieke fitheid en motorische vaardigheden. Daarnaast verkleint het de kans op depressieve symptomen en angstgevoelens. Door te bewegen met andere kinderen en jongeren leren zij sociale vaardigheden en breiden zij hun sociale netwerk uit (Bailey et al., 2013; Physical Activity Guidelines Advisory Committee [PAGAC], 2018; World Health Organization [WHO], 2020).

Volgens de meest recente beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad moeten kinderen en jongeren elke dag (tenminste) een uur aan matig intensieve inspanning doen. Ook het doen van spier- en botversterkende activiteiten en het voorkomen van veel stilzitten maken onderdeel uit van de richtlijnen (Gezondheidsraad, 2017). In 2020 voldeed 61 procent van de Nederlandse kinderen tussen 4 en 11 jaar aan deze beweegrichtlijnen. Voor kinderen van 12 tot en met 17 jaar ligt dit percentage met 41 procent veel lager (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] et al., 2020). Dat betekent dat een aanzienlijk deel van de Nederlandse kinderen en jongeren tussen de 4 en 17 jaar te weinig beweegt en een verhoogde kans heeft op allerlei gezondheidsproblemen.

Sportimpuls

Vanaf 2012 konden lokale sport- en beweegaanbieders via de Sportimpuls tweejarige financiële ondersteuning ontvangen voor het opzetten van lokaal vraaggericht sport- en beweegaanbod. Het doel was een hogere en vooral duurzame sport- en beweegdeelname. De regeling was gericht op mensen die niet of nauwelijks aan sporten en bewegen deden of dreigden te stoppen met sporten en bewegen.¹ Naast deze 'reguliere' Sportimpulsregeling was er voor sport- en beweegaanbieders sinds 2013 de mogelijkheid om, samen met partijen uit de (jeugd)gezondheidszorg, een aanvraag in te dienen voor de Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht (KSG).² In 2014 is de regeling Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten (JILIB) toegevoegd.³

De Sportimpuls maakte tot en met 2018 samen met de Brede impuls combinatiefuncties, waarmee gemeenten combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches⁴ konden aanstellen, deel uit van het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) van het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS). In september 2018 is de laatste ronde Sportimpulsprojecten gestart. De tweejarige projecten zouden tot 1 september 2020 lopen, maar door de coronacrisis en de daarbij behorende maatregelen vanuit de overheid zijn deze projecten 1 december 2020 afgerond.⁵ De Sportimpulsprojecten zijn gedurende de subsidieperiode ondersteund door ZonMw en Kenniscentrum Sport & Bewegen (KCSB) bij de implementatie en borging ervan. De Rijksoverheid heeft het overheidsbeleid op het gebied van sport en

¹ <https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/sport-en-bewegen/programmas/programma-detail/sportimpuls/>

² <https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/jeugd/programmas/programma-detail/sportimpuls-kinderen-sportief-op-gewicht/>

³ <https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/jeugd/programmas/programma-detail/sportimpuls-jeugd-in-lage-inkomensbuurten/>

⁴ De buurtsportcoach of combinatiefunctionaris heeft de taak om meer mensen te laten sporten en bewegen in de buurt. De buurtsportcoach legt de verbinding tussen sportaanbieders en welzijn, gezondheidszorg, jeugdzorg, kinderopvang en onderwijs. De gemeente voert de regie over de lokale inzet van buurtsportcoaches en krijgt hiervoor financiële ondersteuning van de Rijksoverheid.

⁵ Vanaf maart 2020 is er een (gedeeltelijke) lockdown geweest in Nederland, waardoor verschillende Sportimpulsactiviteiten geen doorgang hebben gevonden, zijn uitgesteld of op een andere manier zijn uitgevoerd.

bewegen voortgezet via het Nationaal Sportakkoord dat uitgevoerd wordt in de periode 2019-2022. Het Nationaal Sportakkoord moet leiden tot lokale en regionale sportakkoorden (Reitsma et al., 2020; Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport [VWS], 2018)⁶. Dit onderzoek richtte zich op de JILIB- en KSG- Sportimpulsprojecten uit ronde 2018. De inhoud en doelgroepen van de JILIB- en KSG-regelingen worden hieronder nader toegelicht.

JILIB

De Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten (JILIB) had als doel inactieve jeugd tot 21 jaar uit gezinnen met een laag inkomen te stimuleren om blijvend fysiek in beweging te komen door gebruik te maken van vraaggestuurd lokaal sport- en beweegaanbod op maat. Belangrijke kernelementen van de JILIB-aanpak waren: 1) aansluiting van het aanbod bij de behoeftes en huidige situatie van de doelgroep; 2) ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie; 3) samenwerking met lokale organisaties die de doelgroep goed kunnen bereiken; 4) aansluiting bij het gemeentelijk armoedebeleid; en 5) gebruik maken van bestaande kennis in de vorm van erkende sport- en beweeginterventies via de Menukaart Sportimpuls⁷.

Eén op de tien kinderen en jongeren (0-17 jaar) in Nederland leeft in een huishouden met onvoldoende geld voor kleding, vervoer en sociale activiteiten zoals sport en cultuur (Kenniscentrum Sport & Bewegen [KCSB], 2017). Uit onderzoek blijkt dat deze kinderen en jongeren minder sporten en bewegen en minder vaak lid zijn van een sportvereniging (Heijnen et al., 2020; KCSB, 2017). Zo is 43 procent van de kinderen en jongeren (5-17 jaar) uit een bijstandsgezin lid van een sportvereniging, ten opzichte van 83 procent van leeftijdsgenoten uit niet-arme gezinnen (KCSB, 2017). Dit geeft de noodzaak weer om de sport- en beweegdeelname onder jeugd uit arme gezinnen te stimuleren.

Hoewel een gebrek aan financiële middelen bij de ouders de mogelijkheden tot sport- en beweegdeelname van deze kinderen en jongeren beperkt, spelen ook andere factoren binnen het gezin een rol. Binnen het gezin is vaak sprake van multiproblematiek (zoals werkloosheid van ouder(s), scheiding, schulden), waardoor sport en bewegen niet altijd prioriteit hebben. Tijdgebrek bij de ouders (bv. door onregelmatige werktijden, zorg voor andere kinderen) om hun kind(eren) naar sport en beweegactiviteiten te brengen en andere gewoonten en opvattingen binnen het gezin (sporten en bewegen is niet belangrijk, meiden mogen niet sporten) spelen hierin ook een rol. Gezondheidsproblemen en/of beperkte motorische vaardigheden, het ontbreken van rolmodellen in de omgeving (familie, vrienden sporten niet) en wonen in een onveilige buurt zijn andere factoren waardoor deze kinderen en jongeren minder sporten en bewegen (in hun buurt) (Deelen et al., 2018; Hoogendoorn & De Hollander, 2016; KCSB, 2017). Toch hebben drie op de vier jongeren uit gezinnen met een laag inkomen interesse om te sporten (KCSB, 2017).

⁶ Om zoveel mogelijk mensen met plezier te laten sporten en bewegen zijn binnen het Nationaal Sportakkoord zes ambities geformuleerd: 1) inclusief sporten en bewegen; 2) duurzame sportinfrastructuur; 3) vitale sport- en beweegaanbieders; 4) positieve sportcultuur; 5) van jongs af aan vaardig in bewegen; en 6) topsport die inspireert. Gemeenten, sport- en beweegaanbieders en andere (potentiële) partners op lokaal en waar mogelijk regionaal niveau moeten hieraan uitvoering geven door middel van lokale en/of regionale sportakkoorden. In zo'n lokaal/regionaal sportakkoord maken partijen afspraken over hoe zij met elkaar de ambities op het gebied van sport en bewegen binnen hun gemeente willen bereiken.

⁷ De Menukaart was een (tijdelijk) online overzicht van sport- en beweegaanbod. Het ging om aanbod dat in voorgaande jaren was ontwikkeld door sportbonden, beweegaanbieders, fitnessorganisaties en andere sport- en beweegorganisaties en op verschillende plekken in Nederland succesvol was toegepast. De sport- en beweeginterventies op de Menukaart waren allemaal 'erkende' interventies. Deze interventies zijn beoordeeld op kwaliteit, effectiviteit en uitvoerbaarheid binnen het Erkenningstraject Interventies en hebben minimaal de erkenning 'Goed Beschreven'. Er was de Menukaart Sportimpuls (reguliere regeling en JILIB-regeling) en de Menukaart Sportimpuls KSG (regeling KSG). Na afloop van de Sportimpuls is de Menukaart opgeheven.

KSG

Het doel van de Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht (KSG) was dat lokale sport- en beweegaanbieders samen met partijen uit de lokale gezondheidszorg een uitgebreid en/of verbreed sport- en beweegaanbod zouden ontwikkelen voor kinderen van 0 tot 18 jaar met overgewicht of obesitas en hun gezin. Met dit aanbod moesten zij de doelgroep op weg helpen naar een duurzame sportieve en gezonde leefstijl. Belangrijke kernelementen van de KSG-aanpak waren: 1) aansluiting van het aanbod bij de behoeftes en huidige situatie van de doelgroep; 2) ouderparticipatie en opvoedingsondersteuning; 3) samenwerking tussen zorg en sport; en 4) gebruik maken van bestaande kennis in de vorm van erkende sport- en beweeginterventies voor de doelgroep via de Menukaart Sportimpuls KSG⁷.

In de afgelopen jaren is het aantal kinderen met overgewicht en obesitas in Nederland toegenomen. Van de kinderen van 4 tot en met 17 jaar had in 2020 15 procent overgewicht, waarvan 12 procent matig overgewicht en 3 procent ernstig overgewicht (obesitas). Overgewicht komt wat vaker voor bij 12-17-jarigen dan bij jongere kinderen van 4 tot en met 11 jaar (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] & Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu [RIVM], 2020). Ook bij hele jonge kinderen vormt overgewicht een probleem. Uit recente cijfers blijkt dat 8 procent van de kinderen rond de 2 jaar al te kampen heeft met (matig of ernstig) overgewicht (Struijs et al., 2019).

Overgewicht kan voor een kind vervelende (gezondheids)gevolgen hebben. Kinderen met overgewicht hebben bijvoorbeeld een hogere kans op het krijgen van allerlei gezondheidsproblemen, zoals hoge bloeddruk, spier- en gewrichtsaandoeningen, ademhalingsproblemen en diabetes. Daarnaast worden kinderen met overgewicht vaker gepest en buitengesloten door leeftijdsgenootjes, wat de kans op een negatief zelfbeeld en daarmee samenhangende psychosociale problemen vergroot. Bovendien hebben kinderen met overgewicht een grotere kans om op volwassen leeftijd overgewicht te hebben. Hierdoor hebben zij als volwassene een groter risico op allerlei chronische aandoeningen en ziekten (bv. hart- en vaatziekten, kanker) en zelfs vroegtijdig overlijden (Ooms, 2017). Het is daarom van belang om overgewicht bij kinderen en jongeren te voorkomen en/of te verminderen.

Gewichtstoename ontstaat door een langdurige onevenwichtigheid in de energiebalans. Een belangrijke bijdrage aan de toename in overgewicht wordt geleverd doordat kinderen minder bewegen, meer zittende activiteiten doen en een ongezond voedingspatroon hebben (Sturm, 2005). Belangrijke individuele factoren die het sporten en bewegen van kinderen met overgewicht belemmeren zijn onder andere een negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen om te bewegen en een gebrek aan motorische vaardigheden. Daarnaast spelen factoren in de sociale en fysieke omgeving een belangrijke rol, zoals een gebrek aan sociale steun (van ouders, gezinsleden, vriendjes) en een gebrek aan (geschikte) sport- en beweegmogelijkheden in de omgeving (Ooms, 2017). Ondanks dat kinderen met (ernstig) overgewicht het sporten en bewegen (soms) lastig vinden, kunnen zij er ook plezier in ervaren, bijvoorbeeld wanneer de sport- en beweegactiviteiten zijn afgestemd op hun (mentale en fysieke) belastbaarheid, er wordt gesport en bewogen met gelijkgestemden en de focus vooral ligt op plezier in bewegen (Ooms, 2017; Ooms et al., 2020).

Evaluatieonderzoek JILIB- en KSG-Sportimpulsprojecten ronde 2018

Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd naar het verloop, de borging en opbrengsten van de JILIB- en KSG-Sportimpulsprojecten (Nieuwenhuis-Leijenhof et al., 2017; Ooms et al., 2017; Ooms et al., 2018; Ooms et al., 2020). Deze onderzoeken gaven weinig zicht op de mate waarin de beoogde doelgroepen (inactieve jeugd uit arme gezinnen en hun ouders; kinderen en jongeren met (risico op) (ernstig) overgewicht en hun ouders) daadwerkelijk zijn bereikt. Tevens was er weinig zicht op de (ervaren) effecten van de projecten bij deelnemers (kinderen en ouders) en de werkzame elementen van interventies om de doelgroepen (en hun ouders) aan het sporten en bewegen te krijgen. Dit kwam mede doordat in deze onderzoeken vooral is gekeken naar het perspectief van de lokale uitvoerders en

samenwerkingspartners van de projecten, maar meningen en ervaringen van de doelgroep (kinderen en hun ouders) niet zijn meegenomen.

Daarom heeft het Mulier Instituut in 2020 een verdiepend onderzoek uitgevoerd naar vier lopende JILIB- en vier lopende KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018 (Dellas et al., 2020). Hierin is gekeken hoe de projecten er een jaar na de start van de tweejarige subsidieperiode voor staan. Op basis van het RE-AIM-model⁸ (Glasgow et al., 1999) is specifiek gekeken naar de mate waarin en de wijze waarop 1) de JILIB- en KSG-projecten de beoogde doelgroep hebben bereikt en geschikt zijn voor de doelgroep; 2) de projecten zijn in- en uitgevoerd; 3) de doelgroep effecten heeft ervaren (volgens betrokken professionals, ouders en de kinderen zelf); en 4) aandacht is besteed aan borging. Om de projecten goed te kunnen evalueren, zijn groepsinterviews afgenomen met uitvoerende professionals, deelnemende kinderen en hun ouders.

Belangrijke resultaten uit dit onderzoek zijn:

- Bij JILIB-projecten is de beoogde doelgroep, jongeren uit gezinnen met een laag inkomen, goed bereikt door samen te werken met scholen in wijken met een lage sociaaleconomische status (SES). KSG-projecten hadden meer moeite om de doelgroep, met name kinderen onder de 4 jaar met overgewicht, te bereiken.
- Bij alle KSG-projecten zijn ouderbijeenkomsten of ouder-kindactiviteiten georganiseerd. De ouderbetrokkenheid en -participatie beperkten zich bij de meeste JILIB-projecten tot het halen en brengen van de kinderen naar trainingen en wedstrijden.
- Deelnemende kinderen en hun ouders waren positief over de georganiseerde activiteiten binnen de JILIB- en KSG-projecten. Ook onder de uitvoerende professionals was het draagvlak voor de projecten groot.
- Er is een breed scala aan ervaren effecten bij kinderen gerapporteerd, maar de meeste ouders hebben hun eigen beweeg- en voedingsgedrag niet of nauwelijks veranderd.
- In het kader van sport- en beweegstimulering is het belangrijk dat sport- en beweegactiviteiten aansluiten bij de wensen en behoeften van de kinderen en hun ouders. Individueel maatwerk is hierbij nodig.
- Bij zowel de JILIB- als de KSG-projecten werd nog weinig structureel gemonitord en geëvalueerd.
- De partijen waarmee het meest is samengewerkt binnen de JILIB- en KSG-projecten zijn sportverenigingen, Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD'en), het onderwijs en de zorg. Tegelijkertijd ontbraken belangrijke partners, zoals intermediairs en sleutelfiguren in de wijk (JILIB-projecten) en JOGG (KSG-projecten).
- Bij minder dan de helft van alle projecten was aandacht voor de borging van het project na de subsidieperiode. Een meerderheid van de uitvoerende professionals had weinig zicht op en kennis van het Nationaal Sportakkoord en de lokale sportakkoorden.

Huidig onderzoek

Het huidige onderzoek is een vervolg op het hierboven beschreven onderzoek naar de vier JILIB- en vier KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018. In dit onderzoek is gekeken naar het verloop van de projecten gedurende het tweede jaar van de subsidieperiode en naar hoe deze projecten er aan het eind van de subsidieperiode voor staan. Op basis van bovenstaande resultaten en een overleg met ZonMw en KCSB is

⁸ RE-AIM staat voor Reach, Effectiveness, Adoption, Implementation and Maintenance. Aan de hand van dit model kunnen interventies worden geëvalueerd. Verondersteld wordt dat JILIB- en KSG-projecten alleen impact kunnen hebben op (het gedrag van) de doelgroep (bv. meer bewegen) als de beoogde doelgroep in voldoende mate wordt bereikt (reach), als de aanpak door de lokale uitvoerders wordt geadopteerd (adoption), als de aanpak wordt geïmplementeerd zoals bedoeld (d.w.z. werkzame elementen worden behouden; implementation) en als de aanpak wordt geborgd (maintenance). Tot slot moet het project leiden tot de gestelde (sub)doelen van het project bij de doelgroep (effectiveness).

besloten om hierbij specifiek in te zoomen op een beperkt aantal onderwerpen om hierover meer (verdiepende) kennis te kunnen ophalen: 1) de mate waarin en de wijze waarop de JILIB- en KSG-doelgroepen zijn bereikt; 2) de mate waarin en de wijze waarop ouders van deelnemers bij de activiteiten zijn betrokken; 3) werkzame elementen van interventies bij het in beweging krijgen (werkzame elementen adoptie beweeggedrag) en houden (werkzame elementen borging beweeggedrag) van de JILIB- en KSG-doelgroepen; en 4) de mate waarin de projecten zijn geborgd na afloop van de subsidieperiode (borging van activiteiten, financiën, samenwerking, kennis en expertise).

In dit vervolgonderzoek is het RE-AIM model dus niet meer als uitgangspunt genomen. Verder zijn Sportimpulsprojecten vanaf 2015 verplicht om hun projecten te monitoren en evalueren (Van Stam et al., 2018). Daarom zijn in het huidige onderzoek ook alle JILIB- (n=63) en KSG-projecten (n=31) uit ronde 2018 via een online vragenlijst benaderd om meer inzicht te krijgen in of en hoe zij effecten van hun project bij deelnemers (en hun ouders) hebben gemonitord en geëvalueerd. Deze resultaten kunnen gebruikt worden om deze en soortgelijke projecten in de toekomst gerichter te ondersteunen bij monitoring en evaluatie.

1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Dit onderzoek bestond uit twee deelonderzoeken en had daardoor twee doelen. Ten eerste: *inzicht krijgen in het verloop van vier JILIB- en vier KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018 gedurende het tweede jaar van de subsidieperiode*. Hierbij is specifiek gekeken naar 1) de mate waarin en de wijze waarop de JILIB- en KSG-doelgroepen zijn bereikt; 2) de mate waarin en de wijze waarop ouders van deelnemers bij de activiteiten zijn betrokken; 3) werkzame elementen van interventies bij het in beweging krijgen (werkzame elementen adoptie beweeggedrag) en houden (werkzame elementen borging beweeggedrag) van de JILIB- en KSG-doelgroepen; en 4) de mate waarin de projecten zijn geborgd na afloop van de subsidieperiode (borging van activiteiten, financiën, samenwerking, kennis en expertise). Het tweede doel van dit onderzoek was: *inzicht krijgen in de manier waarop alle JILIB- (n=63) en KSG-projecten (n=31) uit ronde 2018 effecten van hun project bij deelnemers (en hun ouders) hebben gemonitord en geëvalueerd*.

Op basis van de resultaten van beide deelonderzoeken kunnen aanbevelingen worden gedaan voor het verbeteren van de randvoorwaarden en mogelijkheden voor uitvoering, borging en monitoring en evaluatie van (geborgde) Sportimpulsprojecten, vergelijkbare lopende sport- en beweegprojecten (bv. de inzet van (erkende) sport- en beweeginterventies binnen lokale sportakkoorden) en toekomstige projecten in toekomstig beleid.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van ZonMw. ZonMw was betrokken bij de aanvraagprocedure van Sportimpulsprojecten, bewaakte de voortgang van de projecten en ondersteunde projecten in de uitvoering. De resultaten van het onderzoek bieden ZonMw en andere partijen - in het bijzonder het KCSB, dat betrokken is bij de erkenning en ondersteuning van sport- en beweeginterventies⁹ - input voor het doorontwikkelen van sport- en beweegprojecten, het vormgeven van nieuwe projecten, subsidieaanvragen en ondersteuningsmogelijkheden (bv. op het gebied van monitoring en evaluatie). Voor het ministerie van VWS biedt het onderzoek inzicht in de vraag wat de projecten, volgens respondenten, tot nu toe hebben opgeleverd, wat daarbij mogelijk de beïnvloedende factoren zijn geweest en hoe toekomstig beleid verbeterd en aangescherpt kan worden. De resultaten kunnen verder bijdragen aan bijstelling of verdere invulling van het nationale sportbeleid (Nationaal Sportakkoord) en het lokale en regionale sportbeleid

⁹ Zie bijvoorbeeld: <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/producten/over-sport-en-beweeginterventies/>

(lokale en regionale sportakkoorden). Tot slot bieden de resultaten handvatten voor lokale sport- en beweegaanbieders en buurtsportcoaches als het gaat om uitvoering, borging en monitoring en evaluatie van hun lokale sport- en beweeginitiatieven (die buiten de Sportimpuls zijn opgezet).

De centrale onderzoeksvragen waren:

Deelonderzoek 1: hoe zijn de vier JILIB- en vier KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018 in het tweede jaar van de subsidieperiode verlopen en hoe staan zij er twee jaar na de start van de subsidieperiode voor?

Deelonderzoek 2: in hoeverre en op welke manier monitoren en evalueren de JILIB- en KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018 effecten van hun projecten bij deelnemers (en hun ouders)?

Hiervan afgeleid zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

Deelonderzoek 1:

1. Hoe is het project in het algemeen in het tweede jaar van de subsidieperiode verlopen?
 - Hebben de coronacrisis en de bijbehorende maatregelen vanuit de overheid invloed gehad op de uitvoering van het project?¹⁰
2. In hoeverre en op welke manier is de beoogde einddoelgroep (kinderen en jongeren uit gezinnen met een laag inkomen/kinderen en jongeren met (risico op) (ernstig) overgewicht) bereikt?
 - Welke rol spelen samenwerkingspartners bij het bereiken en werven van de doelgroep?
3. In hoeverre en op welke manier zijn ouders van deelnemers betrokken bij activiteiten?
4. Hoe waarderen en ervaren lokale uitvoerders, de doelgroep en ouders de activiteiten (positieve en negatieve ervaringen)?
5. In hoeverre en op welke manier zijn deelnemers blijven sporten en bewegen?
 - Wat zijn werkzame elementen van interventies bij het in beweging krijgen (adoptie beweeggedrag) en houden (borging beweeggedrag) van de JILIB- en KSG-doelgroepen?
 - Zijn er deelnemers uitgevallen en wat waren hun redenen om te stoppen?
6. Wat zijn (andere) (ervaren) veranderingen van de JILIB- en KSG-projecten bij deelnemers volgens deelnemers zelf, hun ouders en de belangrijkste betrokkenen?
7. In hoeverre en op welke manier zijn de projecten na afloop van de Sportimpuls geborgd (borging van activiteiten, financiën, samenwerking, kennis en expertise)?
 - In hoeverre en op welke manier zijn de projecten onderdeel van regionale en/of lokale sportakkoorden geworden?

Deelonderzoek 2:

8. In hoeverre en op welke manier zijn effecten bij deelnemers (en hun ouders) gemonitord en geëvalueerd en wat is de kwaliteit van de gebruikte meetmethoden en uitkomstmaten?

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de methode van het onderzoek beschreven. De resultaten van deelonderzoek 1 worden beschreven in hoofdstuk 3 en de resultaten van deelonderzoek 2 in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 sluit af met de belangrijkste conclusies van het onderzoek en een aantal aanbevelingen ter verbetering van de

¹⁰ De focus in dit onderzoek lag niet op de invloed van de coronacrisis en de bijbehorende maatregelen op de uitvoering van de projecten, maar aangezien de kans groot was dat de uitvoering van de projecten daardoor is beïnvloed, is deze vraag wel meegenomen.

uitvoering, borging en monitoring en evaluatie van geborgde Sportimpulsprojecten, vergelijkbare projecten (buiten de Sportimpuls) en mogelijke toekomstige projecten in toekomstig sport- en beweegstimuleringsbeleid.

2. Methode

2.1 Deelonderzoek 1: evaluatie JILIB- en KSG-projecten

Voor dit deelonderzoek zijn de vier JILIB- en vier KSG-projecten uit ronde 2018 die in 2020 deelnamen aan het onderzoek wederom benaderd (zie voor een beschrijving van de projecten tabel 2.1). Uiteindelijk hebben de projectleiders van drie JILIB- en drie KSG-projecten aangegeven in de tweede ronde van het evaluatieonderzoek te willen deelnemen. Eén KSG-project heeft afgezien van deelname omdat de projectleider niet langer werkzaam was voor het project als gevolg van de coronapandemie. Ook één JILIB-project is afgefallen, wegens geen respons.

Net als in de eerste ronde zijn binnen elk project (groeps)interviews gehouden met 1) betrokken professionals zoals trainers en projectleiders; 2) de deelnemers; en 3) de ouders van deelnemers. Bij één JILIB-project is, net als vorig jaar, niet gesproken met de ouders van de deelnemers, omdat deze niet in beeld waren bij de organisatie en niet bij het project zijn betrokken. Bij twee KSG-projecten is niet met de deelnemers zelf gesproken omdat zij te jong waren (zie tabel 2.2).

In zijn geheel zijn minder deelnemers en ouders geïnterviewd dan van tevoren beoogd en dan in de eerste ronde van het evaluatieonderzoek. Dit kwam voornamelijk doordat de activiteiten vanwege de coronamaatregelen werden stilgelegd en doordat ouders, op het moment dat ze weer werden gestart, geacht werden de locatie te verlaten nadat ze hun kind hadden gebracht. Daardoor moesten de trainers eerst aan de ouders vragen of zij mochten worden benaderd door de onderzoekers en moesten de onderzoekers vervolgens de ouders zien te bereiken. Van JILIB-project 1 zijn de deelnemers door de trainster bevraagd, aan de hand van door de onderzoekers opgestelde vragen. Hiervoor is gekozen omdat de deelnemers na de lange coronastop weer terug waren en de komst van een onderzoeker eventueel het gevoel van veiligheid en gezelligheid bij de activiteiten zou kunnen aantasten, met als mogelijk gevolg dat deelnemers niet meer zouden terugkomen.

Tabel 2.1 Geselecteerde JILIB- en KSG-projecten voor groepsinterviews

Project	Interventie(s)	Doelgroep	Type activiteiten
JILIB 1	City Streetball	Meiden 13-16 jaar	Dans- en balsportaanbod
JILIB 2	SwimStars	6-14 jaar	Laagdrempelige watersportactiviteiten
JILIB 3	Sport-it in de wijk	6-12 jaar	Afwisselend sportaanbod met intensieve begeleiding
JILIB 4*	SportSpot	4-14 jaar	Clinics diverse sporten
KSG 1	Beweegkriebels	0-4 jaar	Spelenderwijs met kinderen in beweging
KSG 2	Nijntje Beweegdiploma 1 en 2 en Beweegkriebels	0-4 jaar	Spelenderwijs met kinderen in beweging
KSG 3	Cool2BFit	8-13 jaar	Programma van achttien maanden met multidisciplinaire begeleiding
KSG 4*	WIJS	8-12 jaar	Naschools multidisciplinair interventieprogramma gericht op gezonde leefstijl

*Deze projecten zijn gedurende het onderzoek afgefallen.

Tabel 2.2 Overzicht geïnterviewden JILIB- en KSG-projecten

Project	Aantal geïnterviewde betrokken professionals	Aantal geïnterviewde deelnemers	Aantal geïnterviewde ouders
JILIB 1	2 - face-to-face/telefonisch	16 - via trainster	0
JILIB 2	2 - digitaal	1 - digitaal	1 - digitaal
JILIB 3	4 - face-to-face	4 - face-to-face	3 - telefonisch
KSG 1	3 - digitaal	0	3 - telefonisch
KSG 2	5 - digitaal	0	3 - telefonisch
KSG 3	3 - digitaal	5 - digitaal	5 - telefonisch

In de groepsinterviews met de betrokken professionals is onder andere gesproken over het verloop van het project in het afgelopen jaar, de mate waarin de doelgroep is bereikt en ouders zijn betrokken bij activiteiten, de manier waarop en in hoeverre het is gelukt om een gezonde en actieve leefstijl bij de deelnemers te realiseren en de mate waarin en manier waarop het project is geborgd. De deelnemers zijn gevraagd naar hun redenen voor deelname, hun ervaringen met en waardering van de activiteiten en de trainers, veranderingen die zij bij zichzelf hebben waargenomen door deelname aan de activiteiten en in hoeverre zij van plan zijn te blijven sporten en bewegen. De ouders zijn voornamelijk bevraagd over de ervaren opbrengsten en eventuele effecten/veranderingen die zij, sinds deelname aan het project, bij hun kind(eren) hebben waargenomen en wat volgens hen succesfactoren en verbeterpunten van het project zijn. In alle interviews is daarnaast aandacht besteed aan de mate waarin en redenen waarom deelnemers stoppen met de activiteiten. De interviews waren semigestructureerd, met ruimte voor verdieping op thema's, waar nodig. Zie bijlage 1 voor de interviewleidraden.

De interviews zijn afgenomen in de periode augustus 2020-juni 2021, waarbij sprake was van (wisselende) coronamaatregelen. Afhankelijk van de mogelijkheden en de wensen van de respondenten zijn de (groeps)interviews op locatie, telefonisch of digitaal afgenomen (zie tabel 2.2). De interviews duurden een kwartier tot een uur. De korte interviews waren telefonische interviews met ouders die de Nederlandse taal niet goed beheersten. Alle interviews zijn opgenomen met een spraakrecorder en uitgewerkt in een beknopte samenvatting. De geïnterviewden hebben toestemming gegeven voor deelname aan het onderzoek door een toestemmingsformulier te ondertekenen. Toestemming voor deelname van kinderen aan het onderzoek is via de ouders verkregen. Ouders die telefonisch of via de mail zijn benaderd, hebben eveneens toestemming gegeven aan de projectleider voor het delen van hun contactgegevens met de onderzoekers. Zie bijlage 2 voor de toestemmingsformulieren.

2.2 Deelonderzoek 2: ophalen monitor- en evaluatiegegevens van alle JILIB- en KSG-projecten uit ronde 2018

Data over de manier waarop effecten bij deelnemers (en hun ouders) zijn gemonitord en geëvalueerd bij de JILIB- en KSG-projecten uit ronde 2018 zijn verzameld aan de hand van een vragenlijst. Hierin kwamen onderwerpen zoals de grootte van de steekproef, het aantal meetmomenten, het type meetinstrument en de belangrijkste resultaten aan bod (zie bijlage 3). De vragenlijst (Word-document) is in juni 2020 via de mail verstuurd naar de hoofdaanvragers van alle JILIB- (n=63) en KSG-projecten (n=31) uit ronde 2018. Hierbij is nadrukkelijk naar de hoofdaanvragers gecommuniceerd dat zij niet worden beoordeeld op hun monitoring- en evaluatieresultaten of de manier waarop het project wel of niet wordt gemonitord. Uiteindelijk hebben 24 van de 63 JILIB- (respons = 38%) en 20 van de 31 KSG-projecten (respons = 65%) de vragenlijst ingevuld.

De antwoorden zijn samengevat/geordend in een Excelbestand en geanalyseerd op basis van een door de onderzoekers opgesteld scoringsformulier (zie bijlage 4). Hierbij zijn scores gegeven op basis van de frequentie van de metingen, de gebruikte uitkomstmaten, ingezette meetinstrument(en), het wel of niet gebruiken van een controlegroep en of de uitvoerder van de metingen hiervoor opgeleid was of niet (zie bijlage 5). Hogere scores zijn gegeven wanneer herhaalde metingen bij deelnemers plaatsvonden (i.p.v. alleen een voor- of nameting), wanneer objectieve meetinstrumenten werden gebruikt, wanneer er een controlegroep was en wanneer degene die de metingen uitvoerde hiervoor opgeleid was. De scores op de deelonderwerpen zijn vervolgens bij elkaar opgeteld. Een hogere score komt overeen met een kwalitatief betere en/of uitgebreidere monitoring- en evaluatieopzet. De JILIB-projecten en de KSG-projecten zijn door twee verschillende onderzoekers gescoord. Om ervoor te zorgen dat de scoring op dezelfde wijze gebeurde, is eerst een aantal (vier) projecten gezamenlijk gescoord.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de interviews per project beschreven. Citaten worden gebruikt om de resultaten te illustreren en zijn soms voor de leesbaarheid aangepast. Het is belangrijk om in het achterhoofd te houden dat de resultaten zijn gebaseerd op de kennis en (persoonlijke) ervaringen van de geïnterviewde personen. Waar mogelijk en zinvol worden de resultaten met die van het vorige evaluatieonderzoek vergeleken (Dellas et al., 2020).

3.1 JILIB-project 1

Tabel 3.1 Omschrijving JILIB-project 1

Doelgroep	Meiden van 13-16 jaar
Betrokken professionals en organisaties	Voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, sportaanbieders basketbal en dans en de gemeente
Ingezette interventie(s)	City Streetball

In het kader van dit project zijn dans- en basketballessen gegeven in een wijk die over het algemeen wordt gekenmerkt door veel niet-westerse migranten en mensen met een lage SES. De lessen zijn aangeboden op een middelbare school, als verplichte lessen onder schooltijd, maar ook als vrije inlooplessen na schooltijd. De lessen onder schooltijd waren voor zowel jongens als meiden. De lessen na schooltijd waren alleen voor meiden. Voor deze wijk en de doelgroep meiden is gekozen omdat veel meiden uit deze wijk stoppen met sporten en bewegen zodra ze naar de middelbare school gaan en omdat al veel voor de jongens in de wijk wordt georganiseerd, vaak vanuit het oogpunt dat zij anders voor overlast zullen zorgen:

‘Ik hoorde laatst een meisje zeggen: ik vind het gewoon zo leuk dat er aan ons gedacht is. Die opmerking zou genoeg moeten zijn voor iedereen om te snappen wat daar gebeurt. [...] Er gaat echt heel veel geld naar die dominante groep jongens die zoveel van de openbare ruimte claimen. Dit project heeft aangetoond dat de meiden een onderbelichte doelgroep is en dat ze wel willen bewegen, maar dat ze een andere veilige aanpak nodig hebben.’ (Begeleidster dansvereniging)

Voor dit project zijn twee betrokken professionals geïnterviewd. De trainster van het dansen heeft zestien meiden bevraagd. De ouders van de deelnemers zijn niet in beeld en daarom niet geïnterviewd.

Verloop van het project

Vanwege de coronamaatregelen zijn de activiteiten van het project halverwege maart 2020 stopgezet en heeft het project volledig stilgelegen. Een gepland evenement vanuit het project is eveneens door de coronamaatregelen niet doorgegaan. Vanuit de dansactiviteiten is geprobeerd contact te houden met de deelnemers door filmpjes te sturen in de WhatsAppgroep. Omdat de begeleiders voor de activiteiten vooruit waren betaald, was met de projectleider afgesproken dat de begeleiders de trainingen in september 2020 alsnog zouden geven. Dit is gebeurd.

Hoewel de activiteiten zich richtten op dansen en basketbal, was het doel van het project met name dat de meiden uit deze wijk gingen sporten en bewegen. Daarom zette de projectleider zich in om de meiden te begeleiden naar ander aanbod, wanneer dat wenselijk was:

‘Ik heb een groter doel en dat is dat de kinderen in deze wijk gaan sporten. En welke sport dat is dat maakt niet uit. Zodra wij iets kunnen doen dan willen we dat doorzetten.’ (Projectleider)

Voor dansen is gekozen omdat uit de literatuur naar voren komt dat meiden uit deze doelgroep graag willen dansen, maar dit niet terug is te zien in het ledenbestand van dansscholen. Voor basketbal is gekozen om de meiden kennis te laten maken met deze sport, om twee redenen: ten eerste om dansen en basketbal te combineren als aanbod van 'urban sports', en ten tweede omdat basketbal een minder populaire sport onder meiden is, maar de projectleider wel de potentie zag dat deze sport in populariteit zou toenemen onder meiden.

De basketbalactiviteiten zijn door vrouwen en mannen begeleid. Wanneer sport- en beweegactiviteiten voor deze meiden door mannen worden begeleid, moeten de activiteiten in de schoolstructuur worden ingebed. Op school zijn zowel de meiden als hun ouders gewend aan mannelijke begeleiding:

'Op school hebben ze natuurlijk ook docenten die man zijn. Zolang je in de schoolstructuur blijft, is het minder erg als een trainer man is. [...] Kijk, als het in de avond in een zaaltje is, dan vragen de ouders misschien of het een man gaat zijn of een vrouw die de training geeft.' (Projectleider)

De danslessen zijn alleen verzorgd door vrouwelijke begeleiders en waren enkel bedoeld voor meiden. Volgens de begeleidster van de dansschool is het voor de doelgroep van dit project erg belangrijk dat de danslessen 'girls only' zijn. De meiden hebben het belang ervan onderstreept, net als dat de activiteiten plaatsvonden op school.

In de beschrijving van de interventie City Streetball staat dat het aanbod uit basketballessen in de openbare ruimte bestaat. Voor het project zijn danslessen toegevoegd aan het aanbod om meer aansluiting te creëren bij de doelgroep. De lessen, ook die van basketbal, worden grotendeels in gymzalen gegeven en niet op veldjes in de wijk. Een verbeterpunt is volgens de meiden die de danslessen hebben gevolgd dat ze graag meer dan één keer in de week willen dansen en dat het leuk zou zijn om naar een dansshow of -voorstelling toe te werken.

Bereiken en behouden doelgroep

De basketbal- en danslessen zijn zowel als onderdeel van het schoolcurriculum als vrijblijvend aangeboden. Als onderdeel van het schoolcurriculum zijn met de basketballessen meer deelnemers dan bij de danslessen bereikt. Dit komt doordat de basketballessen zowel voor jongens als voor meiden waren bedoeld en de danslessen alleen voor meiden. Bij de vrijblijvende activiteiten waren de danslessen populairder, dan de basketballessen.

De projectleider vond de deelnemersaantallen laag in verhouding met de kosten van het project, maar gaf tegelijkertijd aan dat door de Sportimpuls een sterke fundering is gelegd voor het faciliteren van deze doelgroep in het sporten en bewegen. Zo is tijdens bijeenkomsten met verschillende partijen uit de gemeente die zich inzetten voor inclusief sporten en bewegen, gesproken over hoe de sport- en beweegdeelname van minder actieve doelgroepen te verhogen, onder andere van meiden uit de wijk waar het Sportimpulsproject plaatsvond. Deze bijeenkomsten werden niet vanuit het project georganiseerd, maar de projectleider, die tevens buurtsportcoach in de gemeente is, sloot daar wel bij aan.

De opkomst bij de vrijblijvende danslessen was hoger omdat de manier waarop de activiteiten werden georganiseerd beter bij de meiden aansloot dan het basketbal. De dansactiviteiten vonden plaats op school, tijdens of na schooltijd, in een afgesloten ruimte, begeleid door een vrouwelijke docent en zonder strenge kledingvoorschriften:

'Geen verplichtingen over sportkleding. Je merkt dat meiden het op die leeftijd wat lastiger vinden. Dus we hebben gewoon gezegd, zorg dat je makkelijk zittende kleding aan hebt. Dus geen hakken ofzo. Maar daardoor merk je dat je ook barrières wegneemt aangaande het omkleden. Dat

ze zich daar niet ongemakkelijk over hoeven te voelen omdat ze bijvoorbeeld te zwaar zijn of wat dan ook.’ (Begeleidster dansschool)

De werving van meiden uit lage-SES-wijken kan het best plaatsvinden als zij in groep 7/8 van de basisschool zitten. In het eerste gesprek (evaluatieonderzoek ronde 1) gaf de projectleider aan dat voor dit project te willen doen. In zijn werk als buurtsportcoach past dat binnen zijn functieprofiel. Binnen dit project is de werving echter niet gewijzigd: deelnemers zijn ook in het tweede jaar geworven via twee middelbare scholen in de wijk. In het gesprek is benadrukt dat de werving succesvoller is wanneer schooldocenten die dicht bij de jongeren staan en hen vaak zien, de jongeren attenderen op de activiteiten. Mentoren zitten bijvoorbeeld soms in appgroepen. Zij kunnen dan gemakkelijk aangeven dat ‘volgende week’ weer sportactiviteiten plaatsvinden op locatie X. Hij illustreerde dit met een voorbeeld dat betrekking heeft op basisschoolleerlingen:

‘Het is de juf of de meester die voor de groep staat de hele week. Niet de gymleraar. Dat zijn de mensen die ze omhelzen, die dichtbij ze staan. Die zijn cruciaal. De ouders bereik je niet. Nu met corona niet, maar sowieso is dat moeilijk.’ (Projectleider)

Twee andere belangrijke succesfactoren bij het bereiken en behouden van de doelgroep meiden in de middelbareschoolleeftijd uit lage-SES-wijken zijn: 1) een toegankelijke en goede accommodatie en 2) lage deelnemerskosten. De accommodatie moet goed zijn onderhouden, een bekende plek zijn voor de deelnemers en hun ouders en bovendien in de wijk zitten, zodat afstand naar de accommodatie geen barrière vormt. Daarnaast moeten de faciliteiten op orde zijn. Lage deelnamekosten zorgen ervoor dat ook meiden uit gezinnen met een laag inkomen kunnen meedoen. Volgens de projectleider is een eigen bijdrage van 3 euro per les al te veel. Of deelname aan de lessen gratis moet zijn weet de projectleider niet, maar de deelnamekosten mogen zeker niet meer dan 1,50 euro per les zijn. Een strippenkaartsysteem zou mogelijk beter kunnen aansluiten bij deze doelgroep dan een doorlopend abonnement, omdat de deelnemers dan meer grip hebben op hun uitgaven voor sport en bewegen.

Daarnaast is het belangrijk dat binnen de lessen de focus ligt op plezier. Sporten op zich wordt dan minder belangrijk en dat vergroot het gevoel van veiligheid. Ook is het belangrijk dat de trainer werkt aan de relatie met de deelnemende meiden. Een voordeel van een vrouwelijke trainer is dat zij contact met de meiden kan maken in de kleedkamer. Soms waren de meiden bijvoorbeeld traag en kwamen ze te laat. Voor een mannelijke trainer was het niet gepast om zomaar de kleedkamer in te stappen. Hij kon enkel kloppen op de kleedkamerdeur en ze van daaruit motiveren.

Omdat het naschoolse aanbod een vrijblijvend karakter heeft, is het moeilijk om te spreken over uitvallers. Wel kwamen sommige meiden vaak en andere juist niet. De redenen die zij hiervoor gaven waren verschillend: van tandartsafspraken tot het druk hebben met andere zaken. Volgens de projectleider heeft sporten en bewegen niet de eerste prioriteit, waardoor de activiteiten van het project als het ware veel concurrentie hebben.

Ouderbetrokkenheid

Binnen dit project was geen sprake van ouderbetrokkenheid. In de toekomst kan wel worden gekeken naar mogelijkheden om de activiteiten bij ouders te introduceren op ouderavonden in de wijk (buurthuis) of op school.

Effecten

De deelnemers hebben plezier beleefd aan de activiteiten en zijn beter geworden in basketballen en dansen. Met name bij de danslessen, waar een vaste groep meiden de lessen bezocht, was het plezier

zichtbaar. De meiden die de danslessen hebben gevolgd, hebben aangegeven dat ze van het dansen energie krijgen, en sommigen gaven aan te zijn afgevallen. Ook het sociale aspect van de danslessen, namelijk het samenzijn en de ruimte om naast het dansen ook te kletsen, vonden ze fijn. Daarnaast is hun zelfvertrouwen gegroeid en durven ze te bewegen met andere mensen in hun omgeving.

De doorstroom naar de basketbalvereniging was laag. De projectleider gaf aan dat de deelnemers wel wilden doorstromen, maar dat de basketbalvereniging te ver van de wijk ligt en dat bovendien de contributie te hoog was voor deze doelgroep, net als zaalhuur in de eigen wijk:

‘Kinderen die willen wel basketballen. [...] Maar de basketbalvereniging zit niet in de buurt en dat is een drempel. De contributie is de andere drempel. En de zaal die hier in de wijk, die is te duur om te huren voor de inwoners van de wijken en wordt door andere mensen uit andere delen van de stad gehuurd. [...] Basketbal is een gemengde sport. Korfbal is een witte sport, maar basketbal is gemengd. Het wordt alleen witter gemaakt omdat de drempels zo hoog zijn.’
(Projectleider)

Om de sport- en beweegdeelname van deze doelgroep te borgen, is het volgens de projectleider erg belangrijk om het aanbod, de accommodaties en de faciliteiten binnen de wijk te verbeteren. In wijken waar de JILIB-doelgroep woont, worden bijvoorbeeld Krajicek Playgrounds of Cruyff Courts aangelegd, maar die worden vervolgens niet altijd goed onderhouden. Bovendien wordt in de winter geen of in mindere mate gebruik gemaakt van deze faciliteiten, omdat het te koud is:

‘Ja, maar die moeten wel goed zijn. We hebben hier in de gemeente goede Cruyff courts. Voetbalvelden. En er zijn in het verleden ook Krajicek-tennisveldjes en -basketbalveldjes aangelegd, maar die zijn nooit meer onderhouden. Er zitten soms gaten in de grond. [...] Je kunt tot oktober ongeveer buiten basketballen en de fanatiekelingen gaan ook met sneeuw door. Maar je moet ook naar binnen kunnen.’ (Projectleider)

Borging

Het project is geborgd en wordt na de subsidieperiode gefinancierd door de gemeente en de basketbalbond. In een werkgroep met personen en organisaties die zich bezighouden met inclusief sporten en bewegen binnen de gemeente waar het project plaatsvond, wordt gekeken naar de mogelijkheden om in de toekomst de kosten van de activiteiten en de zaalhuur te verdelen tussen verschillende partijen. Het idee is dat de gemeente mee blijft financieren.

De twee scholen waar de danslessen hebben plaatsgevonden, zijn na afloop van het project dansactiviteiten blijven aanbieden. Die danslessen hebben ze ingekocht bij de dansschool, omdat zij zagen dat deze lessen goed aansluiten bij de meiden. De meiden hebben behoefte aan dansen en vinden het leuk. Er wordt weer dezelfde aanpak ingezet.

De hoofdbegeleidster van het dansen is haar masterscriptie aan het schrijven over hoe meiden uit deze wijk te bereiken en behouden bij sport- en beweegactiviteiten. Zij blijft inzetbaar voor de danslessen en betrokken bij het project in zijn geheel, waardoor ze de kennis die zij heeft vergaard bij haar masteronderzoek kan inzetten. De scriptie kan eveneens verspreid worden onder andere leden binnen het project. De resultaten zijn namelijk ook relevant voor het basketbal. Verder wordt kennis en expertise overgedragen van mond tot mond, maar dit is niet gedocumenteerd.

Succesfactoren

- Betrokkenen van het project zijn aangesloten bij een netwerk binnen de gemeente dat zich inzet voor inclusief sporten en bewegen.
- De buitenschoolse danslessen werden gegeven op een vaste locatie, na/tijdens schooltijd en waren 'girls only'.
- Een van de hoofdbegeleiders doet onderzoek naar het bereiken en behouden van de doelgroep: (migranten)meiden uit lage-SES-wijken.

Aandachtspunten

- Het aantal bereikte deelnemers tijdens de buitenschoolse lessen was laag.
- Er werden basketballessen gegeven, terwijl de basketbalvereniging zelf ver uit de buurt is.
- De meiden zouden met de danslessen graag toewerken naar een eindvoorstelling.

3.2 JILIB-project 2

Tabel 3.2 Omschrijving JILIB-project 2

Doelgroep	Jeugdigen van 6-14 jaar uit wijken met een lage SES
Betrokken professionals en organisaties	Sportbedrijf, zwembaden, reddingsbrigade en zwemverenigingen
Ingezette interventie(s)	SwimStars

De zwemactiviteiten van dit JILIB-project vonden één keer per week plaats in het zwembad in een wijk waar over het algemeen mensen met een lage SES wonen. Kinderen konden voor een blok van acht weken deelnemen aan een zwemcursus, bijvoorbeeld voor het behalen van een zwemdiploma C of reddingszwemmen. In totaal zijn negen cursussen aangeboden. Kinderen mochten meerdere cursussen volgen of dezelfde cursus vaker volgen. De activiteiten werden voornamelijk begeleid door vrijwilligers (van de reddingsbrigade) en bestonden uit een uur les en een half uur vrij zwemmen.

Voor dit project zijn twee betrokken professionals, één deelnemer en één ouder geïnterviewd.

Verloop van het project

De activiteiten werden van half maart tot en met begin juni 2020 stilgelegd vanwege de coronamaatregelen. De maatregelen waren ingegaan in de laatste week van een lesblok, waardoor in juni de laatste les moest worden ingehaald. De opkomst was toen laag. De projectleider dacht dat dit te maken had met onzekerheid omtrent het virus. Vanaf september 2020 werden de lessen weer gestart en begon een nieuw blok. De opkomst tijdens het nieuwe blok was vergelijkbaar met voor de pandemie. De projectleider gaf aan dat dit volgens hem te maken had met de afwezigheid van angst voor besmetting.

De SwimStars-interventie is in grote lijnen uitgevoerd zoals bedoeld. De interventie is hier en daar aangepast aan de behoeften van de deelnemers en de zwemverenigingen. Het belangrijkste onderdeel dat werd behouden was de lesmethode. Deze is volgens de projectleider namelijk gestructureerd, maar tegelijkertijd ook flexibel. De variatie van verschillende activiteiten is volgens hem positief. De promotiematerialen zijn het meest aangepast. Verder zijn enkele activiteiten toegevoegd en eruit gehaald.

Redenen voor de kinderen om deel te nemen aan de activiteiten waren kennismaken met verschillende soorten zwemmen en doorstromen naar de zwemvereniging. De kinderen gingen met plezier naar de lessen en vonden deze leuk, aldus het geïnterviewde kind en de ouder. Het geïnterviewde kind gaf aan dat, als het voor één dag begeleider zou zijn bij de zwemactiviteiten, de kinderen vaker zelf groepjes

mochten maken tijdens het onderdeel vrij zwemmen. Verder waren het geïnterviewde kind en de geïnterviewde ouder erg tevreden over de begeleiders:

‘Ik merk dat ze goed meegenomen wordt in de les. We mogen er helemaal niet bij zijn. Door corona zetten we haar bij de voordeur af. Maar ze komt nooit terug met dat ze zich radeloos voelt of dat ze het te moeilijk heeft gevonden. Dus ik merk dat de begeleiding goed is, anders hoor ik dat wel terug.’ (Ouder)

Het verloop van het project is met name erg goed geweest door de inzet van vrijwilligers, die goed met de deelnemende kinderen konden omgaan:

‘Het zijn goede mensen. Het organiserend vermogen van de zwembrigade en de kennis van zaken. Weten wie de kinderen zijn en ze lezen... hoe staan ze in de wedstrijd. Kinderen moeten of komen vrijwillig. Dat moet je wel aanvoelen. Als je zegt spring maar erin, dat werkt niet. Je moet voelsprietten hebben.’ (Professional reddingsbrigade)

Bereiken en behouden doelgroep

Tijdens de Sportimpulsperiode zijn in totaal ongeveer 5.000 kinderen bereikt. Een groot deel van de deelnemende kinderen bleef terugkomen en heeft aan verschillende cursussen meegedaan.

Uit de adresgegevens van deelnemers was te herleiden dat een kwart van de deelnemende kinderen uit lage-inkomensbuurten komt. Dat niet alle kinderen uit een lage-inkomensbuurt komen, is volgens de gesproken professionals belangrijk, omdat kinderen volgens hen geen onderscheid maken. Een zwemactiviteit draagt daaraan bij, omdat kinderen moeilijk onderscheid kunnen maken tussen dure en minder dure zwemkleding, anders dan met kleren:

‘Elk kind is gelijk. Je ziet dat de kinderen geen onderscheid maken. Ze kennen elkaar niet. Ze kennen elkaars achtergrond niet. Dat maakt iedereen gelijk. Het enige wat kinderen zien is een badpak, er is niks omheen en dat is het mooie ervan.’ (Professional reddingsbrigade)

In het eerste jaar vond de werving van deelnemers via scholen plaats en speelde de gymdocent daarin een belangrijke rol. De werving heeft in het tweede jaar op dezelfde manier plaatsgevonden. De JILIB-doelgroep is volgens de projectleider het best te bereiken via scholen. Daarnaast is in de gemeente een beweegmakelaar ingezet. Kinderen met overgewicht worden dan vanuit de zorg doorverwezen naar de beweegmakelaar, die hen vervolgens doorverwijst naar verschillend sport- en beweegaanbod in de gemeente, waaronder de activiteiten van dit project. Een actie die in de toekomst kan worden ondernomen om nog meer kinderen uit de doelgroep te werven, is volgens de projectleider het actief betrekken van partijen die ouders met weinig financiële middelen kunnen subsidiëren om de lessen te bekostigen:

‘We hebben gesprekken lopen met Stichting Leergeld. [...] Zodat zij meer promoten en communiceren dat de mogelijkheid er is dat kinderen kunnen deelnemen aan sportactiviteiten.’ (Projectleider)

Hoewel sommige deelnemers aan verschillende cursussen binnen het project hebben deelgenomen, was het uiteindelijke doel dat zij zouden doorstromen naar regulier aanbod. Het kwam echter voor dat deelnemers niet verder wilden met zwemmen. Volgens de projectleider is het daarom wenselijk om in de toekomst multisportverenigingen op te zetten. Dit zijn verenigingen waarbij sportverenigingen met elkaar verbonden zijn en leden gefaciliteerd worden in het overstappen naar een andere sport zonder uit het zicht te raken:

‘Uiteindelijk zou je naar een soort multisportvereniging willen. Dat iemand van de zwembrigade zou kunnen zeggen: “Ik heb een kind dat zwemmen niet zo leuk vindt, maar atletiek wel” en dan wordt doorverwezen.’ (Projectleider)

Volgens de projectleider waren de uitvallers binnen dit project op één hand te tellen. Reden om te stoppen was voor deze kinderen dat zij het zwemmen niet leuk genoeg vonden.

Ouderbetrokkenheid

Vanwege de coronamaatregelen mochten ouders slechts tot aan de kleedkamer van het zwembad meelopen met hun kinderen. In het vorige interview gaven sommige ouders aan dat ze het soms spannend vonden wanneer hun kind in het bad was. Vanuit de ouders was echter geen weerstand tegen de genomen coronamaatregelen. Voor ouders van kinderen met een gedragsstoornis werd een uitzondering gemaakt:

‘We hebben bijna geen reactie daarop gehad van ouders. Het is nu ook noodzaak. [...] Wat we wel hebben toegestaan... er zitten ook een aantal kinderen met gedragsstoornis op. Hun ouders worden wel toegelaten. Zij hebben dan ook een EHBO-hesje aan zodat ze daadwerkelijk onderdeel uitmaken van de groep. [...] Deze kinderen hebben iets herkenbaars nodig. Het zwembad is heel groot. [...] Een bekend gezicht is dan belangrijk.’ (Projectleider)

De afwezigheid van ouders had een positief effect op de kinderen. Ze werden minder afgeleid en waren minder geneigd zich opstandig te gedragen. Bovendien had het positieve effecten op hun zelfstandigheid, omdat zij niet het gevoel hadden te worden bekeken. Mogelijk worden ouders in de toekomst minder vaak als toeschouwer toegelaten bij activiteiten:

‘Wat ik heb gemerkt is dat nu ouders niet in het zwembad zitten, heeft het best wel een positieve uitwerking op kinderen. Dat zie ik niet alleen bij dit project, maar ook bij andere sporten bijvoorbeeld bij de voetbalvereniging. Kinderen zijn veel vrijer. [...] Met uitzondering van de kinderen die het nodig hebben. [...] Kinderen lopen veel minder stennis te schoppen. Omdat ze niet beïnvloed worden. Dat vind ik wel een overweging om mee te nemen naar de toekomst. Dat ouders wegblijven. [...] Als je bijvoorbeeld de C-diplomacursus hebt of de cursus van de reddingsbrigade. De ouders zitten dan gewoon op de tribune en de tribune grenst direct aan het bad. Je ziet dan dat kinderen naar hun ouders kijken, van doe ik het wel goed. Dat soort dingen. Dus voor de weerbaarheid van de kinderen is het wel goed dat ouders niet aanwezig zijn.’ (Projectleider)

Dit werd bevestigd door de geïnterviewde ouder. Deze ouder vertelde zich gerustgesteld te voelen op de tribune omdat het mogelijk is om in te grijpen, terwijl het voor het kind een mooie les is wanneer ouders niet op de tribune zitten omdat het dan de eigen grenzen leert aan te geven:

‘Toen met waterpolo was ze zo moe. Echt zo moe. Ik weet zeker dat als ik op de tribune zat, ze al huilend was gekomen. En of dat nu goed of slecht is daar kun je verschillend over denken. Het kan ook goed zijn dat ze haar grenzen leert aanvoelen als ik er niet bij ben. Maar het is wel een stukje geruststelling. Als ik zie dat ze zich redt in het water en niet kopje onder gaat... ja water is toch een beetje eng. [...] Als je als ouder ziet dat ze niet haar grenzen kan aangeven, dan wil je daar toch iets over zeggen.’ (Ouder)

Een mogelijkheid om ouders meer te betrekken, is volgens de projectleider om parallel aan de activiteiten van de kinderen een activiteit voor ouders aan te bieden. Zo kunnen ouders zelf ervaren hoe het is om te sporten (in een bepaalde ruimte):

‘Ik kan me voorstellen als alles wat soepeler wordt dat je voor ouders tegelijkertijd aanbod kan verzorgen. Kijk, het zwembad is groot genoeg. We hebben een voorbeeld in de gemeente bij de rugby. Daar hebben ze trainingen voor kinderen en tegelijkertijd voor de ouders zodat zij op hetzelfde moment kunnen sporten. Ik kan me voorstellen dat het juist voor die ouders ook belangrijk is dat zij ervaren hoe de plek eruit ziet en hoe het is om te sporten. [...] Ik zou wel willen onderzoeken of zoiets mogelijk is.’ (Projectleider)

Door het aanbieden van dergelijke activiteiten kunnen ouders elkaar blijven ontmoeten. Onderlinge ontmoetingen tussen ouders zijn namelijk erg belangrijk volgens de projectleider. Ouders kunnen elkaar stimuleren om te sporten en bewegen en kunnen elkaars kinderen bijvoorbeeld meenemen naar de sportvereniging van hun eigen kind. Met name het samenbrengen van ouders met verschillende achtergronden levert voordelen op. De ouders van de JILIB-doelgroep zijn minder bekend met de sportinfrastructuur. Ouders die dat wel zijn, kunnen dan helpen:

‘Ouders leren elkaar ook kennen. Qua sociaal gedrag voor ouders is dat wel weer prettig dat ze elkaar ontmoeten. Dus het is niet zo gek om daar wat voor te verzinnen uiteindelijk. [...] We hebben wel ouders gehad die dan kinderen uiteindelijk ook meenamen naar een andere sport. [...] Je ziet ouders van verschillende afkomst met elkaar kletsen. De westerse ouder die zal wat meer, nou ja, automatisch naar de sportvereniging gaan dan de allochtone ouder of de ouder uit een lage-SES-wijk. [...] Persoonlijk denk ik dat het veel effectiever is dan dat je alleen ouders hebt uit de JILIB-wijken. Als je een homogene groep hebt dan is het dezelfde groep die ze ook op het schoolplein spreken of waar dan ook. Het is veel interessanter om een groep uit die wijk te hebben en dat die dan wordt beïnvloed door anderen en dat kinderen met een andere achtergrond elkaar leren kennen.’ (Projectleider)

Doordat de ouders niet verder dan de kleedkamer mochten, was het soms best spannend voor ouders om hun kind achter te laten. Dit zou opgelost kunnen worden door ouders beter te informeren over de lessen en de vorderingen van hun kind:

‘Daar zit ik weleens aan te denken. [...] Bij diploma C moesten ze al gauw alle kleding aan. Dat hadden ze daarvoor nooit zo gedaan. Als ouder ben je dan ook een beetje bezorgd. Hoe zit het met haar kracht, gaat ze niet koppie onder. Hoe groot is de groep, hebben ze voldoende toezicht? Dat soort dingen moet je helemaal loslaten. Als er meer mag, kun je op die tribune zitten dan heb je iets meer feeling met ik laat het los, ik kan wat overleggen of wat vragen. Nu tast je in het duister, want we krijgen geen informatie over hoe het gaat. Wat puntjes zijn om op te letten.’ (Ouder)

Effecten

Doordat de deelnemers een volledige cursus (en soms meerdere) van acht weken volgden, verbeterde hun zwemvaardigheid. Dit zorgde ervoor dat het zelfvertrouwen van kinderen groeide tijdens de cursus(sen). Dat straalden ze volgens de projectleider ook uit.

Zowel de geïnterviewde ouder als het geïnterviewde kind merkte op dat tijdens de lessen meer dan voldoende wordt bewogen. Het kind komt namelijk erg moe thuis na de activiteit:

‘En ik merk dat ze heel actief zijn, want ze is ontzettend moe daarna. Ze heeft een goede conditie want doet ook andere sporten. Maar het is zo breed, dat ik echt merk daarna dat ze bek- en bekaf is. Dus ze doen echt wel wat. Het is een actieve les, ze leert veel en komt enthousiast terug.’ (Ouder)

Deze ouder merkte eveneens op dat haar kind is afgevallen door deel te nemen aan de activiteiten en een betere conditie heeft gekregen. Verder hebben kinderen nieuwe vriendjes en vriendinnetjes gemaakt door deelname aan de zwemactiviteiten.

Doordat actief werd samengewerkt met de reddingsbrigade en vertegenwoordigers van de reddingsbrigade aanwezig waren als begeleiders tijdens de lessen, werd de doorstroom van deelnemers naar de reddingsbrigade bevorderd. Per blok stroomden ongeveer vijftien kinderen door naar de reddingsbrigade. Om ervoor te zorgen dat kinderen ook naar andere sporten konden doorstromen wanneer zij niet met het zwemmen wilden doorgaan, werd vanuit het project informatie verstrekt over andere sporten. Dit werd gedaan door de ouders van kinderen via de mail op de hoogte te brengen van overig sport- en beweegaanbod in de gemeente:

*‘We maken de drempel om door te stromen naar de sportvereniging zo laag mogelijk. We hebben op dit moment een website in samenwerking met NOC*NSF. Dat is een soort sportwijzer. Daar heeft de reddingsbrigade bijvoorbeeld hun sportaanbod op en dan zien ze ook gelijk andere sporten die erop staan zoals tennis, voetbal, volleybal. [...] Dan sturen we een link in de mail.’*

Borging

Het project is geborgd. De kosten van het huren van het zwembad worden na de subsidieperiode gesubsidieerd door de gemeente en de kosten van de begeleiders worden betaald uit de eigen bijdragen van deelnemers:

‘Tegen een gunstig tarief voor deelnemers. [...] Die betalen op dit moment 50 euro voor acht lessen. [...] Daarvan worden de instructeurs betaald en de reddingsbrigade. [...] Het is nooit helemaal gratis geweest. We hebben de prijs geleidelijk aan een stukje hoger gezet.’
(Projectleider)

Ook tijdens de Sportimpuls werd al een kleine bijdrage gevraagd aan de deelnemers. Deze bijdrage was betaalbaar voor het merendeel van de doelgroep. Vier deelnemers waarvan de ouders dit bedrag niet konden financieren, konden deelnemen via een subsidie van Stichting Leergeld.

Succesfactoren

- De lesmethode van de activiteiten wordt uitgevoerd zoals bedoeld.
- Effecten door deelname zijn op sociaal-emotioneel, psychisch, fysiek en sociaal vlak terug te zien.
- Er is een nauwe samenwerking met de reddingsbrigade.
- Er worden goede vrijwilligers ingezet.
- Er wordt, indien wenselijk, verwezen naar andersoortig sport- en beweegaanbod dan zwemmen.

Aandachtspunten

- Andere manieren vinden om ouders te betrekken en met elkaar te verbinden.
- Ouders beter informeren over de inhoud van het lesprogramma en de voortgang van hun kind.

3.3 JILIB-project 3

Tabel 3.3 Omschrijving JILIB-project 3

Doelgroep	Kinderen van 6-12 jaar
Betrokken professionals en organisaties	Lokale sportorganisatie, basisscholen, lokale ROC, hogeschool en sportverenigingen
Ingezette interventie(s)	Sport-it in de wijk

Binnen dit JILIB-project zijn verschillende sporten, zoals voetbal, korfbal, tennis, aerobics, basketbal en volleybal aangeboden aan kinderen uit voornamelijk gezinnen met een laag inkomen. Gedurende een heel schooljaar konden kinderen wekelijks na schooltijd terecht op verschillende sportlocaties om deel te nemen aan de activiteiten van de desbetreffende sport. Elke keer dat zij aanwezig waren, kregen zij een stempel. Studenten van het ROC en een hogeschool hielpen bij het opzetten en begeleiden van deze lessen. Zij werden ‘teampayers’ genoemd.

Voor dit project zijn vier betrokken professionals, vier deelnemers en drie ouders geïnterviewd.

Verloop van het project

De activiteiten van het project werden in maart 2020 stopgezet vanwege de coronamaatregelen en in september 2020, bij aanvang van het nieuwe schooljaar, weer opgepakt. Ondanks corona was vanuit de deelnemers veel animo om deel te nemen en raakten de groepen zonder al te veel moeite vol. Tijdens de activiteiten die vanaf september 2020 zijn uitgevoerd, konden ouders echter niet meer naar hun kinderen kijken. Zij moesten, nadat ze hun kind hadden gebracht, de sportzaal of het gebouw weer verlaten.

De kinderen van de ouders die we hebben geïnterviewd, deden al langer mee met de activiteiten. Ook toen het nog wel kon, bleven twee van de drie ouders niet om naar hun kind te kijken. Deze ouders hadden daardoor weinig zicht op het project en de activiteiten. Wat zij wisten, hadden zij van hun kinderen gehoord. Hun kinderen waren altijd erg positief over de activiteiten en over de trainer. Een ouder gaf aan dat zijn kind altijd erg vrolijk was na de training. Een andere ouder is een paar keer samen met zijn partner wezen kijken bij de trainingen. Deze ouder was erg tevreden over de trainingen. Het kind deed vrolijk mee met de training en de begeleiding was goed. Doordat de ouders in het algemeen weinig zicht hadden op het project en de activiteiten was het voor hen lastig om verbeterpunten te benoemen.

De kinderen die we hebben gesproken, noemden wel enkele verbeterpunten. Zo bestond de groep waarin zij trainten uit kinderen in de basisschoolleeftijd en kinderen van middelbareschoolleeftijd. De kinderen vonden het handiger om de groep op te splitsen. De oudere kinderen voelden zich beter dan de jongere kinderen en gaven daardoor de jongere kinderen minder vaak de bal tijdens wedstrijden. Toch zagen de kinderen ook wel de voordelen van een gemengde groep. Ze leerden door de oudere kinderen beter te basketballen en tijdens de wedstrijden maakten ze meer kans om te winnen. Tegelijkertijd beschouwden de kinderen zichzelf als goede verliezers, waar weer de oudere kinderen wat van konden leren:

‘Soms is het ook andersom. Ze leren ook van ons. Ze leren verliezen. [...] Als je verliest moet je rustig blijven. Feliciteren. Denken wat je beter kon doen. Wat je de volgende keer kan verbeteren. Sommige kinderen worden meteen boos.’ (Deelnemer)

Daarnaast vonden de kinderen de teamplayers soms wat te fanatiek tegen elkaar tijdens de wedstrijden. Volgens de kinderen kwam dit doordat zij vrienden zijn en als ze tegen elkaar moeten spelen een soort van bewijsdrang naar boven komt. Vrienden niet tegen elkaar laten spelen, was volgens hen een goede oplossing.

Verder waren de kinderen heel tevreden over de teamplayers en hun hoofdtrainer. Ze zagen de teamplayers, die goed kunnen basketballen, als voorbeeld en hadden veel steun aan de hoofdtrainer. Hij gaf hun veel persoonlijke aandacht en de kinderen beschreven de hoofdtrainer als iemand die meer is dan alleen een trainer of meester:

‘Het gaat niet altijd over basketbal, maar hij probeert ons altijd te helpen.’ (Deelnemer)

De activiteiten zijn zowel bij een lokale gymzaal als in een topsportgebouw aangeboden. Wat opviel is dat de kinderen beter hun best deden en zelfverzekerder overkwamen wanneer zij in het topsportgebouw deelnamen aan de activiteiten. De projectleider wil met de gemeente kijken of zij deze locatie beschikbaar kunnen houden voor de doelgroep.

Bereiken en behouden doelgroep

In totaal zijn gedurende de twee jaar van de Sportimpulsperiode ongeveer 1.500 kinderen bereikt met de activiteiten van dit project. Vrijwel alle kinderen kwamen uit gezinnen met een laag inkomen. Ongeveer een derde van de kinderen had een pas vanuit de gemeente. Met deze pas worden sport- en cultuuractiviteiten voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen gefinancierd. Daarnaast zaten alle kinderen op scholen die gevestigd zijn in een lage-SES-wijk. De uitvoerders waren daarom overtuigd dat de beoogde doelgroep, namelijk kinderen uit gezinnen met een laag inkomen, is bereikt.

Kinderen werden voor de activiteiten geworven via scholen in lage-SES-wijken. Dat was een belangrijke succesfactor. De school is namelijk een vertrouwde omgeving voor zowel de kinderen als de ouders. Eerder in dit project speelden de teamplayers een belangrijke rol bij het werven van kinderen. Dit schooljaar was dat minder het geval. De groepen raakten al snel vol, doordat de hoofdtrainer goede contacten had met de scholen of zelf werkzaam was op scholen. In het vorige interview was aangegeven dat men welzijnsorganisaties wilde betrekken bij de werving van deelnemers. Dat is uiteindelijk niet gedaan, enerzijds doordat de groepen al vol genoeg waren en anderzijds door de genomen coronamaatregelen:

‘Volgens mij speelt corona sowieso een grote rol. Bijvoorbeeld met de maatregelen moeten we plannen en in kleinere groepen werken. Dus dan gaan we geen vrijwilligers zoeken en dan zeggen we zitten vol.’ (Teamplayer)

Wel vonden de geïnterviewde professionals nog steeds dat maatschappelijk en jongerenwerkers van meerwaarde kunnen zijn bij het werven van deze doelgroep. Zij werken vaak met deze doelgroep en hun ouders en weten hoe met hen om te gaan.

Om ervoor te zorgen dat de deelnemers blijven terugkomen naar de activiteiten, is het belangrijk dat ze het gevoel hebben dat ze worden begrepen. Sommige kinderen hebben vervelende dingen meegemaakt in het verleden of hebben geen fijne thuissituatie. Het creëren van een sfeer waarbij wederzijds respect centraal staat en waar de kinderen het voordeel van de twijfel krijgen bij het vertonen van ongewenst gedrag, is belangrijk:

‘Van de basketbalkinderen heb ik heel goed zicht op wat er met ze gaande is. [...] 80 tot 90 procent van de kinderen die geef ik ook les op school. Dus ik heb zicht op wat met ze gaande is. De thuissituatie, waar ze vandaan komen. Er zitten een aantal vluchtelingen tussen die echt wel wat hebben meegemaakt. Ja, ik weet bij wie wat gebeurt thuis en wat ze hebben meegemaakt. [...] Bij sommige kinderen is het heel belangrijk om dit te weten. Als er dan iets gebeurt dan weet je waar dat vandaan komt. Als je dat niet weet dan ga je boos worden of ga je anders reageren

dan als je de achtergrond weet. [...] Je geeft ze iets meer het voordeel van de twijfel.'
(Hoofdtrainer)

'Bij deze kinderen gaat het eerst om eer en respect en dan valt alles eronder. Als je dat geeft dan geven ze het ook terug. Anders denken ze wie is die persoon. Ik krijg het niet van hem, ik ga het ook niet geven. [...] Bij mij op school was er een docent. Die kon ze moeilijk lesgeven. Ze kreeg ze niet stil. [...] Toen vroeg ik aan de kinderen, waarom ze bij mij anders zijn dan bij de andere begeleider. Waarom ze daar moeilijk doen en bij mij niet. [...] Toen zei de leider van de klas eigenlijk, degene die de hele oproer maakte: "Meester u begrijpt ons. Als wij binnenkomen geeft u ons een kans. Maar de week erna, geeft u ons nog een kans als we ons slecht hebben gedragen."' (Teamplayer)

Van uitval van deelnemers was weinig sprake. De activiteiten werden doorlopend aangeboden en deelnemers konden komen wanneer zij wilden. Het kwam zelden voor dat kinderen ineens uit beeld waren. Wel misten de deelnemers soms een les, maar wanneer dat het geval was, meldden de deelnemers zich van tevoren netjes af.

Ouderbetrokkenheid

De ouders van de deelnemers waren binnen dit project voornamelijk toeschouwer op de tribune. In de periode voor corona kwam het weleens voor dat de ouders meededen, maar de activiteiten waren in principe alleen bedoeld voor de kinderen (en niet voor de ouders). Tijdens de coronapandemie was de tribune helemaal leeg, omdat ouders niet in het gebouw mochten verblijven in verband met de coronamaatregelen. Ongeacht de coronaobstakels was en is het betrekken van ouders erg moeilijk. Toen de hoofdtrainer begon met zijn werkzaamheden bij dit project, heeft hij een familiedag georganiseerd. Dat was een groot succes, waarbij volgens hem het uitgangspunt was dat ouders het gevoel hadden dat ze ergens bij hoorden. Volgens hem is dat een succesfactor in het betrokken houden van ouders:

'Toen ik hier begonnen ben, heb ik een familiedag gehouden. Ik heb luchtkussens gehuurd en de ouders uitgenodigd samen met hun kind. Ik had eten geregeld. En een oudertoernooi. Je zag... het voelde als een soort community. Mensen vonden het gezellig. Ze zeiden wanneer gaan we dit weer doen. Ze voelden alsof ze ergens bij hoorden. [...] Daarna kwam corona. Maar ik heb toen mensen gezien die ik nooit heb gezien.' (Hoofdtrainer)

De teamplayers en hoofdtrainer benoemden daarnaast dat het voor de ouderbetrokkenheid belangrijk is om de ouder te bereiken die uiteindelijk de beslissingen (over geld) binnen het gezin maakt. Bij gezinnen met een niet-westerse migratieachtergrond is dat vaak de vader, terwijl het meestal de moeders zijn die alle informatie over het project ontvangen:

'Wat mijn school doet bijvoorbeeld, is het houden van informatieavonden. We hebben koffieochtenden met maatschappelijk werkers. [...] Het probleem is er komen dan vooral moeders. [...] Mannen in deze cultuur hebben het voor het zeggen. [...] Als je dingen voor elkaar wilt hebben, dan moet de vader erin meegaan. [...] De grote beslissingen worden genomen door de vader. [...] De moeder heeft alles gehoord, maar uiteindelijk maakt de vader een beslissing op basis van informatie die hij van haar krijgt en bepaalt hij zo wat het beste is, in plaats van dat hij het zelf hoort of ervaart.' (Projectleider)

Drie van de vier geïnterviewde kinderen gaven aan dat hun ouders vrijwel nooit zijn komen kijken tijdens de activiteiten. Ook niet in de periode voor corona, toen het nog wel kon. Dat vonden de kinderen erg jammer. Zo konden hun ouders namelijk niet zien hoe zij sporten:

‘Zo zien ze ook waarin ik goed zou kunnen zijn. Dat vind ik wel leuk.’ (Deelnemer)

‘Ja soms denken ze dat je niks kan. En dan komen ze kijken en dan zijn ze verbaasd’. (Deelnemer)

Van één kind kwam de moeder soms kijken samen met een vriendin van haar, anders vond ze het saai. Hoewel het kind het leuk vond dat haar moeder kwam kijken, vond ze het wel vervelend wanneer er filmpjes werden gemaakt:

‘Als je speelt dan gaat ze gelijk filmen. Mijn moeder is gewoon zo. Dat vind ik vervelend. Ze filmt ook als ik iets verkeerd doe.’ (Deelnemer)

Alle kinderen vonden het erg vervelend wanneer hun ouders fanatiek werden en zich bemoeiden met het spel of hier achteraf opmerkingen over maakten.

Twee van de geïnterviewde ouders zijn bij bijna geen enkele activiteit wezen kijken, omdat ze het te druk hadden met hun werk. Eén ouder is weleens aanwezig geweest, maar het was lastig om vaker te komen, omdat de activiteiten in de middag plaatsvonden. Het verplaatsen van de activiteiten naar het weekend is een goede oplossing om de ouderbetrokkenheid te vergroten:

‘Meestal is het sporten in de namiddag, maar dan zijn de ouders nog aan het werk. Ik werk die tijd nog. Misschien als de activiteiten op zaterdag waren. Als ze één keer per maand of zoveel weken een sportdag organiseren komen ouders.’ (Ouder)

Effecten

Het merendeel van de kinderen deed al vanaf het begin van dit Sportimpulsproject mee. De geïnterviewde kinderen deden in eerste instantie mee omdat ze het leuk vonden om met hun vrienden te sporten. De kinderen kenden elkaar al, omdat ze bij elkaar in de klas zitten op school. Door deelname aan de activiteiten hebben ze ook voor zichzelf ontdekt hoe leuk ze het vinden om te sporten. Twee kinderen gaven aan dat ze van tevoren nooit hadden gedacht zoveel plezier te hebben in sporten:

‘Ik heb nooit gedacht dat ik zou sporten. Ik was nooit van sporten. Lekker chillen op de bank weet je wel. Ik vind basketbal wel leuk, maar soms heb ik echt geen zin om naar buiten te gaan. Maar ik kom elke keer naar basketbal, ik vind het gewoon leuk. Het samenwerken.’ (Deelnemer)

Behalve (meer) plezier in het sporten merkten de kinderen dat ze door de basketballessen ook andere vaardigheden hebben geleerd, zoals omgaan met verlies en winst en samenwerken met anderen:

‘Bij basketbal moet je samenwerken om te winnen.’ (Deelnemer)

Deze vaardigheden nemen de kinderen ook mee naar andere situaties, zoals spelen op het schoolplein. Ook de betrokken professionals zagen een verbetering van de sociale vaardigheden van de kinderen. Daarnaast zagen ze het zelfvertrouwen van de kinderen groeien.

Voor de ouders was het moeilijk om effecten bij hun kinderen te benoemen. Wel gaven ze aan dat hun kinderen met plezier naar de activiteiten gingen en voldaan thuis kwamen. Eén ouder vroeg zich wel af of het ‘plezier’ niet alleen te wijten is aan het samen zijn met andere kinderen:

‘Ik vraag me af of het om de sport gaat of het samen zijn met de andere kinderen. Het is misschien een middel van haar om met vriendinnen en vriendjes samen te zijn. Ik weet gewoon zodra één van haar vriendinnen weggaat, gaat ze zelf weg.’ (Ouder)

Alle geïnterviewde kinderen gaven aan dat ze zeker willen blijven sporten in de toekomst. Om de kinderen actief te houden op korte termijn, om de activiteiten heen of bijvoorbeeld tijdens lockdowns, werkte het volgens de trainer goed om basketbal filmpjes door te sturen in een WhatsAppgroep die ze hebben aangemaakt.

De hoofdtrainer is van mening dat het aanbieden van sportactiviteiten op school de beste manier is om de kinderen aan het sporten en bewegen te houden. Dit is een vertrouwde plek voor de kinderen en meestal wonen ze er dichtbij. Het werkt volgens hem niet om een sport aan te bieden als kennismaking als vervolgens de betreffende sportvereniging ver reizen is voor de kinderen en hun ouders:

‘Ik heb vaak met de gemeente gezeten dat ze een satellietvereniging moeten opzetten. Dat is een sportvereniging op school. Dus je gebruikt dan de gymzaal of het speellokaal en daar laat je de trainers van de vereniging komen. Dat heb ik ook met basketbal gedaan.’ (Hoofdtrainer)

‘Hoofddoel is de kinderen op een vereniging te krijgen, maar ja er worden dan activiteiten gegeven vanuit verenigingen op school, maar die kinderen die doen dan twaalf weken mee met judo bijvoorbeeld, maar die kinderen gaan zich dan niet inschrijven want judo zit in een hele andere wijk.’ (Projectleider)

Borging

De activiteiten zijn geborgd en geïntegreerd in de activiteiten van een lokale sportstichting. De projectleider is nog in gesprek met de wethouder om gemeentelijke middelen te verkrijgen voor uitvoering van de activiteiten. Op dit moment financiert de gemeente niet mee. Daarnaast zijn er kansen om de buurtsportcoach in te zetten voor deze activiteiten. Bijvoorbeeld om te ondersteunen in de doorstroom van kinderen naar een reguliere sportvereniging. De projectleider is aangesloten bij en heeft meegeschreven aan het lokale sportakkoord waarbij de buurtsportcoach is betrokken of waardoor reeds contacten met de buurtsportcoach zijn gelegd.

Borging van kennis en expertise heeft deels plaatsgevonden binnen het project. Er is een document beschikbaar over hoe ouders te betrekken, dat is verspreid en kan worden gebruikt en gelezen door nieuwe professionals die aansluiten bij het project. Doordat steeds verschillende studenten de rol van teamplayer vervullen, is het lastiger om deze kennis en expertise te borgen:

‘Ja dat is wel jammer. Je hebt elke keer met een nieuw team te maken. Ik ben zeg maar het vaste punt erin. [...] Ik merk wel dat elke keer alle kennis en ervaring die je hebt verzameld en opgedaan weer weg is. We hebben natuurlijk een overdracht. We proberen het met een werkplan dan door te zetten naar een volgende groep. Maar je merkt wel dat het weer tijd nodig heeft om vorm te krijgen.’ (Projectleider)

De overdracht van kennis en expertise naar andere studenten kan dus beter. In het eerste jaar was het door de zomervakantie lastig een goede overdracht te realiseren. Ook in het tweede jaar had de overdracht beter gekund. De huidige teamplayers zagen dit echter wel als een kans om het zelf heel goed op te pakken en vorm te geven:

‘Ik kan daar wel wat over zeggen. Dit jaar, met alle respect, de manier waarop zij het hebben overgedragen naar ons was slordig. Er was niet veel om op te bouwen. We moesten het opnieuw gaan doen. Daarentegen ben ik wel blij voor die situatie, want we konden daardoor echt de individuele kwaliteiten van onze personen in de groep zien. We hebben een beter plan kunnen maken en dat kunnen we nu doorzetten naar volgend jaar. Ik vind dat onze samenwerking dit jaar veel beter gaat. Dat hoor ik ook van de teamplayers van vorig jaar.’ (Teamplayer)

De projectleider was erg tevreden over de teamplayers van dit jaar en vond hen tot een van de beste groepen behoren die tot nu toe zijn ingezet. Hij wil graag verder met hen werken na hun stage binnen dit project. Dit draagt bij aan het borgen van de kennis en expertise als het gaat om de inzet van teamplayers.

Succesfactoren

- Competente begeleiders/teamplayers.
- Werving via de school.
- De locatie waar de activiteiten worden gehouden, inspireert om te sporten.

Aandachtspunten

- Samenstelling van de groep deelnemers qua leeftijd.
- Overdracht van teamplayers.
- Geringe betrokkenheid van de ouders.
- De wens van de kinderen dat hun ouders bij de activiteit komen kijken.

3.4 KSG-project 1

Tabel 3.4 Omschrijving KSG-project 1

Doelgroep	Kinderen van 0-4 jaar
Betrokken professionals en organisaties	Welzijnsorganisatie, GGD, jeugdgezondheidszorg en een kinderopvangorganisatie
Ingezette interventie(s)	Beweegkriebels

Binnen dit KSG-project is één keer per week een uur beweegactiviteiten georganiseerd voor kinderen van 0 tot 4 jaar. De interventie Beweegkriebels is bedoeld om professionals binnen de kinderopvang handvatten te bieden om met kinderen van 0 tot en met 4 jaar elke dag in de kinderopvang minimaal 60 minuten te bewegen. Binnen dit KSG-project werden de beweegactiviteiten echter aangeboden door een welzijnsorganisatie, georganiseerd in wijkcentra en gegeven door vrijwilligers van de welzijnsorganisatie.

Voor dit project zijn drie betrokken professionals en drie ouders geïnterviewd. Vanwege de jonge leeftijd van de deelnemers hebben geen groepsinterviews met deelnemers plaatsgevonden.

Verloop van het project

Het project richtte zich voornamelijk op het stimuleren van bewegen onder jonge kinderen. Spelenderwijs leerden de kinderen verschillende bewegingen. De lessen hadden een opbouw met een warming-up en een cooling-down. Ouders waren verplicht om deel te nemen aan de activiteiten. Er is één keer een activiteit op het gebied van voeding georganiseerd. Tijdens deze ochtend zijn voor ouders verschillende workshops over dit thema georganiseerd. Enkele van deze workshops waren gericht op gezonde voeding. Door de coronamaatregelen en de onzekerheden rondom de coronacrisis is deze opzet niet herhaald. Dit was oorspronkelijk wel het plan.

Tussen maart en september 2020 lagen de activiteiten vanwege de coronamaatregelen en de zomervakantie volledig stil. In september 2020 werden de activiteiten op een nieuwe locatie opnieuw gestart. Voor de coronapandemie werden de activiteiten van dit KSG-project aangeboden op vier locaties verspreid over meerdere aandachtswijken, onder andere bij het Centrum voor Jeugd en Gezin en op een

school. Dit is door de coronamaatregelen teruggebracht naar één centrale locatie. Ouders mochten bij de andere locaties niet meer naar binnen, terwijl zij juist actief mee moeten doen met de activiteiten.

De drie geïnterviewde ouders waren heel tevreden over het programma. Samen hebben zij vier kinderen die bij het programma betrokken zijn geweest. Op het moment van het interview waren drie kinderen recent gestopt met het programma. Voor twee kinderen was dat wegens overlappende verplichtingen zoals zwemles en de peuterspeelzaal. Daarnaast was één ouder verhuisd. Deze kinderen hebben anderhalf tot twee jaar deelgenomen aan het programma. De ouders gaven aan dat hun kinderen enorm veel plezier beleefden aan hun deelname:

‘Ik heb er alleen maar positieve dingen van gehad. Mijn kind vindt die ochtenden heerlijk, echt geweldig. Ze vroeg ook op een gegeven moment van ja gaan we nog spelen? En als we er dan langs reden, dan reden we langs het gebouw, dan zei ze dat ze daar heen wilde. Dus ja heel veel herkenning. En dat is dan één keer in de week hè? En dat heeft dan zo’n impact op een kind. Dat ze zelfs weten waar het gelegen is.’ (Ouder)

De ouders vonden de afwisseling in activiteiten erg positief, omdat deze goed past bij de leeftijd van de kinderen. Door de afwisseling van korte activiteiten konden de kinderen hun aandacht erbij houden. Bovendien werden zo verschillende vaardigheden aangeleerd.

De ouders zijn ook gevraagd of zij nog aanbevelingen voor het programma hadden. Twee ouders wilden graag dat het aanbod werd uitgebreid. Eén ouder vond het jammer dat er maar één les per week werd aangeboden, omdat haar kind graag vaker wil gaan. Een andere ouder vond één uur les te kort. Door het starten van de les zijn de kinderen eigenlijk maar drie kwartier actief bezig. Anderhalf uur les zou beter zijn. Een andere ouder merkte dat er weinig budget beschikbaar was voor de aanschaf van materialen ter ondersteuning van de les. Er was bijvoorbeeld geen budget voor de aanschaf van een muziekbox, waardoor de muziek tijdens de lessen erg zacht stond.

Bereiken en behouden doelgroep

De belangrijkste betrokken professionals in dit KSG-project schatten dat er tussen de 75 en 100 verschillende kinderen hebben deelgenomen in de twee jaar dat het project duurde. Deze deelnemers werden geworven via het consultatiebureau, de peuterspeelzaal, scholen, sociale media en mond-tot-mondreclame. Voor de locatiewissel werden de meeste deelnemers doorverwezen door het consultatiebureau. De activiteiten vonden destijds in hetzelfde gebouw plaats. Het was voor de betrokkenen onduidelijk hoeveel deelnemers nog zijn doorverwezen vanuit het consultatiebureau na de locatiewissel.

Het project heeft niet specifiek kinderen met overgewicht bereikt. Daar is niet specifiek op geworven. Het oorspronkelijke doel was om kinderen en hun ouders in aandachtswijken op een leuke manier samen aan het bewegen te krijgen. De insteek van het project was daarmee meer preventief.

Belangrijke succesfactoren in de werving waren het werven van deelnemers via een welzijnsorganisatie en via sleutelfiguren in de wijk. Een welzijnsorganisatie heeft een centrale positie in de wijk en heeft veel samenwerkingspartners. Doordat zoveel personen betrokken zijn bij deze organisaties, worden ook veel gezinnen bereikt. Daarnaast was de trainster binnen dit project een sleutelfiguur in de wijk. Dit was zeer waardevol, omdat veel deelnemers en hun ouders uit haar netwerk via mond-tot-mondreclame aansloten bij de activiteiten. Voornamelijk de herkenning van de doelgroep in de trainster was hierbij belangrijk:

‘De bewoners van de wijk... meestal zijn ze niet-westerse bewoners. Dus als ze zien, een leidster met hoofddoek, die lijkt op hen, dan zijn de peuters en hun moeders ook... zijn meer op hun

gemak. Hoe moet ik dat zeggen... dan is het voor hen makkelijker om binnen te stappen en om te vragen. Ik krijg ook gewoon vragen van weet je locaties waar ik Nederlands kan volgen? Dat soort vragen krijg ik ook gewoon tijdens de les.’ (Trainster)

Door de noodgedwongen verandering van vier verschillende locaties naar één nieuwe, centrale locatie heeft het project in het tweede jaar een hele nieuwe groep deelnemers bereikt. De ouders en kinderen die voor de verhuizing deelnamen, zijn na de verhuizing niet meer teruggekomen. Deels was dit vanwege angst voor corona onder de ouders, maar deels ook omdat de nieuwe locatie voor deze ouders letterlijk ‘een brug te ver’ was.

Het aantal deelnemers dat is bereikt na de herstart van het project in september 2020 was lager dan daarvoor. Dit kwam voornamelijk door corona. Ouders zochten activiteiten, zoals Beweegkriebels, minder op door angst voor besmetting met het virus. Enkele ouders hebben wel aan één les deelgenomen, maar vervolgens afgezien van verdere deelname omdat zij het niet fijn vonden om in één ruimte met meerdere volwassenen te moeten bewegen. Daarnaast was het lage deelnemersaantal een gevolg van de nieuwe locatie. Eerder waren vier groepen verspreid over vier locaties; nu was dat teruggebracht tot één groep op één locatie. Aan deze groep hebben ongeveer twaalf kinderen en twaalf ouders deelgenomen. Deze ouders en kinderen woonden allen in de wijk waar de nieuwe locatie gevestigd was. Verder was het aanbod van de peuterspeelzaal in diezelfde wijk uitgebreid, waardoor de dagen van de activiteiten van dit KSG-project en de peuterspeelzaal overlaptten. De activiteiten van dit KSG-project vonden op de woensdag plaats, de dag dat de peuterspeelzaal voorheen geen aanbod voor kinderen tot 4 jaar had. Ouders met kinderen op de peuterspeelzaal deden daarom niet meer mee met de lessen van dit KSG-project.

Ook de leeftijd van de kinderen die zijn bereikt, is veranderd. De oudste kinderen waren nu 2,5 jaar, waar dat voorheen 4 jaar was. De reden hiervoor is onbekend. Ten tijde van het interview was de groep nog niet vol. Er waren waarschijnlijk meer deelnemers geweest als de ouders niet verplicht waren om deel te nemen. Dat ouders deelnemen tijdens de activiteiten was een vereiste binnen dit project.

Twee geïnterviewde ouders zijn met het project bekend geraakt door een flyer van het consultatiebureau. De derde geïnterviewde ouder is door mond-tot-mondreclame bij het programma terechtgekomen. De kinderen vallen niet specifiek in de doelgroep van KSG-projecten: kinderen met (een verhoogd risico op) overgewicht. Voor de ouders was de reden voor deelname dat zij hun kinderen met leeftijdsgenootjes wilden laten spelen. Eén ouder gaf specifiek aan dat deelname aan het programma een alternatief was voor het kinderdagverblijf, omdat het programma een goedkopere mogelijkheid was om het kind met leeftijdsgenootjes te laten spelen.

Ouderbetrokkenheid

Ouderbetrokkenheid was een verplicht onderdeel binnen dit project. Ouders moesten bij de lessen aanwezig zijn en idealiter ook deelnemen aan de activiteiten. Het idee was dat het geen ‘kinderopvang’ moest worden. Daarnaast was het idee om de ouders te inspireren en stimuleren om thuis meer te bewegen met hun kind(eren). Volgens de uitvoerders was het een uitdaging om sommige ouders mee te laten doen met de activiteiten. Zij wilden liever langs de kant naar hun kind(eren) kijken. Op de nieuwe locatie waren geen zitmogelijkheden. Hierdoor deden de ouders vrijwel automatisch mee met de activiteiten.

Ouders waren tevreden met de manier waarop zij bij het programma werden betrokken. Twee ouders hadden door mee te doen met de lessen veel geleerd over hun eigen kind. Een ouder dacht bijvoorbeeld dat haar kind heel verlegen was, maar door de lessen kreeg zij juist het tegengestelde te zien. Diezelfde ouder gaf aan dat haar kind eerder geen Nederlands kon spreken. Zij had verwacht dat dit een belemmering zou zijn bij het spelen met andere kinderen. Dit was niet het geval. Haar kind deed gewoon

mee met de rest van de kinderen en kon de les goed kon volgen. Bovendien vond deze ouder het erg belangrijk dat ouders aanwezig mogen zijn om hun jonge kind extra te kunnen begeleiden.

Effecten

De belangrijkste betrokkenen en ouders hebben gezien dat de kinderen vooruit zijn gegaan in fijne en grove motoriek door deelname aan het project. Voorbeelden zijn leren balanceren op een balk en leren klimmen. Ook hebben ze geleerd om met leeftijdsgenootjes om te gaan. De trainster gaf aan dat de kinderen in de eerste lessen over het algemeen wat verlegen waren, maar na enkele lessen was deze verlegenheid weg. Andere voorbeelden vanuit ouders zijn dat hun kind minder eenkennig is geworden of beter heeft leren delen met andere kinderen door de lessen.

De verplichte ouderdeelname bij de activiteiten was een bewuste keuze binnen dit project. Door ouders deel te laten nemen zijn zij voorbeelden voor hun kinderen, maar krijgen zij ook een concreet beeld van hoe zij thuis (spelenderwijs) meer kunnen bewegen met hun kind(eren). De oefeningen die in de lessen zijn gedaan, hebben de ouders thuis met hun kinderen herhaald. De ouders hebben ervaren hoeveel plezier de kinderen hebben en hoe gemakkelijk het is om met weinig materialen de kinderen thuis te laten bewegen.

De hoge mate van ouderbetrokkenheid heeft tot voordelen voor de ouders geleid. Ouders wisselden ervaringen over hun kinderen met elkaar uit. Er is zelfs een vriendengroep van ouders ontstaan:

‘Het heeft mij vooral heel goed gedaan, de Beweegkriebels. Want je komt in contact met andere moeders. Kijk ik ga bijvoorbeeld niet meer, maar ik heb nog steeds contact met die moeders. En echt wel heel goed contact. Dus het is zowel voor mijn kind als mijzelf echt heel erg fijn want je maakt sociale contacten en die behoud je waarschijnlijk ook. Je wisselt adviezen met elkaar uit, spreekt over de ontwikkeling van je kind daar. Je ziet tijdens Beweegkriebels echt dat je kind aan het groeien is. En dat is het leuke eraan, vind ik.’ (Ouder)

Borging

Het programma wordt na de subsidieperiode voortgezet. Bij de welzijnsorganisatie worden professionals opgeleid, zodat zij op hun beurt vrijwilligers kunnen opleiden om Beweegkriebels uit te voeren. Op die manier is de uitvoering van het programma niet afhankelijk van één trainer en wordt Beweegkriebels binnen de welzijnsorganisatie geborgd. Daarnaast wil men de activiteiten uitbreiden naar meerdere wijken.

Een mogelijke bedreiging voor borging is volgens de belangrijkste betrokkenen de keuze die de gemeente maakt als het gaat om de invulling van de aandacht voor kinderen met (een vergroot risico op) overgewicht. De betrokkenheid van de welzijnsorganisatie bij het project wordt gefinancierd door de gemeente. De bestemming van de middelen die de gemeente vrijmaakt voor kinderen met (een vergroot risico op) overgewicht kan per jaar verschillen, waardoor elk jaar de mogelijkheid bestaat dat de opdracht bij de welzijnsorganisatie wordt weggenomen en elders wordt belegd.

De financiële borging van het project is onzeker en vormt een bedreiging voor voortzetting van dit project. De kosten om een zaal te huren zijn erg hoog. Daarom is het belangrijk dat gratis gebruik kan worden gemaakt van een zaal, zoals in de voorgaande twee projectjaren. Het project is deels bekostigd door deelnemersbijdragen te vragen en door cofinanciering vanuit de welzijnsorganisatie. De deelnemersbijdrage houden de betrokkenen bewust laag om het aanbod laagdrempelig te houden. Daarnaast is het project aangesloten bij het lokale sportakkoord, waarbinnen mogelijk financiële middelen beschikbaar zijn. Er was nog onduidelijkheid over de concrete mogelijkheden tot financiering voor dit

project binnen dit akkoord. Verder wordt gekeken naar mogelijkheden voor subsidies vanuit de gemeente en zijn de uitvoerders op zoek naar financiering voor de langere termijn.

Succesfactoren

- De betrokkenheid van sleutelfiguren in de wijk. Deze sleutelfiguren zijn voor de doelgroep herkenbare personen, wat de werving van de doelgroep bevordert.
- (Verplichte) ouderbetrokkenheid. Ouders namen deel aan de activiteiten en leerden zo concreet hoe zij thuis (spelenderwijs) meer kunnen bewegen met hun kind(eren).

Aandachtspunten

- De locatie waarop de activiteiten zijn aangeboden. De activiteiten zijn verplaatst van meerdere locaties in verschillende wijken naar één centrale locatie. Dit is voor sommige deelnemers te ver weg. Eerder werden de activiteiten aangeboden in verschillende wijken, dicht bij de doelgroep. De nieuwe locatie zit op een centrale plek, maar was voor sommige (eerdere) deelnemers te ver weg.
- Financiële borging van het project. Het is belangrijk dat activiteiten meer geïntegreerd worden in bestaande werkzaamheden, zodat men minder afhankelijk is van externe geldstromen.
- Het project heeft niet specifiek kinderen met overgewicht bereikt, omdat daar niet specifiek op is geworven. De projectleiders zien het project meer ter preventie van overgewicht.

3.5 KSG-project 2

Tabel 3.5 Omschrijving KSG-project 2

Doelgroep	Kinderen van 0-4 jaar
Betrokken professionals en organisaties	Kinderdagverblijf, gymnastiekvereniging, fysiotherapeut, diëtist, sportservicebedrijf (buurtsportcoaches) en GGD
Ingezette interventie(s)	Nijntje Beweegdiploma 1 en 2 en Beweegkriebels

Binnen dit KSG-project zijn twee interventies ingezet: Nijntje Beweegdiploma en Beweegkriebels. Met Nijntje Beweegdiploma leren kinderen hun motorische vaardigheden te verbeteren door verschillende beweegvormen, zoals springen, balanceren, klimmen en vangen. Er kunnen twee diploma's behaald worden: Beweegdiploma 1 en 2. Beweegdiploma 1 bestaat uit vijftien lessen en Beweegdiploma 2 uit twintig lessen. Het programma is aangeboden door een lokale gymnastiekvereniging. Met de interventie Beweegkriebels zijn in acht bijeenkomsten pedagogische medewerkers geschoold om meer in te zetten op bewegen met kinderen in kinderdagverblijven.

Voor dit project zijn vijf betrokken professionals en drie ouders geïnterviewd. Vanwege de jonge leeftijd van de deelnemers was het niet mogelijk om (groeps)interviews met hen te houden. De kinderen van de geïnterviewde ouders namen deel aan Nijntje Beweegdiploma.

Verloop van het project

Nijntje Beweegdiploma en Beweegkriebels hebben in het voorjaar en de zomer van 2020 stilgelegen in verband met de coronapandemie. Nijntje Beweegdiploma is in september 2020 weer gestart en de Beweegkriebelscursus is deels online voortgezet. De kinderen die voor Nijntje Beweegdiploma waren opgegeven, zijn bijna allemaal in september alsnog begonnen. Vanwege de coronamaatregelen zijn geen ouderbijeenkomsten georganiseerd.

De geïnterviewde ouders waren zeer tevreden over Nijntje Beweegdiploma. De kinderen hadden veel plezier tijdens de lessen, ondanks dat zij bij de start van de lessen terughoudend en verlegen waren. De

begeleiding is daar volgens de ouders zeer goed mee omgegaan. Ze lieten de kinderen vrij om op hun eigen tempo deel te nemen. De begeleiding gaf voldoende persoonlijke aandacht aan de kinderen. Daarnaast spraken de uitdagende en afwisselende beweegactiviteiten in het programma beide ouders aan.

Nijntje Beweegdiploma is in de betreffende gemeente een van de weinige beweegprogramma's voor kinderen van 0 tot 4 jaar waarbij gebruik gemaakt mag worden van het Jeugdfonds Sport. Daarmee is het programma financieel toegankelijk voor gezinnen met een lage sociaaleconomische positie. Het is niet bekend of hier door de huidige deelnemers gebruik van is gemaakt.

Bereiken en behouden doelgroep

In de twee projectjaren hebben in totaal tien pedagogische medewerkers de Beweegkriebelscursus gevolgd. Aan Nijntje Beweegdiploma deden ten tijde van de interviews 25 deelnemers mee. Voor het Beweegkriebelsprogramma heeft geen werving van kinderen plaatsgevonden, omdat dit programma geïntegreerd is in het dagprogramma van de kinderdagverblijven. De deelnemers van het Nijntje Beweegdiploma zijn geworven via flyeracties in peuterspeelzalen en kinderdagverblijven en via mond-tot-mondreclame. De buurtsportcoaches hebben hierbij ondersteund.

In het eerste jaar waren de belangrijkste betrokkenen van dit project niet tevreden over het aantal deelnemers dat zij hadden bereikt. De doelstelling van twaalf kinderen per cursus was destijds niet gehaald. Deze doelstelling is in het tweede jaar wel gehaald. De betrokkenen wisten niet waaraan dit heeft gelegen, al noemden zij wel enkele veranderingen die hier eventueel aan kunnen hebben bijgedragen. Zo werd het tijdstip van de les voor Nijntje Beweegdiploma 2 aangepast van 's middags naar 's morgens, na de les van Nijntje Beweegdiploma 1. Dit beviel zowel de uitvoerders als de ouders goed. Ouders waren al gewend aan dit tijdstip door deelname aan Nijntje Beweegdiploma 1. Daarnaast hebben de belangrijkste uitvoerders ervaren dat peuters 's morgens beter luisteren dan 's middags, omdat ze minder moe zijn in de ochtend. Verder is het programma bekender geworden, waardoor mond-tot-mondreclame mogelijk een grotere rol heeft gespeeld bij de werving van de deelnemers.

Daarentegen gaf de jeugdverpleegkundige van de GGD aan dat zij veel minder doorverwijsmogelijkheden heeft gehad tijdens de coronapandemie, omdat het achttien maanden- en driejaarconsult zijn gestopt en het tweejaarconsult telefonisch plaatsvond. Zij wist niet hoe ze in deze omstandigheden het programma bij ouders en kinderen goed onder de aandacht kon brengen. Daarnaast gaf zij aan dat het constateren van overgewicht in een telefonisch consult lastiger is dan bij een regulier consult. Daarom zijn vrijwel geen kinderen (met overgewicht) vanuit de GGD doorverwezen naar het project.

Bij Beweegkriebels zijn kinderen met (een verhoogd risico op) overgewicht nauwelijks of niet bereikt. Bij de start van het project zijn voor de implementatie van Beweegkriebels kinderopvangcentra gekozen in wijken met een lage SES. In het tweede jaar werd het programma verder uitgerold naar andere wijken zonder specifieke focus op sociaaleconomische status. Ook bij Nijntje Beweegdiploma werden kinderen met (een verhoogd risico op) overgewicht nauwelijks bereikt. Reden hiervoor is de algemene wervingsmethoden via flyeracties en mond-tot-mondreclame en het ontbreken van doorverwijzingen vanuit de GGD. De clustermanager van een kinderdagverblijf gaf aan dat het belangrijk is om de werving niet alleen te richten op kinderen met overgewicht, maar deze te verbreden, zodat er een diverse groep deelnemers ontstaat. Kinderen leren namelijk van elkaar en volgen elkaars voorbeeld.

De drie geïnterviewde ouders zijn op verschillende manieren met Nijntje Beweegdiploma in aanraking gekomen. Het kind van één ouder heeft maar één les mee kunnen doen door veranderende werktijden van de ouder. Deze ouder is bekend geworden met het programma via school en wilde dat het kind door deelname meer zou gaan bewegen. De kinderen van de andere twee geïnterviewde ouders namen ten tijde van het interview nog wel deel aan het programma. Deze ouders zijn met Nijntje Beweegdiploma in

aanraking gekomen via promotie op het kinderdagverblijf en door mond-tot-mondreclame. Beide ouders hebben hun kinderen opgegeven voor het programma zodat zij op een leuke manier kennismaken met bewegen en beweegvaardigheden leren. Beide ouders vonden het vroegtijdig kennismaken met een actieve levensstijl belangrijk:

‘Ik wilde sowieso dat ze iets ging doen, qua bewegen. Ik heb best een druk kind. En ik vind ook gewoon belangrijk dat ze leert dat sporten bij het leven hoort. Je moet gewoon bewegen om gezond te blijven. En je moet dingen oefenen om het te kunnen leren. En ik kan je niet altijd alles leren, ik heb daar niet altijd alle tijd voor. Nu kan je lekker met andere kinderen spelen en met andere juffen die ervoor geleerd hebben en je er goed bij kunnen begeleiden. Dat is wel de reden dat we hiervoor gekozen hebben.’ (Ouder)

Eén van hen vond het belangrijk dat kinderen uitdagingen aangaan en hun grenzen verleggen. Het kind van deze ouder had namelijk moeite met het leren van nieuwe vaardigheden. Toch moet plezier voorop blijven staan voor deze leeftijdsgroep, omdat het leven al vol met verplichtingen zit, aldus deze ouder. Daarnaast noemden beide ouders dat de dag van de lessen (donderdag) het mogelijk maakte om deel te nemen. Andere beweegprogramma's voor kinderen tot 4 jaar waren op andere dagen. Op die dagen konden deze ouders hun kind niet brengen omdat zij moesten werken.

Ouderbetrokkenheid

Ouders mochten tijdens de lessen van Nijntje Beweegkriebels niet aanwezig zijn, om afleiding voor de kinderen te beperken. Ouderbetrokkenheid vond daarom plaats in de vorm van ouderbijeenkomsten. In het tweede jaar zijn geen ouderbijeenkomsten georganiseerd vanwege de coronamaatregelen. Deze bijeenkomsten vonden plaats tijdens de les van de kinderen, waarbij een kinderfysiotherapeut en diëtist aanwezig waren. De belangrijkste uitvoerders twijfelden of ze de ouderbijeenkomsten in de toekomst nog gaan organiseren, omdat de opkomst vaak laag is. In plaats van een ‘traditionele’ ouderbijeenkomst willen de betrokkenen in de toekomst een beweeginstuif organiseren, waar ouders dezelfde informatie ontvangen als op de ouderbijeenkomst:

‘Het informatie verschaffen op de manier van “dag ouders er is een informatiebijeenkomst...” ja dan merken wij dat de opkomst gewoon laag is. Ouderbijeenkomsten op scholen hebben er ook last van. Maar wij hebben wel één keer binnen het project een beweeginstuif gehouden met alle partners bij elkaar: GGD, kinderdagverblijven, de gymnastiekvereniging. Echt samen hebben we dat georganiseerd. Ook de fysiotherapeut en diëtiste. En dat is hartstikke goed bezocht. Toen hebben we dat het jaar daarop ook weer georganiseerd, en dat werd ook weer goed bezocht. Met name ook natuurlijk door de kinderen die al betrokken waren bij kinderdagverblijven én hun ouders of opa en oma.

Je gaat met je kind naar de beweeginstuif en alle partners zijn daar en je hebt gewoon een totaal plaatje van wat gebeurt er op de kinderdagverblijven met Beweegkriebels, wat gebeurt er met beweegaanbod van 0 tot 4, wat doet de GGD, hoe verwijzen zij door naar verschillende partners. De diëtist en fysiotherapeut zijn daar ook met een soort informatiestand, maar ook bewegen. Weet je dat je dus op een leuke manier informatie krijgt over.. op die manier trek je dus de ouders. En niet op woensdagavond van half 8 tot half 9 en het idee om het tijdens een les van Nijntje Beweegkriebels te doen was natuurlijk wel hartstikke handig, het sluit aan op de tijd... maar ook dan was het een soort van informatieoverdracht.’ (Projectleider)

Andere manieren om ouders te betrekken zijn het beschikbaar stellen van filmpjes van beweegactiviteiten of flyers met informatie. Ouders reageerden hier enthousiast op en voerden de activiteiten daardoor ook thuis uit.

De ouders waarvan de kinderen nog deelnamen aan het programma ten tijde van het interview hadden verschillende meningen over het niet aanwezig mogen zijn tijdens de lessen van Nijntje Beweegdiploma. Eén ouder vond dit prima, omdat anders het kind te veel afgeleid zou worden. Een andere ouder vond het erg jammer om niet te mogen deelnemen aan de lessen. Vanwege een heftige gebeurtenis in het gezin kon het kind niet zelfstandig deelnemen. Daarom is voor hen een uitzondering gemaakt. Deze ouder mocht tijdens de lessen blijven kijken.

Beide ouders waarvan de kinderen nog deelnamen aan het programma hebben niet deelgenomen aan een ouderbijeenkomst, omdat deze niet zijn georganiseerd vanwege de coronamaatregelen. Eén ouder gaf aan ook niet te willen deelnemen, omdat het voedingsadvies overbodig was. Deze ouder verwachtte niet veel te leren van een dergelijke bijeenkomst, omdat die zelf al een gezonde en actieve leefstijl had.

Effecten

De geïnterviewde betrokkenen hadden weinig zicht op veranderingen in gedrag bij de deelnemende kinderen. Zij waren namelijk niet aanwezig bij de lessen van Nijntje Beweegdiploma of bij de kinderdagverblijven waar Beweegkriebels werd geïmplementeerd. Daarnaast werd het programma Gezonde Kinderopvang geïmplementeerd in de kinderdagverblijven. De lokale uitvoerders vonden het daarom lastig om aan te geven wat de specifieke effecten van het programma Beweegkriebels zijn geweest. Volgens hen gaven ouders wel aan dat hun kinderen beter bewegen en makkelijker contact maken met andere kinderen. De pedagogische medewerkers die de Beweegkriebelscursus hebben voltooid, zijn zich bewuster van hun eigen eet- en drinkpatroon geworden. Kinderen die deelnamen aan Nijntje Beweegdiploma zijn doorgestroomd naar andere sport- en beweegmogelijkheden. Zij stroomden door van Beweegdiploma 1 naar Beweegdiploma 2, naar ouder-kindgym of naar de beweegactiviteiten voor kinderen ouder dan 4 jaar die ook bij de gymnastiekvereniging plaatsvonden.

De twee geïnterviewde ouders waarvan de kinderen nog deelnamen aan het programma ten tijde van het interview vonden het lastig om te beschrijven wat hun kinderen hebben geleerd bij Nijntje Beweegdiploma en welke ontwikkelingen te wijten zijn aan de algemene ontwikkeling die hoort bij de leeftijd:

‘Ja, ik las het [over beweegvaardigheden leren] en ik dacht dat zal allemaal wel meevallen. Maar ik merk het dus wel echt aan mijn kind. Dat ze met steppen, of ook op de loopfiets dat ze veel meer balans houdt... met de step merk ik gewoon dat ze veel zelfverzekerder is. Ze doet gewoon veel... heeft gewoon veel meer vertrouwen in zichzelf. En of dat nou bij de leeftijd hoort of door de gym komt, ik weet het niet. Ik denk een combinatie van allebei. Dat ze echt door de gym veel meer vertrouwen krijgt.’ (Ouder)

Borging

Beide programma's worden na de subsidieperiode voortgezet. Beweegkriebels is geïntegreerd in het dagprogramma van de kinderopvang en de pedagogisch medewerkers die al opgeleid zijn, zullen het programma blijven aanbieden. Bovendien hebben enkele medewerkers 'train-de-trainer'-cursussen gevolgd. Dit betekent dat zij binnen de eigen organisatie andere medewerkers kunnen opleiden. Dit heeft de kinderopvang zelf gefinancierd. Medewerkers zijn enthousiast en de organisatie ziet de meerwaarde van het programma. De lessen van Nijntje Beweegdiploma worden voortgezet. Ouders betaalden al contributie voor de lessen. Na de subsidieperiode kan de vereniging deze contributie gebruiken om de eigen kosten te dekken.

Bij de GGD is het programma nog niet geborgd. Het bespreken van voedingspatronen en doorverwijzen naar Nijntje Beweegdiploma is geen standaard onderdeel van het dossier. Er is een vragenlijst opgesteld

die dient als gespreksinstrument, maar die wordt alleen gebruikt door de collega's die directe ervaring hebben met het programma.

De borging van opgedane kennis en ervaring vindt vooral plaats door middel van het betrekken van het gehele sportservicebedrijf. De buurtsportcoaches hebben ervaring met het werven en verbinden van partijen binnen beide programma's. Daarnaast zijn alle besluiten en leerpunten terug te vinden in de notulen van overleggen. De programma's maken geen onderdeel uit van het lokale sportakkoord, maar de betrokkenen zijn zich er wel van bewust dat daar kansen liggen voor borging en werving van deelnemers.

Succesfactoren

- De ouderbijeenkomst in de vorm van een beweeginstuif, waarbij kinderen kunnen bewegen en alle partners aanwezig zijn. Deze vorm is aantrekkelijker voor de ouders dan een traditionele ouderbijeenkomst waar enkel informatie naar de ouders wordt toegezonden.
- Verandering van tijdstip van de les van Beweegdiploma 2, aansluitend op het tijdstip van de les van Beweegdiploma 1. Dit heeft de doorstroom bevorderd.

Aandachtspunten

- De KSG-doelgroep wordt nauwelijks bereikt: kinderen met (een verhoogd risico op) overgewicht. De GGD heeft minder consulten voor kinderen tot 4 jaar (door de coronapandemie), waardoor zij minder hebben doorverwezen naar het programma.
- Het programma is niet geborgd binnen de GGD. Dit kan tot gevolg hebben dat op de lange termijn de doelgroep niet wordt doorverwezen vanuit de GGD.

3.6 KSG-project 3

Tabel 3.6 Omschrijving KSG-project 3

Doelgroep	Kinderen van 8-13 jaar
Betrokken professionals en organisaties	Diëtist, kinderfysiotherapeut, kinderpsycholoog, GGD en gemeente
Ingezette interventie(s)	Cool2BFit

Dit KSG-project was gericht op kinderen van 8 tot 13 jaar. Het programma bestond uit een intensieve fase van een half jaar waarin minimaal één keer in de week een sportles plaatsvond en langzaam werd toegewerkt naar de overgang naar een sportvereniging. Meerdere studenten waren bij het programma betrokken als beweegbuddy van maximaal twee deelnemers. Deze buddy's boden persoonlijke begeleiding aan de deelnemers. Naast het sporten en bewegen zijn bijeenkomsten over voeding, bewegen en gedrag (bv. over zelfbeeld en pesten) georganiseerd, zowel voor kinderen als voor hun ouders. Na de intensieve fase werd nog een half jaar samen gesport en nog anderhalf jaar begeleiding aangeboden. Bij het project waren ook studenten betrokken als beweegbuddy van de kinderen.

Voor dit project zijn drie betrokken professionals, vijf ouders en vijf deelnemers geïnterviewd.

Verloop van het project

In het gehele project zijn gedurende twee jaar drie groepen gestart. De laatste groep had een onderbreking van de lessen door de invloed van de coronamaatregelen. De lessen werden verplaatst, maar niet geannuleerd. In de tijd dat de lessen niet aangeboden konden worden, vonden de uitvoerders manieren om de kinderen bij het project betrokken te houden en te stimuleren om actief te blijven. Zo hebben de studenten filmpjes met voorbeelden voor spellen opgenomen en zijn er challenges verzonnen.

Daarnaast hadden de uitvoerders een sport- en spelpakket samengesteld. De filmpjes hadden betrekking op de materialen die daarin werden aangeboden. Dit pakket werd samengesteld omdat aan het project veel gezinnen deelnamen die gebruik maakten van het Jeugd en Cultuurfonds om de deelnamekosten te kunnen financieren. Het pakket voorzag deze gezinnen in sport- en spelmaterialen die zij hoogstwaarschijnlijk zelf niet hadden. Deze pakketten zijn persoonlijk bij alle gezinnen langsgebracht.

De geïnterviewde ouders waren zeer tevreden over het programma en de begeleiding. Er was (ondanks de coronamaatregelen) veel contact tussen de begeleiders en de ouders. De begeleiders stuurden bijvoorbeeld regelmatig appjes naar de ouders over hoe het met de kinderen ging tijdens de lessen. Eén ouder was daarnaast zeer positief over de betrokkenheid van de studenten. Het een-op-een-contact vond het kind van deze ouder zeer 'stoer'. Bovendien waren de ouders positief over het maatwerk dat aangeboden werd. De begeleiding hield rekening met de persoonlijke omstandigheden van zowel de ouders als de kinderen, waardoor het programma goed aansloot op de behoeften van de kinderen.

De vijf geïnterviewde kinderen waren tevreden over het programma. Zij noemden veel verschillende sporten en spellen die zij leuk vonden om te doen. Verder vonden zij de begeleiding heel leuk, vooral de persoonlijke begeleiding door de studenten. Met deze studenten konden zij namelijk lachen en dollen.

Bereiken en behouden doelgroep

Het project heeft in twee jaar ongeveer dertig kinderen bereikt. Niet alle kinderen hebben het programma afgemaakt. Ongeveer zeven kinderen hebben per groep geheel deelgenomen, wat neerkomt op twintig kinderen die het programma in zijn geheel hebben gevolgd. Dit was de maximale capaciteit voor de twee projectjaren. Ten tijde van het interview was er sprake van een wachtlijst van enkele deelnemers die aan een nieuwe groep wilden deelnemen.

De deelnemers zijn voornamelijk geworven via de GGD. Daarnaast zijn enkele deelnemers bij het programma terechtgekomen door doorverwijzing vanuit de kinderfysiotherapeut en de diëtist. Via scholen werd minimaal geworven, omdat de groepen hun maximale capaciteit al hadden bereikt met de andere wervingsmethoden. Daarnaast was het werven via scholen lastiger omdat de drempel voor deelname onder ouders dan hoger is. Zij moeten dan zelf tot deelname besluiten. Bij een zorgverlener is al sprake van persoonlijk contact en wordt op basis van constatering en advies van de zorgverlener doorverwezen. Dit verlaagde voor ouders de drempel en fungeerde als stok achter de deur. Op deze manier bereikte het project dan ook de KSG-doelgroep.

Er zijn vier ouders geïnterviewd waarvan de kinderen nog deelnamen aan het programma ten tijde van het interview. Drie van deze ouders gaven aan dat hun kind was doorverwezen naar het programma door de GGD wegens overgewicht. Bij twee van deze kinderen was sprake van aanvullende motorische of psychologische problematiek. Eén kind was doorverwezen op advies van de kinderfysiotherapeut omdat de motorische ontwikkeling achterbleef ten opzichte van leeftijdsgenoten. De vijf geïnterviewde kinderen gaven aan deel te nemen aan het programma om 'fit te worden', 'calorieën te verbranden' en 'dunner en actiever' te worden.

Verder is gesproken met een ouder van een kind dat gestopt is. Dit kind stopte aan het einde van de intensieve fase, omdat het met de middelbare school was gestart. De fietsafstand naar deze school was dermate ver dat het kind niet meer op tijd vanuit school naar de sportactiviteiten kon komen. Dit kind was tevens de oudste van de deelnemers en de enige middelbareschoolleerling.

Ouderbetrokkenheid

Ouderbetrokkenheid was een verplicht onderdeel in dit programma. Ouders waren betrokken middels ouder-kindbijeenkomsten en evaluatiegesprekken. Ondanks het verplichte karakter bleek het lastig om

alle ouders betrokken te houden. Hiervoor waren meerdere redenen aan te wijzen. Zo kwamen een paar deelnemers uit Syrië. Het niet beheersen van de Nederlandse taal vormde voor deze ouders een barrière om deel te nemen. Dat was voornamelijk zichtbaar tijdens de ouder-kindbijeenkomsten, wanneer ook andere ouders aanwezig waren. De taalbarrière belemmerde de uitwisseling tussen ouders. Daarnaast gaven sommige ouders geen prioriteit aan het programma. Zij zagen niet het belang van hun aanwezigheid in. Deze ouders moesten keuzes maken tussen dit programma en andere activiteiten, omdat zij nog meer kinderen hadden. Ook vonden zij de afstand naar de activiteiten/bijeenkomsten soms te groot.

De ouderbetrokkenheid was bij de evaluatiegesprekken hoger dan bij de ouder-kindbijeenkomsten. De uitvoerders denken dat de drempel om af te zeggen voor de evaluatiegesprekken hoger was, omdat deze persoonlijk en een-op-een waren. De ouder-kindbijeenkomsten waren voor de gehele groep. Bovendien vonden deze om de twee of drie weken plaats. De hoge frequentie en algemeenheid van deze bijeenkomsten verlaagde voor ouders de drempel om af te zeggen.

De geïnterviewde ouders waren bij het merendeel van de ouder-kindbijeenkomsten aanwezig. Zij vonden deze bijeenkomsten leuk en leerzaam. Eén ouder vond deze bijeenkomsten ook confronterend, mede vanwege persoonlijke omstandigheden. Er was wel sprake van een open, vertrouwde sfeer op de bijeenkomsten:

‘Vanaf dat ik het [persoonlijke omstandigheden] verteld heb... het was net alsof de groep makkelijker praatte over alles. Ook henzelf, hun situatie... vond het fijn om te merken dat ik een connectie met de ouders had. Dat je niet de enige bent... ja ik weet wel dat ik niet de enige ben met problemen, maar dat je kunt zien van goh die moeder heeft dat ook, terwijl je dat helemaal niet aan haar ziet. Dat is fijn.’ (Ouder)

Door de coronamaatregelen konden de ouders niet bij de sportlessen van hun kinderen aanwezig zijn. Dat vonden drie ouders prima. Door niet te kijken worden de kinderen zelfstandiger en kunnen de ouders de kinderen niet afleiden. Eén ouder had graag actief deelgenomen aan de sportlessen. Deze ouder kon haar kind niet brengen en ophalen vanwege de reisafstand en wilde daarom liever deelnemen aan de activiteiten in plaats van wachten. Bovendien zou ze door haar deelname hetzelfde hebben geleerd als haar kind, zodat zij als ouder thuis het bewegen beter kan stimuleren.

Effecten

Corona heeft grote invloed op de effecten van het programma gehad. Uit de evaluatiegesprekken met ouders en kinderen na de herstart van het programma is gebleken dat er een grote terugval was in ongezond gedrag tijdens de eerste lockdown. Kinderen waren minder actief en gingen vaker snoepen door het wegvallen van structuur. Het programma werd uit het oog verloren, voornamelijk door de kinderen die al bij de sportvereniging sportten en daardoor minder contact hadden met de trainers van het project.

De grootste winst die met het programma is geboekt, is dat ouders en kinderen bewuster zijn geworden van hun leefstijl en gezondere keuzes maken. De uitvoerders spreken van een spreekwoordelijk ‘lampje’ dat moet gaan branden of ‘kwartje’ dat moet vallen bij de ouders als het gaat om veranderingen in de leefstijl. Dit duurt enkele maanden en daarvoor is intensief contact nodig:

‘Ik denk dat de meeste winst behaald wordt in de intensieve fase, waarin je ze echt bij je houdt, waarin ze gezamenlijk sporten, waarin je heel intensief contact hebt met de ouders. En ik geloof er wel in dat een langere intensieve fase beter zou zijn voor het programma. [...] Nu, voor mijn gevoel, wanneer je het gevoel hebt nu gaan we lekker en nu zitten we erin, dan begin je al langzaam afscheid van elkaar te nemen.’ (Projectleider)

Tijdens de zes maanden durende intensieve fase was er twee keer in de week een contactmoment met de ouders en hun kinderen. Volgens de projectleider zou de intensieve fase nog langer moeten zijn om structurele veranderingen in de leefstijl van ouders en kinderen te bewerkstelligen. Het opbouwen van een vertrouwensband tussen de ouders en de trainers is zeer belangrijk om 'het kwartje te laten vallen'. Ook daar is tijd voor nodig:

'Wij hebben professionals die die grens gaan opzoeken. En dat kan voor ouders soms best wel voelen van ja... wij komen hier gewoon deelnemen, ons kind komt gewoon sporten en ga niet zoveel rare persoonlijke vragen stellen, terwijl je die vragen wel moet stellen om verder te komen. En na drie maanden beantwoorden ze die vragen misschien niet en voelen ze zich ongemakkelijk, maar na negen maanden komen ze er misschien zelf mee.' (Projectleider)

Verder benadrukten de uitvoerders het belang van een ketenaanpak en maatwerk. De grootste winst in het bereiken van een gezonde leefstijl kan onder de deelnemers worden gehaald als in de gemeente breed op het thema overgewicht (bij kinderen) wordt ingezet, zodat ook maatregelen op scholen of verenigingen worden genomen. Aanvullende aanpakken versterken elkaar. Verder heeft elk gezin een eigen startniveau waar rekening mee gehouden moet worden. De stap naar een sportvereniging is voor kinderen die nooit gesport hebben na zes maanden bijvoorbeeld erg groot.

'Als je de inclusie- en exclusiecriteria erbij pakt en heel strak gaat zeggen meisje je bent twee keer niet komen sporten, het is mooi geweest... dan houd je niemand over. Daar hebben wij ook intern veel discussie over. Wat is nu het moment dat je gaat zeggen nu is het mooi geweest en gaan wij er geen tijd en energie meer insteken? Dat is ook echt wel iets dat wij geleerd hebben, ook tijdens het programma, van wanneer is dat moment en wie neemt die beslissing? Waarom nemen we die beslissing? Is bij sommige gezinnen niet de winst dat we ze eindelijk in beeld hebben? En dat ze geactiveerd worden? Aan de slag gaan? Dat ze op hun niveau, en in de fase waarin zij zitten dingen uit het programma halen waar zij stapjes mee kunnen maken waarmee zij verder komen?' (Projectleider)

De geïnterviewde ouders vonden het lastig om aan te geven wat zij van het programma hebben geleerd. Eén ouder had al kennis over (het belang van) gezonde voeding en voldoende beweging, maar paste deze nog niet in de praktijk toe. Deze ouder had geen ambitie om dit voor zichzelf te veranderen. Twee andere ouders hadden meer kennis over gezonde voeding gekregen door deelname aan het programma. Het ging hierbij om productinformatie, zoals hoeveel suiker er in bepaalde producten zit.

Ouders hebben wel veranderingen bij hun kinderen geconstateerd. Het kind van één ouder is veel zekerder geworden bij het bewegen. Dit kind liep in beweegontwikkeling achter ten opzichte van leeftijdgenoten, maar heeft door deelname aan het programma grote vooruitgang geboekt. Het kind van een andere ouder heeft plezier in bewegen gekregen en vindt het leuker om met zijn ouders naar buiten te gaan. Naast effecten op fysiek niveau zijn ook positieve effecten op sociaal vlak door een ouder genoemd:

'Wat ik het belangrijkste vond, als ik kijk naar mijn eigen kind, het is een kind dat er ook heen ging voor haar... hoe zeg je dat... om haar wat sterker te maken. Dat ze wat vriendjes krijgt. Dat ze ziet van goh kinderen vinden mij ook leuk. Want daar zat zij een beetje mee, met het idee dat niemand haar leuk vond. Wat ik ook gewoon daar zag is dat ze het leuk had. Dat ze graag ging. Dat ze echt opgenomen was in de groep. Dat vond ik eigenlijk nog wel belangrijker dan het hele sporten in principe.' (Ouder)

Alle vier de kinderen van de geïnterviewde ouders hebben een sport gevonden die zij leuk vinden en stromen door naar een sportvereniging. In de gemeente is weinig variatie aan sportverenigingen. Dit was

volgens een ouder een belemmering in het kiezen van een sportvereniging. De grote reisafstand naar enkele sportverenigingen belemmert de keuzevrijheid van de kinderen.

De vijf geïnterviewde kinderen hebben veel van het programma geleerd over afvallen en calorieën verbranden. Dit doen ze nu door niet te veel snoep te eten, meer te bewegen in de vrije tijd en maar 30 minuten per dag tv te kijken. Bij de kinderen thuis zijn bijvoorbeeld regels opgesteld waardoor zij alleen in het weekend nog mogen snoepen. Daarnaast hebben de kinderen geleerd dat voldoende slaap belangrijk is om voldoende energie te hebben op een dag. Op de vraag wat zij nog van het programma zouden willen leren, noemden zij vooral sportspecifieke dingen. Zo wilde een meisje graag nog een koprol leren en wilde een jongen graag leren basketballen.

Borging

Het Cool2BFit-programma wordt na de subsidieperiode niet voortgezet. De gemeente gaat een ander programma voor kinderen met overgewicht aanbieden. Hierbij wordt aangesloten bij een regionale ketenaanpak voor kinderen met overgewicht. In deze aanpak zit geen beweegprogramma voor kinderen. Daarmee stopt ook de betrokkenheid van de huidige sportorganisatie. Andere partners zoals de GGD blijven wel betrokken bij de regionale ketenaanpak. Ook in de nieuwe opzet zullen zij kinderen doorverwijzen. Ondanks dat dit project is gestopt, heeft het de weg vrijgemaakt voor een ketenaanpak binnen de gemeente.

Succesfactoren

- De werving van deelnemers via de GGD, waardoor de doelstelling van drie volle groepen in twee jaar is gehaald en de KSG-doelgroep is bereikt.
- De intensiviteit van het programma, die een vertrouwensband tussen trainers en deelnemers bevordert. Deze vertrouwensband is nodig om veranderingen in leefstijl bij de ouders en kinderen te bewerkstelligen.
- De een-op-een-evaluatiegesprekken met ouders.

Aandachtspunten

- Besteed vroegtijdig aandacht aan borging en houd hierin rekening met het meerjarig plan van de gemeente. Dit voorkomt het stoppen van een succesvol project zoals dit.

4. Monitoring en evaluatie

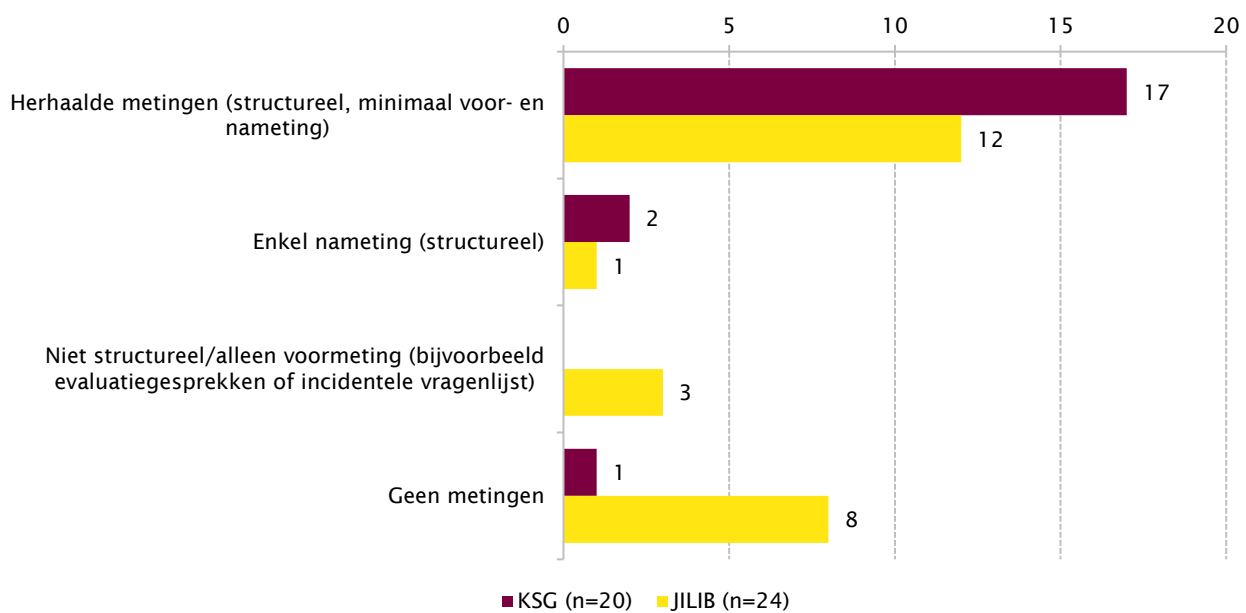
JILIB- en KSG-projectleiders moeten sinds 2015 hun project monitoren en evalueren (Van Stam et al., 2018). Aan betrokkenen van alle JILIB- (n=63) en KSG-projecten (n=31) uit ronde 2018 is gevraagd of en hoe zij effecten van hun project bij deelnemers (en hun ouders) hebben gemonitord en geëvalueerd. 19 van de 20 KSG-projecten en 16 van de 24 JILIB-projecten die de vragenlijst hebben ingevuld, hebben een onderzoek naar de effecten van en/of tevredenheid over het project bij de kinderen en in enkele gevallen bij de ouders uitgevoerd. Zie bijlage 5 voor een uitgebreid overzicht van de vormen waarin zij dit hebben gedaan.

Bij zeventien ondervraagde KSG-projecten is minimaal een voor- en nameting uitgevoerd om (ervaren) effecten van deelname aan de projecten bij deelnemers te kunnen aantonen en/of het proces te evalueren. Bij twee KSG-projecten is enkel een nameting bij deelnemers uitgevoerd. Bij één KSG-project zijn geen metingen bij deelnemers uitgevoerd vanwege de jonge leeftijd van de deelnemende kinderen (tot 4 jaar; zie figuur 4.1). Door de normale ontwikkelingen die jonge kinderen doormaken vinden zij het lastig een voor- en nameting te doen en hier conclusies aan te verbinden. Veranderingen door deze ontwikkelingen en effecten van het project zijn lastig uit elkaar te halen.

Voor de ondervraagde JILIB-projecten geldt dat bij 12 van de 24 minimaal een voor- en nameting is uitgevoerd. Bij één JILIB-project is alleen een nameting bij deelnemers uitgevoerd en bij drie JILIB-projecten was sprake van enkel een voormeting of niet-structurele metingen. Bij acht JILIB-projecten zijn helemaal geen metingen uitgevoerd (zie figuur 4.1). Deze projecten geven aan het bijhouden van cijfers minder belangrijk te vinden dan het creëren van een kans voor deelnemers om te bewegen en sociale contacten op te doen.

Metingen zijn uitgevoerd bij de gehele groep deelnemers of bij een deel ervan, afhankelijk van het project. Bij tien KSG-projecten en zeven JILIB-projecten zijn bij alle deelnemers metingen uitgevoerd. Bij acht KSG-projecten en vijf JILIB-projecten vonden metingen bij een deel van de deelnemers plaats.

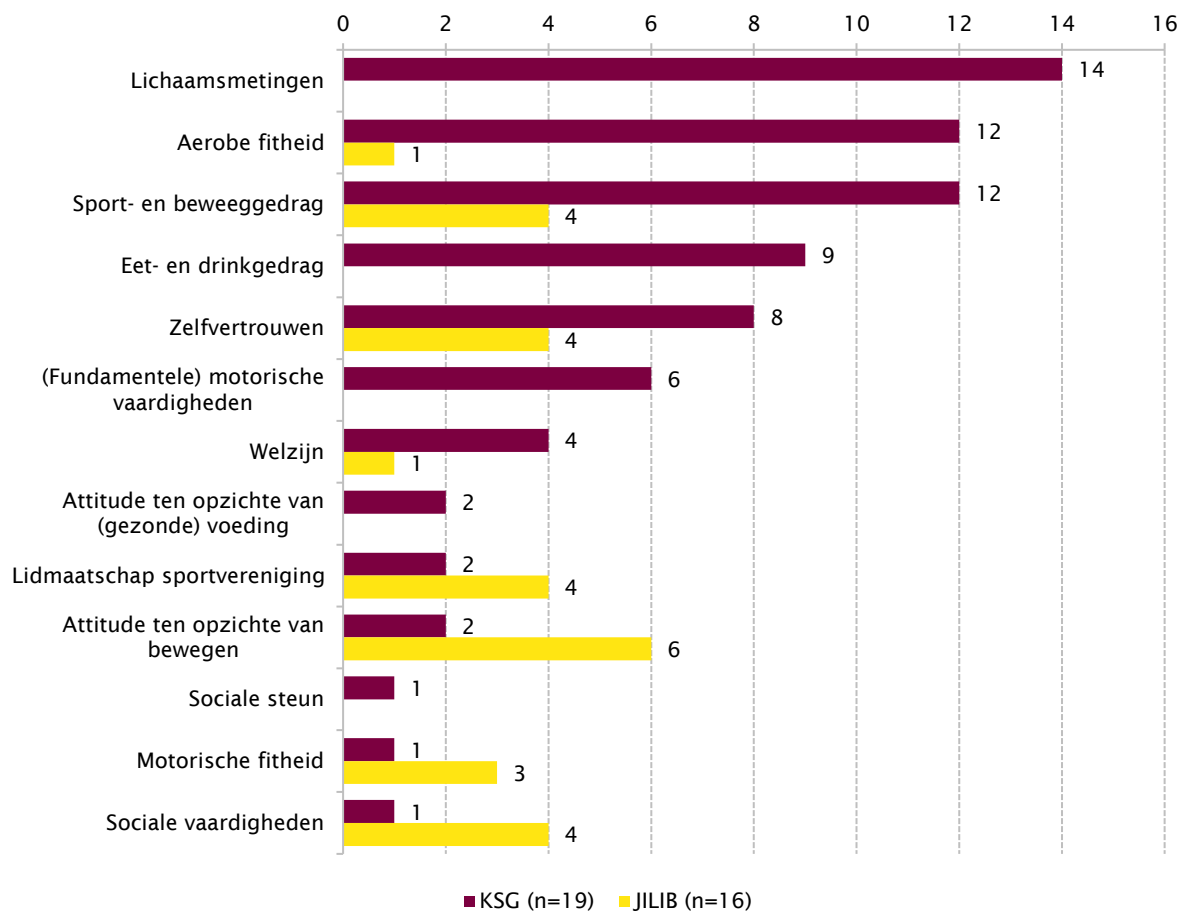
Figuur 4.1 Aantal structurele meetmomenten om (ervaren) effecten bij deelnemers te monitoren en evalueren bij KSG- en JILIB-projecten uit de ronde van 2018 (in aantallen)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van JILIB- en KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

De KSG- en JILIB-projecten richtten zich vanwege verschillende doelstellingen op verschillende uitkomstmaten. Veelgebruikte uitkomstmaten bij KSG-projecten waren lichaamsmetingen zoals lengte, gewicht, Body Mass Index (BMI), buikomvang en/of vetpercentage, aerobe fitheid (duurvermogen en conditie) en sport- en beweeggedrag. Het aantal uitkomstmaten dat de KSG-projecten hebben gemeten varieerde van één tot en met zeven (gemiddeld vier uitkomstmaten). Bij JILIB-projecten waren uitkomstmaten onder andere gerelateerd aan attitude ten opzichte van bewegen, het hebben van een lidmaatschap bij de sportvereniging en sociale vaardigheden (zie figuur 4.2). Bij de JILIB-projecten varieerde het aantal gebruikte uitkomstmaten tussen de één en vier (gemiddeld twee uitkomstmaten).

Figuur 4.2 Gebruikte uitkomstmaten bij de monitoring en evaluatie van KSG- en JILIB-projecten uit de ronde van 2018 (in aantallen, meer antwoorden mogelijk)

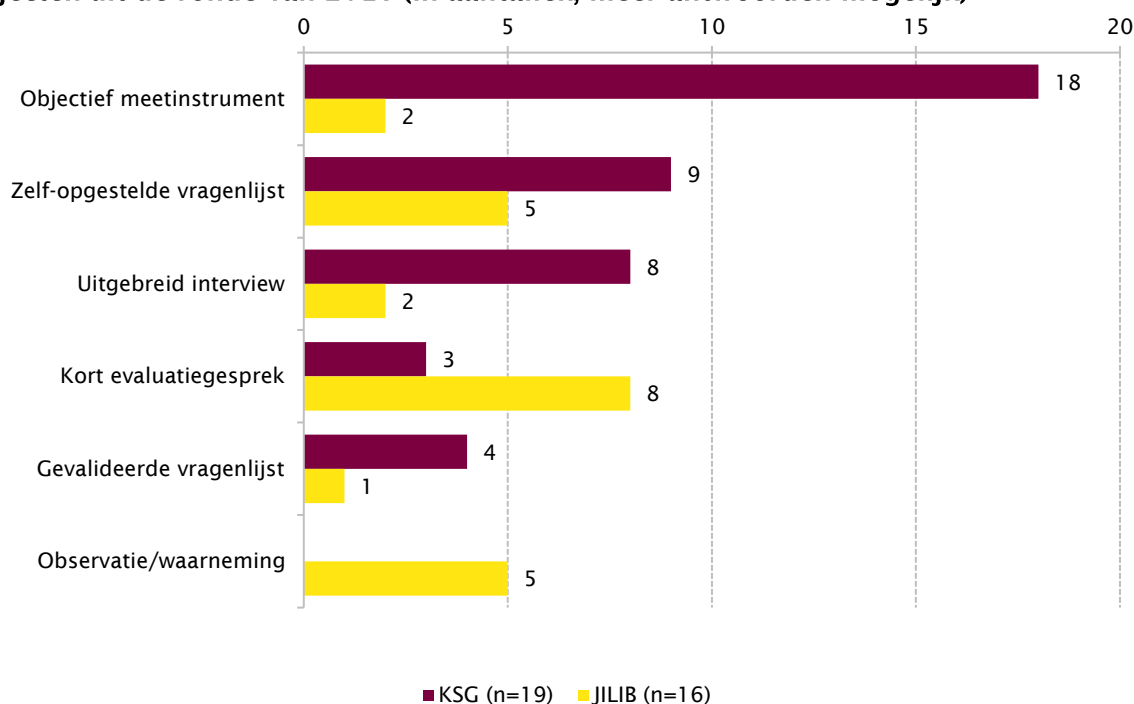

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van JILIB- en KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

Bij bijna alle ondervraagde KSG-projecten is gebruik gemaakt van objectieve meetinstrumenten. Denk hierbij aan het meten van lichaamsgewicht en -lengte met een weegschaal en meetlint om de BMI te bepalen, maar ook fittesten zoals de shuttleruntest en de Movement ABC 2-test voor het vaststellen van respectievelijk het uithoudingsvermogen en de mate van motorische beperkingen bij kinderen. Daarnaast is binnen negen KSG-projecten gebruik gemaakt van een zelf-opgestelde vragenlijst. Deze vragenlijsten werden gebruikt voor het meten van de tevredenheid van deelnemers, hun welzijn en hun sport- en beweeggedrag (zie figuur 4.3).

In vergelijking met de KSG-projecten is binnen de ondervraagde JILIB-projecten minder gebruik gemaakt van objectieve meetinstrumenten. Dit is slechts bij twee projecten gedaan. De monitoring en evaluatie van (ervaren) effecten van de JILIB-projecten vond voornamelijk plaats op basis van observaties, zelf-opgestelde vragenlijsten en korte evaluatiegesprekken (zie ook figuur 4.3). De evaluatiegesprekken vonden met name tijdens de activiteiten plaats en soms op een speciaal daarvoor vrijgemaakt moment.

Figuur 4.3. Gebruikte meetinstrumenten bij de monitoring en evaluatie van KSG- en JILIB-projecten uit de ronde van 2018 (in aantallen, meer antwoorden mogelijk)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van JILIB- en KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

Op basis van een scoreformulier (zie bijlage 4), ontwikkeld door de onderzoekers, is per project een eindscore toegekend aan de monitoring en evaluatie ervan. De eindscore is, zoals beschreven in de methode, de som van de score op de volgende elementen: frequentie van de metingen, gebruikte uitkomstmaten, ingezette meetinstrument(en), het wel of niet opnemen van een controlegroep, en of de uitvoerder van de metingen hiervoor opgeleid was of niet. Hoe hoger de score is, hoe kwalitatief beter de effecten zijn gemonitord. Zie voor alle scores per project bijlage 5.

De maximaal behaalde score binnen de KSG-projecten is 17 en binnen de JILIB-projecten 10. De gemiddelde eindscore onder de KSG-projecten is 9 en onder de JILIB-projecten 4. Dit betreft de eindscore exclusief de score op de uitkomstmaten. Per uitkomstmaat is een punt toegekend. Het aantal uitkomstmaten zegt niets over de kwaliteit van de meting, maar wel iets over de omvang van de meting. Worden de uitkomstmaten wel meegenomen, dan gelden de volgende eindscores: KSG-projecten 12,5 en JILIB-projecten 5. Deze scores laten zien dat binnen de KSG-projecten vaker meer uitkomstmaten zijn gemeten dan binnen de JILIB-projecten.

5. Conclusies en aanbevelingen

De Sportimpuls was een tweejarige subsidieregeling voor lokale sport- en beweegaanbieders, gericht op het opzetten van structureel sport- en beweegaanbod voor doelgroepen die niet of nauwelijks aan sporten en bewegen deden of dreigden te stoppen met sporten en bewegen. Het doel was een hogere en structurele sport- en beweegdeelname van deze doelgroepen. Naast de reguliere Sportimpulsregeling waren er de regelingen Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten (JILIB) en Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht (KSG). In dit onderzoek stonden twee onderzoeksvragen centraal:

Deelonderzoek 1: hoe zijn de vier JILIB- en vier KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018 in het tweede jaar van de subsidieperiode verlopen en hoe staan zij er twee jaar na de start van de subsidieperiode voor?

Deelonderzoek 2: in hoeverre en op welke manier monitoren en evalueren de JILIB- en KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018 effecten van hun projecten bij deelnemers (en hun ouders)?

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies per deelonderzoek beschreven aan de hand van de onderzoeksvragen. Vervolgens worden aanbevelingen gedaan ter bevordering van de uitvoering, borging en monitoring en evaluatie van geborgde Sportimpulsprojecten, vergelijkbare lopende sport- en beweegprojecten (bv. de inzet van (erkende) sport- en beweeginterventies binnen lokale sportakkoorden) en projecten in toekomstig beleid.

5.1 Conclusies

Deelonderzoek 1

Anders dan in de eerste evaluatieronde van dit onderzoek zijn nu drie JILIB- en drie KSG-projecten meegenomen in de evaluatie. Daarnaast zijn data verzameld bij minder deelnemers en ouders dan beoogd vanwege beperkingen als gevolg van de coronamaatregelen. Het is belangrijk om dit bij het lezen van de conclusies in het achterhoofd te houden.

Hoe is het project in het algemeen in het tweede jaar van de subsidieperiode verlopen?

Als gevolg van de coronamaatregelen hebben de activiteiten van alle JILIB- en KSG-projecten vanaf maart 2020 tijdelijk stilgelegen. Het hervatten van de activiteiten gebeurde op verschillende momenten. Bij enkele projecten werden de activiteiten hervat zodra het volgens de maatregelen weer mocht, terwijl binnen andere projecten werd gewacht tot de start van een nieuw schooljaar. Bij het merendeel van de projecten heeft de coronastop niet geleid tot een daling van het aantal deelnemers. Na hervatting mochten bij enkele projecten de ouders niet (langer) aanwezig zijn bij de activiteiten. Ouders hadden hier begrip voor.

In hoeverre en op welke manier is de beoogde einddoelgroep (kinderen en jongeren uit gezinnen met een laag inkomen; kinderen en jongeren met (risico op) (ernstig) overgewicht) bereikt?

Bij JILIB-projecten is de beoogde doelgroep (kinderen en jongeren uit gezinnen met een laag inkomen) beter bereikt dan bij de KSG-projecten (kinderen en jongeren met (risico op) (ernstig) overgewicht). Binnen de JILIB-projecten is de doelgroep voornamelijk via scholen geworven. Werven via scholen is een succesvolle manier om ook kinderen te bereiken waarvan de ouders minder geneigd zijn hun dochter of zoon aan te melden voor sport- en beweegactiviteiten. Dit is ook gebleken uit voorgaande Sportimpulsprojecten (Dellas et al., 2020; Ooms et al., 2020). Werven via personen (van organisaties) die de doelgroep vertrouwt, is eveneens een succesfactor bij het werven van deelnemers uit de JILIB-doelgroep.

Binnen de KSG-projecten is de doelgroep minder goed bereikt. Dit geldt voornamelijk voor de KSG-projecten met een jonge doelgroep (onder de 4 jaar). Zij hebben de werving niet specifiek gericht op kinderen en jongeren met (risico op) (ernstig) overgewicht. Een argument dat hiervoor is aangedragen is om een diverse groep kinderen te werven waarin van elkaar geleerd kan worden. Dit argument is ook bij JILIB-projecten aangedragen. Hierbij moet echter wel gewaakt worden dat het zijn doel niet voorbijschiet en dat de KSG- en JILIB-doelgroep bereikt blijft worden. De KSG-doelgroep is het best te bereiken via doorverwijzing vanuit de zorg, zoals de GGD of een diëtiste.

In hoeverre en op welke manier zijn ouders van deelnemers betrokken bij activiteiten?

Ouders spelen een belangrijke rol bij het stimuleren van hun kinderen om (blijvend) te sporten en bewegen (Deelen et al., 2018; KCSB, 2017; Ooms, 2017). De mate van ouderbetrokkenheid verschilt sterk tussen JILIB- en KSG-projecten. De ouders van deelnemers aan de JILIB-projecten zijn weinig betrokken bij de activiteiten. Dit komt overeen met de bevindingen van vorige Sportimpulsonderzoeken (Dellas et al., 2020; Ooms et al., 2020). Bij één project komt dit omdat de ouders geen toegang hebben tot het gebouw sinds de coronamaatregelen. Daarvoor kwam het merendeel van de ouders wel kijken naar de activiteit. Dat was waardevol, omdat ouders met een hogere en lagere SES elkaar ontmoetten en daardoor uitwisseling plaatsvond.

Bij één JILIB-project zijn ouders nooit in beeld geweest. Van het andere JILIB-project, waarbij de ouders eveneens weinig betrokken waren, hadden de ouders weinig behoefte om verder te worden betrokken, maar zagen de kinderen hun ouders graag vaker bij de activiteiten. Genoemde ideeën om de ouderbetrokkenheid te vergroten zijn het organiseren van een familiedag of een beweegactiviteit voor de ouders parallel aan de activiteiten voor de kinderen. Het is niet altijd noodzakelijk of wenselijk dat ouders aanwezig zijn bij de activiteiten. Het komt voor dat kinderen worden afgeleid door de aanwezigheid van hun ouders en zich meer op hun gemak voelen wanneer er geen sprake is van ouderlijk toezicht. Dit geeft bijvoorbeeld ruimte om de eigen grenzen te ontdekken zonder bemoeienis van de ouders.

Binnen twee KSG-projecten was de ouderbetrokkenheid verplicht. Bij een project was dit in de vorm van deelname aan de beweegactiviteiten voor kinderen en bij een ander KSG-project in de vorm van aanwezigheid bij ouderbijeenkomsten en evaluatiegesprekken. De opkomst bij deze bijeenkomsten was matig, wegens taalbarrières, andere prioriteiten en een te grote afstand naar de bijeenkomsten. Door het een-op-een-karakter van de evaluatiegesprekken was de opkomst van ouders daar hoger. Bij één KSG-project zijn in het tweede jaar geen ouderbijeenkomsten georganiseerd vanwege de coronamaatregelen en mochten ouders niet kijken bij de activiteiten, om afleiding te voorkomen. Binnen dit KSG-project wordt de traditionele ouderbijeenkomst vervangen door een beweeginstuif, vanwege de goede ervaring met de opkomst. Bij deze beweeginstuif waren alle partners aanwezig en waren er voor kinderen mogelijkheden om te bewegen. Dit is anders dan een traditionele informatieoverdracht bij een ouderbijeenkomst en aantrekkelijker voor ouders.

Hoe waarden en ervaren lokale uitvoerders, de doelgroep en ouders de activiteiten (positieve en negatieve ervaringen)?

Uitvoerders, deelnemers en ouders hebben overwegend positieve ervaringen met de projecten. Uitvoerders zijn trots op wat zij hebben neergezet en deelnemers zijn tevreden over de activiteiten en de begeleiders. Een afwisseling in activiteiten en betrokken, competente begeleiders waar de deelnemers zich vertrouwd bij voelen, werden voornamelijk als positief ervaren. Zo was het bij één JILIB-project erg belangrijk dat de begeleiders dezelfde sociale achtergrond hadden en bij een ander JILIB-project dat dansactiviteiten voor meiden door een vrouw werden begeleid. Een genoemde aanbeveling is om het lesaanbod uit te breiden, zodat er langer en/of vaker aan de lessen deelgenomen kon worden.

In hoeverre en op welke manier zijn deelnemers blijven sporten en bewegen?

Het doel van zowel de JILIB- als de KSG-projecten was om kinderen te stimuleren om blijvend fysiek in beweging te komen. Dit doel hadden ook de betrokken professionals van de projecten voor ogen, waardoor het voor hen met name belangrijk was dat de deelnemers sporten en bewegen leuk zouden gaan vinden en zo zouden doorstromen naar een sport. Deze sport hoefde niet per definitie dezelfde te zijn als die werd aangeboden.

Er is binnen de projecten beperkt zicht op de mate waarin deelnemers zijn blijven sporten en bewegen na deelname aan de projecten. Twee ondervraagde JILIB-projecten hadden activiteiten met een doorlopend karakter. Met andere woorden, er was geen sprake van een begin en eind en bij het project waarbij dat wel zo was, werden meerdere cursussen aangeboden, waardoor deelnemers eveneens voor langere tijd konden deelnemen. Deelnemers bleven ook doorlopend deelnemen aan deze projecten. Ook de KSG-projecten voor kinderen jonger dan 4 jaar hadden een doorlopend karakter. Doorstroming naar regulier aanbod was geen doelstelling. Kinderen die de maximale leeftijd voor deelname bereikten, stroomden veelal door naar zwemles en naar vervolggroepen.

Lage kosten zijn voor de JILIB-doelgroep een belangrijke voorwaarde om te blijven bewegen, net als dat de activiteiten of de sportvereniging in de buurt moet(en) zijn. Dit laatste geldt ook voor KSG-projecten. Binnen één KSG-project stroomden de deelnemers uiteindelijk door naar een sportvereniging, maar een beperkt aanbod in sportverenigingen in de gemeente belemmerde deze doorstroom.

Wat zijn werkzame elementen van interventies bij het in beweging krijgen (adoptie beweeggedrag) en houden (borging beweeggedrag) van de JILIB- en KSG-doelgroepen?

Werkzame elementen binnen de JILIB-projecten waren het aanbieden van een variëteit aan sporten, (cultureel) sensitieve begeleiding en een focus op plezier. Deelnemers bleven daardoor terugkomen en waren gemotiveerd om in de les actief deel te nemen. Om deelnemers niet 'kwijt te raken' werkte het goed om de activiteiten tijdens of vlak na schooltijd aan te bieden. Dit was zowel fijn voor de kinderen als voor de ouders.

KSG-professionals benoemden ouderparticipatie als werkzaam element om kinderen in beweging te krijgen en te houden. Zo geldt voor het stimuleren van beweging bij kinderen tot 4 jaar dat wanneer ouders deelnemen tijdens de activiteiten, de kans wordt vergroot dat de ouders deze activiteiten ook thuis met hun kinderen gaan uitvoeren. Daarentegen vermoedden de professionals dat verplichte deelname aan de activiteiten reden was voor veel ouders om niet deel te nemen aan het programma.

Ook is de intensiteit van het programma, zoals frequent persoonlijk contact en wekelijkse activiteiten, door KSG-professionals benoemd als werkzaam element. Om structurele veranderingen in de leefstijl van ouders en kinderen te bewerkstelligen, is het opbouwen van een vertrouwensband tussen de ouders en de trainers belangrijk. Daarvoor is tijd nodig. Deze vertrouwensband maakt dat er op persoonlijk vlak gewerkt kan worden aan het verbeteren van de leefstijl.

Zijn er deelnemers uitgevallen en wat waren hun redenen om te stoppen?

De activiteiten van de JILIB-projecten hadden een vrijblijvend karakter. De mate waarin deelnemers wekelijks bleven komen verschilde. Desondanks waren er deelnemers die gedurende de hele projectperiode (en zelfs erna) mee zijn blijven doen. Bij één project waarbij deelnemers een zwemcursus volgden, dus waar wel sprake was van een begin en eind, is maar een handjevol kinderen gestopt. De reden was dat deze kinderen zwemmen niet leuk genoeg vonden. Binnen KSG-projecten zijn er enkele uitvallers geweest. Zij vielen voornamelijk uit door praktische redenen waardoor ouders en/of kinderen de activiteiten niet meer konden bijwonen: veranderende werktijden van ouders of het starten van de middelbare school.

Wat zijn (andere) (ervaren) veranderingen van de JILIB- en KSG- projecten bij deelnemers volgens deelnemers zelf, hun ouders en de belangrijkste betrokkenen?

De veranderingen van de deelnemers aan de JILIB-projecten waren met name op sociaalpsychologisch vlak. Zo hebben de deelnemers gedurende het project meer zelfvertrouwen gekregen, zijn hun sociale omgangsvaardigheden verbeterd en hebben deelnemers nieuwe vrienden gemaakt. Fysieke veranderingen zijn een verbeterde conditie en vermindering van het lichaamsgewicht, al zijn deze in mindere mate waargenomen en ervaren. Andere veranderingen waren het beter beheersen van de sport die werd aangeboden tijdens de activiteiten en een positievere attitude ten opzichte van (samen) sporten en bewegen. Een belangrijke verandering bij kinderen van de KSG-projecten was een verbetering van de motorische vaardigheden, voornamelijk voor de jongere doelgroep (0 tot en met 4 jaar). Bovendien leerden de kinderen gaandeweg met andere kinderen te spelen. Ook is het plezier in bewegen vergroot en is de kennis over en de bewustwording van (het belang van) een gezonde leefstijl zowel bij (een deel van) de ouders als kinderen vergroot.

In hoeverre en op welke manier zijn de projecten na afloop van de Sportimpuls geborgd (borging van activiteiten, financiën, samenwerking, kennis en expertise)?

Drie JILIB- en twee KSG-projecten zijn geborgd. Dit betekent dat de activiteiten die tijdens de projectperiode zijn georganiseerd, zijn blijven bestaan. De borging is gerealiseerd doordat de gemeente de activiteiten en/of begeleiding financiert of doordat het project is ingebed bij een bestaande organisatie.

Financiën blijven een onzekerheid. Wat er nu is of wat nu mogelijk is, kan namelijk veranderen. Eén KSG-project is om deze reden niet geborgd. De interventie is na de subsidieperiode niet voortgezet omdat de gemeente een ander programma voor kinderen met overgewicht wil aanbieden binnen een regionale ketenaanpak. Het blijft daarom voor soortgelijke projecten belangrijk om vroegtijdig aandacht te besteden aan borging en rekening te houden met het meerjarenplan van de gemeente.

Kennis en expertise zijn op verschillende manieren geborgd. Dit gebeurde onder andere door opleidingen, documenten en het blijvend inzetten van betrokken professionals. In de twee jaar van de Sportimpuls zijn waardevolle samenwerkingen opgebouwd en hebben projectleiders kunnen aansluiten bij relevante werkgroepen en overleggen.

Deelonderzoek 2

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag uit deelonderzoek 2 zijn bij 24 JILIB- en 20 KSG-projecten data verzameld over de manier waarop effecten bij deelnemers (en hun ouders) zijn gemonitord en geëvalueerd.

In hoeverre en op welke manier zijn effecten bij deelnemers (en hun ouders) gemonitord en geëvalueerd en wat is de kwaliteit van de gebruikte meetmethoden en uitkomstmaten?

Het merendeel van de ondervraagde JILIB- en KSG-projecten uit ronde 2018 heeft (ervaren) effecten bij de deelnemers gemonitord. De kwaliteit van het monitoren en evalueren van projecten is beoordeeld door scores toe te kennen aan de frequentie van de metingen, de gebruikte uitkomstmaten, ingezette meetinstrument(en), het wel of niet opnemen van een controlegroep, en of de uitvoerder van de metingen hiervoor opgeleid was of niet. Hoe hoger de score was, hoe kwalitatief beter de effecten zijn gemonitord. KSG-projecten scoorden gemiddeld hoger dan JILIB-projecten. Dit betekent dat bij de KSG-projecten vaker sprake was van een systematische aanpak en inzet van objectieve of gevalideerde meetinstrumenten dan bij de JILIB-projecten.

Bij bijna alle ondervraagde KSG-projecten zijn structurele voor- en nametingen bij deelnemers gedaan. Bij JILIB-projecten was dit bij de helft van de ondervraagde projecten het geval. Hier zijn vaker niet-

structurele of helemaal geen metingen uitgevoerd. Vanwege verschillende doelstellingen richtten KSG- en JILIB-projecten zich op verschillende uitkomstmaten. Veelgebruikte uitkomstmaten bij KSG-projecten waren lengte, gewicht, BMI, buikomvang en/of vetpercentage, aerobe fitheid (duurvermogen en conditie) en sport- en beweeggedrag. Bij JILIB-projecten waren uitkomstmaten onder andere gerelateerd aan attitude ten opzichte van bewegen, het hebben van een lidmaatschap bij de sportvereniging en sociale vaardigheden.

KSG-projecten hadden vaker meerdere uitkomstmaten gemeten dan JILIB-projecten. Bij bijna alle ondervraagde KSG-projecten is gebruik gemaakt van objectieve meetinstrumenten. Bij de JILIB-projecten gold dit voor twee projecten. De monitoring en evaluatie van (ervaren) effecten van de JILIB-projecten vond voornamelijk plaats op basis van observaties, zelf-opgestelde vragenlijsten en korte evaluatiegesprekken.

Een mogelijke verklaring voor de verschillen tussen de JILIB- en de KSG-projecten in de manier van het monitoren van (ervaren) effecten bij de deelnemers is dat de JILIB-activiteiten een doorlopend en vrijblijvend karakter hadden. Er is daarmee geen sprake van een begin- en eindmoment waarop een meting kan worden gedaan, terwijl bij de KSG-projecten vaker sprake is van inzet van een interventie met begin en einde met eveneens vanuit de interventie-eigenaar aangeleverde monitoringsmaterialen.

5.2 Aanbevelingen

Op basis van de conclusies in bovenstaande paragraaf worden hieronder enkele aanbevelingen gedaan voor het verbeteren van de randvoorwaarden en mogelijkheden voor uitvoering, borging en monitoring en evaluatie van geborgde Sportimpulsprojecten, vergelijkbare lopende sport- en beweegprojecten (bv. de inzet van (erkende) sport- en beweeginterventies binnen lokale sportakkoorden) en projecten in toekomstig beleid. De aanbevelingen zijn opgedeeld in aanbevelingen voor lokale uitvoerders, voor lokale beleidsmakers en voor landelijke beleidsmakers.

Aanbevelingen voor lokale uitvoerders

- **Betrek toekomstige deelnemers en hun ouders bij de aanvraag.** Nadat is bepaald in welke wijk of voor welke doelgroep de activiteiten bedoeld zijn, is het aan te raden om met hen in gesprek te gaan over wat hun wensen en behoeften zijn. Dit resulteert in het opzetten van aanbod waar daadwerkelijk behoefte aan is.
- **Zet professionals in die bekenden zijn voor deelnemers of waar deelnemers zich in kunnen herkennen.** Herkenning in de trainers zorgt bij deelnemers voor vertrouwen. Hierbij valt te denken aan een trainer/trainster met een niet-westerse achtergrond of dezelfde sociale achtergrond, of aan een groep meiden die door een vrouw wordt begeleid. Dit is een succesfactor in de werving.
- **Betrek de gemeente bij het schrijven van het projectplan en maak afspraken voor na de subsidieperiode.** Door de gemeente bij het projectplan te betrekken kan worden bepaald of het projectplan aansluit bij het meerjarig plan van de gemeente. In de praktijk blijkt dat de gemeente een belangrijke rol speelt in de financiële borging van het project (na de subsidieperiode). De langetermijnplannen van de gemeente kunnen een bedreiging vormen voor de borging van de projecten.
- **Bied de activiteiten aan op een plek die voor de deelnemers bekend, vertrouwd en dicht bij huis is.** Bijvoorbeeld de school of het buurthuis. Dit bevordert (structurele) deelname.
- **Laat deelnemers niet kennismaken met een sport waarvan de vereniging niet in de nabije omgeving is.** Doorstroom naar een sportvereniging is een grote stap. Het is een drempel om sport- en beweegactiviteiten te volgen bij een vereniging of andersoortige aanbieder die niet dicht bij huis is.

- **Bied de activiteiten aan tijdens of net na schooltijd.** Dit past vaak het best in de agenda van deelnemers en ouders, omdat zij daardoor niet later op de dag of avond nog ergens heen moeten. Het aanbieden van activiteiten in het weekend kan het voor sommige ouders gemakkelijker maken om meer betrokken te zijn bij het project.
- **Heb als begeleider geen vooroordelen en zorg dat kinderen (van hun fouten) kunnen leren.** Het is belangrijk om kinderen open te ontvangen en nieuwe kansen te gunnen wanneer sprake is geweest van vervelend gedrag. Dit creëert een open en vertrouwde (groeps)sfeer. Op deze manier kunnen kinderen (van hun fouten) leren en durven en blijven zij terugkomen.
- **Betrek ouders en kinderen bij het vormgeven van de ouderbetrokkenheid binnen het project.** Door rekening te houden met de wensen van ouders en kinderen over de manier waarop ouders worden betrokken binnen het project, kan de ouderbetrokkenheid worden vergroot. Voorbeelden van succesvolle manieren om ouders te betrekken zijn alternatieve ouderbijeenkomsten in de vorm van een open dag, familiedag of beweeginstuif, parallel aanbod voor ouders, een-op-een-gesprekken met ouders en verplichte deelname van ouders tijdens lessen voor kinderen jonger dan 4 jaar.
- **Besteed gedurende het hele project aandacht aan het monitoren en evalueren van het proces en de (ervaren) effecten en documenteer de uitkomsten.** Om het project te blijven doorontwikkelen en daarmee te blijven aansluiten bij de behoeften van de betrokken professionals, deelnemers en hun ouders is het belangrijk om regelmatig te vragen naar hun ervaringen met het project en wat zij eventueel anders zouden willen zien. Door deze (succesvolle) uitkomsten kort te documenteren en tevens te delen met partners en de gemeente, kan draagvlak (voor borging) worden gecreëerd.
- **Werk samen met relevante stakeholders binnen de gemeente.** Deze organisaties kunnen een belangrijke rol spelen bij het werven en/of doorverwijzen van deelnemers. Voor de JILIB-projecten zijn dat bijvoorbeeld welzijnsorganisaties en jongerenwerk en voor de KSG-projecten de GGD. Een ander voordeel van samenwerking met relevante stakeholders is dat de activiteiten op de locatie van de stakeholder kunnen plaatsvinden en eventueel in het programma of beleid van de organisatie kunnen worden geborgd na afloop van de subsidieperiode.

Aanbevelingen voor lokale beleidsmakers

- **Wees betrokken bij het schrijven van aanvragen voor sport- en beweegaanbod.** Heb daarbij specifiek aandacht voor of het plan aansluit bij een meerjarig plan van de gemeente voor de thematiek en doelgroep.
- **Denk na over de mogelijkheden het project te borgen onder de Brede Regeling Combinatiefuncties.** De buurtsportcoach kan daardoor de activiteiten overnemen na afloop van de subsidieperiode. Om te voorkomen dat de deelnemers na de subsidieperiode met een onbekende trainer te maken krijgen is het aan te raden de buurtsportcoach gedurende de subsidieperiode regelmatig langs te laten komen. Hierdoor wordt de veiligheid van een bekend gezicht voor de groep gewaarborgd.
- **Wees betrokken bij het maken van een financieel borgingsplan voor na de projectperiode, zodat succesvolle projecten niet stoppen na een subsidieperiode.**
- **Verbind betrokken professionals en organisaties van het project met relevante stakeholders (binnen het lokale sportakkoord).** Op deze manier kan worden gekeken naar een structurele borging van de activiteiten binnen verschillende (bestaande) structuren binnen de gemeente. Deze structuren kunnen bijvoorbeeld al bestaan binnen het lokale sportakkoord. Bovendien kan het verbinden van verschillende partijen ervoor zorgen dat deelnemers gemakkelijker kunnen worden geworven/doorverwezen naar projectactiviteiten en/of vervolg- of andersoortig sport- en beweegaanbod. Bijvoorbeeld als iemand gaat verhuizen of graag een andere sport wil doen dan de sport die wordt aangeboden.

- **Organiseer bijeenkomsten waar projectleden *good practices* met elkaar kunnen delen.** Enkele onderdelen blijven voor projecten lastig. Dit geldt bijvoorbeeld voor ouderbetrokkenheid en het bereiken van de doelgroep. Projectleden kunnen van elkaar leren door ervaringen met elkaar uit te wisselen. Deze bijeenkomsten kunnen lokaal worden georganiseerd als in de gemeente meerdere vergelijkbare projecten lopen, of regionaal wanneer dit niet het geval is.

Aanbevelingen voor landelijke beleidsmakers

- **Ontwikkel of gebruik een geharmoniseerd monitoring- en evaluatie-instrument.** Niet bij alle JILIB-projecten zijn (ervaren) effecten bij de deelnemers gemonitord. Bovendien zijn bij KSG- en JILIB-projecten zelf-opgestelde vragenlijsten gebruikt. Het ontwikkelen van een geharmoniseerd monitoring- en evaluatie-instrument zal de monitoring voor projecten vergemakkelijken en daarmee bevorderen. Bovendien zorgt dit voor standaardisatie in de monitoring. Dit maakt vergelijking mogelijk. Een voorbeeld van een dergelijk instrument is MEIVO.¹¹
- **Ontwikkel of gebruik een borgingschecklist.** (Financiële) borging blijft voor projecten een uitdaging. Projecten blijven afhankelijk van onzekere financieringsstromen. Om projecten hierin te ondersteunen kan een borgingschecklist worden samengesteld of een bestaande borgingschecklist worden gebruikt, zoals die van ZonMw¹² of JOGG¹³.
- **Onderwijs lokale uitvoerders over de meerwaarde van de inzet van erkende interventies en ondersteun hen in het proces daarvan.** Lokale uitvoerders voerden erkende interventies niet altijd uit zoals bedoeld en pasten werkzame elementen aan of lieten deze weg. Dit gebeurde in het proces van aanpassing aan de lokale context. Aanpassing van de interventie aan de lokale context kan positieve gevolgen hebben voor de effecten bij deelnemers, maar het is wel belangrijk dat de werkzame elementen uit de interventie niet worden weggelaten.

¹¹ <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/types/interventies/>

¹² <https://publicaties.zonmw.nl/lokale-integrale-aanpak-voor-gezondheid/borging/>

¹³ De borgingschecklist van JOGG is beschikbaar op de JOGG-wiki. Toegang tot de JOGG-wiki kan worden verkregen via JOGG-professionals uit de gemeente, indien JOGG-gemeente.

Referenties

Bailey, R., Hillman, C., Arent, S., & Petitpas, A. (2013). Physical activity: an underestimated investment in human capital? *Journal of Physical Activity and Health*, 10(3), 289-308.

<https://doi.org/10.1123/jpah.10.3.289>

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) & Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) (2020). *Kinderen met overgewicht en obesitas naar leeftijd 2020*. Volksgezondheid en zorg. Geraadpleegd op 22 juni 2021, van <https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/overgewicht/cijfers-context/huidige-situatie#node-overgewicht-kinderen>

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) & Trimbos-instituut (2020). *Voldoen aan beweegrichtlijnen 2020*. Volksgezondheid en zorg. Geraadpleegd op 22 juni 2021, van <https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/bewegen/cijfers-context/huidige-situatie#node-beweegrichtlijnen-kinderen>

Deelen, I., Özgül, P., Lagendijk, E., & Duijvestijn, P. (2018). *Wat beweegt kwetsbare groepen in Utrechtse wijken? Kwalitatief onderzoek naar motieven en belemmeringen om te sporten en bewegen*. DSP-groep.

Dellas, V., Gutter, K., Heijnen, E., Ooms, L., & Van Lindert, C. (2020). *Evaluatie JILIB- en KSG-Sportimpulsprojecten ronde 2018: verdiepende interviews met uitvoerende professionals, deelnemende kinderen en hun ouders*. Mulier Instituut.

Gezondheidsraad (2017). *Beweegrichtlijnen 2017*.

Glasgow, R. E., Vogt, T., & Boles, S. M. (1999). Evaluating the public health impact of health promotion interventions: the RE-AIM framework. *American Journal of Public Health*, 89(9), 1322-1327.

<https://doi.org/10.2105/AJPH.89.9.1322>

Heijnen, E., Dellas, V., & Elling, A. (2020). *Verschillen in lidmaatschap sportverenigingen middelbare scholieren naar opleiding, etniciteit, gezinswelvaart en geslacht (2005-2017)* [Factsheet 2020/24]. Mulier Instituut.

Hoogendoorn, M. P., & De Hollander, E. L. (2016). *Belemmeringen en drijfveren voor sport en bewegen bij ondervertegenwoordigde groepen*. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

Kenniscentrum Sport & Bewegen (KCSB) (2017). *Jeugd-Armoede-Sport* [Factsheet]. Geraadpleegd op 26 januari 2021, van

<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=8235&m=1511185328&action=file.download>

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2018). *Nationaal Sportakkoord: sport verenigt Nederland*. VWS.

Nieuwenhuis-Leijenhorst, M., Steenbergen, J., Scholten, V., & Ooms, L. (2017). *Sportimpuls, meting 2017: verdiepingsonderzoek naar de lokale uitvoering en opbrengsten van de Sportimpuls projecten*. Kennispraktijk/Mulier Instituut.

Ooms, L. (2017). *Literatuuronderzoek bewegen door kinderen met overgewicht*. Mulier Instituut.

Ooms, L., Dellas, V., Gutter, K, Heijnen, E., & Van Lindert, C. (2020). *Borging Sportimpulsprojecten rondes 2015-2017*. Mulier Instituut.

Ooms, L., Dellas, V., & Van Lindert, C. (2018). *Borging Sportimpulsprojecten ronde 2014*. Mulier Instituut.

Ooms, L., Scholten, V., & Van Lindert, C. (2017). *Borging Sportimpulsprojecten rondes 2012 en 2013*. Mulier Instituut.

Physical Activity Guidelines Advisory Committee (PAGAC) (2018). *2018 Physical Activity Guidelines Advisory Committee Scientific Report*. U.S. Department of Health and Human Services.

Reitsma, M., Pulles, I., Van der Poel, H., & Hogendam, A. (2020). *Tussenstand lokale sportakkoorden; procesevaluatie en inhoudsanalyse*. Mulier Instituut.

Struijs, J., De Vries, E., Suijkerbuijk, A., Molenaar, J., Scheefhals, Z., & Baan, C. (2019). *Monitor Kansrijke Start 2019. Invoering van het actieprogramma en een meting van de uitgangssituatie*. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

Sturm, R. (2005). Childhood obesity - what we can learn from existing data on societal trends, part 1&2. *Preventing Chronic Disease*, 2(1), A12 (part 1) & 2(2), A20 (part 2).

Van Stam, W., Van Lindert, C., & Brandsema, A. (2018). *Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2018*. Mulier Instituut.

World Health Organization (WHO) (2020). *WHO guidelines on physical activity and sedentary behaviour*.

Bijlagen

Bijlage 1 Interviewleidraden

Betrokken professionals

Algemene vragen over het project

- Het is ongeveer een jaar geleden sinds wij elkaar hebben gesproken. Kunnen jullie vertellen hoe het project zich heeft ontwikkeld sindsdien?
 - Wanneer en hoe zijn jullie weer begonnen na de intelligente lockdown vanwege de coronapandemie?
 - Wat is de huidige status van het project? (afgelopen, afronden)

Bereiken van de doelgroep en ouderbetrokkenheid

- Hoeveel kinderen hebben in totaal meegedaan aan het project?
- En hoeveel ouders hebben in totaal meegedaan aan het project?
- Zijn jullie tevreden of ontevreden over het aantal deelnemers dat jullie hebben bereikt?
- In hoeverre is het gelukt om de beoogde doelgroep (kinderen/jongeren uit gezinnen met lage inkomens (JILIB); kinderen/jongeren met overgewicht en obesitas (KSG)) te bereiken?
- In het vorige interview gaven jullie aan dat jullie deelnemers (kinderen en ouders) werven via/door ...
 - Is deze manier van werven sinds het vorige interview veranderd of aangepast? Waarom wel/niet?
 - Wat is volgens jullie een gouden tip in het werven van de doelgroep (en hun ouders)?
 - Wat werkt nog meer goed in het werven van de doelgroep?
 - Wat werkt niet in het werven van de doelgroep?
 - Wat zouden jullie een volgende keer anders doen in het werven van de doelgroep (en hun ouders)?
- Hoe zijn de ouders bij het project betrokken (welke activiteiten zijn er voor ouders georganiseerd, deden ouders actief mee met de kinderen, etc.)?
 - Wat werkt goed om de ouders in eerste instantie bij de activiteiten (van hun kinderen) te betrekken?
 - Wat werkt niet goed om de ouders te betrekken?
 - Wat werkt goed om de ouders bij de activiteiten (van hun kinderen) betrokken te houden?
 - Wat werkt niet goed om ze betrokken te houden?
 - Wat zouden jullie een volgende keer anders doen in het betrekken van de ouders?

Actieve/gezonde leefstijl bij deelnemers

- Het doel van jullie project was om kinderen/jongeren meer te laten sporten/bewegen.
 - In hoeverre zou je zeggen dat dat is gelukt?
 - Wat heeft gewerkt om de kinderen/jongeren meer te laten sporten/bewegen (hoe zijn ze meer gaan bewegen)?
 - Was dit een oorspronkelijk onderdeel van de interventie(s) die jullie hebben ingezet (vergelijken met beschrijving interventie(s))? Of hebben jullie dat zelf toegevoegd?
 - Wat heeft niet gewerkt om een verandering in sport- of beweeggedrag bij deze doelgroep te realiseren?
 - **KSG:** Wat heeft gewerkt om de kinderen/jongeren gezonder te laten eten/drinken (hoe zijn ze gezonder gaan eten/drinken)?

- Was dit een oorspronkelijk onderdeel van de interventie(s) die jullie hebben ingezet (vergelijken met beschrijving interventie(s))? Of hebben jullie dat zelf toegevoegd?
- In hoeverre denken jullie dat de kinderen/jongeren blijven sporten/ bewegen?
 - Wat hebben jullie gedaan om dit te stimuleren? Of wat is daar nog meer voor nodig?
 - Faciliteren jullie (begeleiding naar) vervolgaanbod voor de deelnemers?
 - Was dit een oorspronkelijk onderdeel van de interventie(s) die jullie hebben ingezet?
- **KSG:** In hoeverre denken jullie dat de kinderen/jongeren gezond blijven eten/drinken?
 - Wat hebben jullie gedaan om dit te stimuleren? Of wat is daar nog meer voor nodig?
 - Was dit een oorspronkelijk onderdeel van de interventie(s) die jullie hebben ingezet?
- Zijn er nog andere positieve veranderingen bij de kinderen/jongeren te zien (buiten meer bewegen)?
- Zien jullie ook veranderingen in sport- en beweeg gedrag bij de ouders van de kinderen/jongeren?
 - Wat hebben jullie gedaan om dit te stimuleren? Of wat is daar nog meer voor nodig?
 - Was dit een oorspronkelijk onderdeel van de interventie(s) die jullie hebben ingezet?

Toekomst/borging

- Worden de activiteiten binnen dit project voortgezet na de projectperiode (zonder Sportimpuls-subsidie)?
 - Zo nee: waarom niet?
 - Zo ja:
 - Op welke manier/in welke vorm?
 - Hoe is dit (financieel) mogelijk gemaakt?
 - Werken jullie met andere partijen samen om dit mogelijk te maken?
 - Werken jullie samen met de buurtsportcoach of zien jullie kansen om hiermee samen te werken?
 - Hoe worden de opgedane kennis en ervaringen vastgelegd/doorgegeven? Zijn er bijvoorbeeld handleidingen voor de uitvoering, opleidingen voor uitvoerders?
 - Zien jullie nog kansen/bedreigingen voor het voorzetten van de activiteiten na afloop van de projectperiode?
 - Maken jullie onderdeel uit van een lokaal/regionaal sportakkoord?

Tot slot

- Hebben jullie nog wat toe te voegen aan dit interview (iets wat misschien niet aan bod is gekomen, maar wat wel belangrijk is)?
- Hebben jullie nog vragen?

Deelnemers

Introductie (kennismaken, namen, vertellen waarom wij hier zijn)

1. Kunnen jullie mij vertellen wat jullie allemaal hier doen?
2. Hoe lang doen jullie al mee (wanneer zijn jullie begonnen)?
3. Waarom doen jullie mee?
4. Wat vinden jullie van de activiteiten/spelletjes?
 - Wat vinden jullie heel leuk om te doen?
 - Wat vinden jullie minder leuk of helemaal niet leuk om te doen?
 - Wat zou zeker zo moeten blijven?
 - Wat mag wel weggelaten worden?
5. Komen jullie ouders weleens kijken of doen ze zelf ook mee?
6. Wat vinden jullie daarvan?
 - Zouden jullie het leuk vinden als jullie ouders meer of minder mee zouden doen?
 - En zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?
7. Hoe zouden de activiteiten/spelletjes volgens jullie nog leuker/beter gemaakt kunnen worden?
8. Als jullie iemand mee mochten nemen (broer, zus, vriendje, vriendinnetje) wat zou je dan zeggen om hem/haar over te halen mee te doen? Of zou je anderen afraden om mee te doen? En waarom?
9. Wat vinden jullie van de trainers/begeleiders? (bij meerdere begeleiders per begeleider navragen)
 - Wat vinden jullie leuk aan de trainers/begeleiders en waarom?
 - Wat vinden jullie minder leuk aan de trainers/begeleiders en waarom?
 - Hoe kunnen de trainers/begeleiders jullie nog beter helpen? Wat moeten zij dan volgens jullie nog meer/beter doen?
10. Hebben jullie nog gemerkt dat jullie zijn veranderd door hieraan mee te doen?
 - Hebben jullie wat geleerd?
 - Voelen jullie je anders of heb je wat veranderd in jouw leven (bijv. beweeg je meer, heb je meer zelfvertrouwen, enz.)?
 - Zijn er nog dingen die jullie zouden willen leren of veranderen?
 - Zo ja, wat is er volgens jullie voor nodig om dat voor elkaar te krijgen?
11. Hebben jullie veranderingen bij jullie ouders gezien?
 - Hebben jullie ouders wat geleerd of doen zij nu dingen anders?
 - Zijn er nog dingen wat jullie ouders zouden moeten leren of veranderen?
 - Zo ja, wat is er volgens jullie voor nodig om dat voor elkaar te krijgen?
12. Hebben jullie aan alle bijeenkomsten/activiteiten/spelletjes meegedaan?
 - Zo niet, waarom niet?
 - Zijn er kinderen/jongeren helemaal met de activiteiten gestopt?
 - Zo ja, weten jullie ook waarom?
13. In hoeverre zijn jullie van plan te blijven deelnemen aan de activiteiten/spelletjes?
 - Denken jullie er weleens aan om te stoppen? Waarom wel/niet?
 - In hoeverre zijn jullie van plan te blijven sporten en bewegen als het programma voorbij is?
14. Is er iets wat jullie nog willen zeggen? Iets waar ik misschien niet naar heb gevraagd.
15. Hebben jullie nog vragen?

Ouders

Start: introductierondje

Wat is je naam en kun je mij vertellen waarom je je kind hebt opgegeven voor/waarom je kind deelneemt aan dit programma?

Activiteiten (waardering) en redenen voor deelname

1. Kunnen jullie vertellen hoe jullie als ouders betrokken zijn bij het project en de activiteiten?
2. Hoe lang doen jullie aan het programma mee (wanneer zijn jullie begonnen)?
3. Hoe zijn jullie bekend geworden met dit programma?
 - Wat trok jullie specifiek aan in dit programma/wat gaf de doorslag om te komen met jullie kind (jullie kind aan te melden)?
4. Wat vinden jullie van de activiteiten die binnen het programma worden uitgevoerd?
 - Welke activiteiten vinden jullie het leukst?
 - Zijn er nog onderdelen/activiteiten die minder of helemaal niet leuk zijn?
 - In hoeverre vinden jullie dat het programma aansluit bij jullie kinderen (bij hun leeftijd, interesses etc.)?
5. Hoe ervaren jullie de begeleiding binnen het programma/bij de activiteiten (bij meerdere personen, per persoon vragen)?
 - Wat doet de begeleiding heel erg goed (succesfactoren)?
 - Hoe zou de begeleiding verbeterd kunnen worden?
 - Stel er zou een nieuwe begeleider komen, die echt een aanvulling zou zijn op het team zoals deze nu is. Wat zijn kenmerken van deze persoon?/wat heeft of doet deze persoon wat de begeleiding nu niet heeft/doet?
6. Hoe zou het programma volgens jullie verbeterd kunnen worden?
 - Voor jullie zelf?
 - Voor jullie kinderen?

Ouderbetrokkenheid

7. Wat vinden jullie van de mate waarin jullie momenteel bij de activiteiten betrokken worden?
 - Zouden jullie meer/minder betrokken willen worden?
 - Zo ja/nee, kunnen jullie dit uitleggen?
8. Hebben jullie een tip voor de organisatoren van dit project hoe zij ouders meer bij de activiteiten kunnen betrekken?
9. Wat werkt volgens jullie echt niet om ouders bij de activiteiten te betrekken?

Effecten van het programma/de activiteiten

10. Wat hebben jullie kinderen van het programma geleerd?
 - Hebben jullie veranderingen bij jullie kinderen waargenomen? (bijv. meer bewegen, meer plezier, meer zelfvertrouwen)?
 - Zouden jullie kunnen benoemen wat voor deze veranderingen bij jullie kinderen heeft gezorgd? (zit hem dat in bepaalde begeleiding of activiteiten bijvoorbeeld?) (uitvragen per verandering: meer bewegen, gezonder eten, etc.)
 - Wat zouden jullie kinderen nog meer moeten leren als het gaat om meer bewegen en gezonde voeding? En wat is daarvoor nodig?
11. Wat hebben jullie zelf van het programma geleerd?
 - Hebben jullie door het programma jullie eigen gedrag veranderd? Zijn jullie bijvoorbeeld zelf meer gaan sporten en bewegen of maken jullie nu vaker gezonde maaltijden? Zo ja/nee, kunnen jullie dit uitleggen?
 - Wat zouden jullie graag nog willen leren of veranderen? En wat is daarvoor nodig?

Vervolg van het programma/de activiteiten

12. Zijn jullie van plan om met jullie kinderen te blijven deelnemen/of jullie kinderen te laten deelnemen aan de activiteiten?
 - Indien ja/nee wat zijn de voornaamste redenen?
13. Zijn jullie van plan om zelf en met jullie kinderen na het programma een gezondere leefstijl aan te houden? (blijven sporten en bewegen/gezonder voedingspatroon)
 - Waarom wel/niet?
 - En wat zou jullie en jullie kinderen kunnen helpen (of wat is nodig) om ook na dit programma te blijven sporten/bewegen/gezonder te eten?
14. Hebben we dingen niet besproken waarover jullie nog graag wat willen toelichten?
15. Zijn er nog vragen?

Bijlage 2 Toestemmingsformulieren

Toestemmingsformulier uitvoerders

Toestemmingsverklaring onderzoek: Evaluatie Sportimpuls KSG-/JILIB-projecten

Toelichting onderzoek

In opdracht van ZonMw voert het Mulier Instituut een evaluatieonderzoek van de in 2018 gestarte Sportimpulsprojecten uit. Het doel van dit onderzoek is om zicht te krijgen op het verloop van de Sportimpulsprojecten, de aandacht voor borging binnen de projecten en het ophalen van ervaringen en opbrengsten bij de deelnemers en hun ouders. Met de resultaten van het onderzoek kunnen aanbevelingen worden geformuleerd voor het verbeteren van de randvoorwaarden/mogelijkheden voor uitvoering en borging bij de nog lopende Sportimpulsprojecten.

Uw rechten

- U heeft het recht om vragen te weigeren of op elk moment, zonder opgaaf van reden uw deelname te beëindigen. Bij dit besluit worden uw gegevens niet in het onderzoek meegenomen.
- De audio-opname van het interview is uitsluitend bedoeld voor analyse en rapportage van het Mulier Instituut. Indien deze opname met hulp van software wordt uitgewerkt, hebben personen buiten het Mulier Instituut geen toegang tot de inhoud van de opname of uw gegevens.
- Citaten uit het interview kunnen als illustratie in een rapportage worden opgenomen. Deze citaten zijn op geen enkele manier tot u herleidbaar. Dit geldt ook voor de andere resultaten in de rapportage.
- Het Mulier Instituut garandeert u een zorgvuldige omgang met uw antwoorden en persoonsgegevens. Zonder uw uitdrukkelijke schriftelijke toestemming worden deze nooit aan derden verstrekt.
- In het rapport komt geen lijst met namen van de deelnemers aan het onderzoek.

Op de webpagina <https://www.mulierinstituut.nl/privacy/> kunt u meer lezen over hoe het Mulier Instituut met uw privacy omgaat.

Indien u voldoende bent ingelicht over uw rechten voor dit onderzoek en instemt met deelname, vraag ik u hieronder te tekenen.

Naam: _____

Datum: _____ Handtekening: _____

Plichten onderzoeker

Ik heb het onderzoek zo goed mogelijk toegelicht. Als een deelnemer met het interview wil stoppen dan kan dat op elk moment. De tot dan toe verzamelende gegevens worden vernietigd. Informatie over u en uw wens het interview te beëindigen, deel ik niet met personen buiten het onderzoeksteam.

Naam onderzoeker: ...

Contactgegevens: ...

Datum: ...

Handtekening onderzoeker:

Toestemmingsformulier ouders

Betreft: Evaluatieonderzoek Sportimpulsprojecten 2020

Utrecht, ...

Beste ouder/verzorger,

In opdracht van ZonMw voert het Mulier Instituut een evaluatieonderzoek van de in 2018 gestarte Sportimpulsprojecten uit. '[projectnaam]' is een van deze Sportimpulsprojecten. Het doel van dit onderzoek is om zicht te krijgen op het verloop van de Sportimpulsprojecten, de aandacht voor borging binnen de projecten en het ophalen van ervaringen en opbrengsten bij de deelnemers en hun ouders. Met de resultaten van het onderzoek kunnen aanbevelingen worden geformuleerd voor het verbeteren van de randvoorwaarden/mogelijkheden voor uitvoering en borging bij de nog lopende Sportimpulsprojecten.

Voor het onderzoek willen we graag met uw zoon/dochter in gesprek over hun ervaringen met het project. Het gesprek vindt plaats op de locatie waar de activiteiten worden uitgevoerd en de gegevens worden zeer zorgvuldig behandeld. Namen worden nergens vermeld en de gerapporteerde resultaten zullen niet naar u of uw kind herleiden.

Wij vragen u toestemming voor de deelname van uw kind aan het onderzoek. Als u hiermee instemt, wilt u dan het onderstaande antwoordstrookje ondertekenen?

Als u vooraf vragen of opmerkingen heeft, kunt u een e-mail sturen naar [emailadres]. Meer informatie over het onderzoek vindt u op <https://www.mulierinstituut.nl/producten-diensten/beleidsondersteunend-onderzoek/interventies/#evaluatie-sportimpuls-ksg-projecten>

Met vriendelijke groet,

Antwoordstrookje Evaluatieonderzoek Sportimpulsprojecten 2020

Ik (uw eigen voor- en achternaam:):

geef toestemming voor mijn eigen deelname en de deelname van mijn zoon of dochter aan het onderzoek.

Voor- en achternaam zoon of dochter:

Datum: _____

Handtekening: _____

Bijlage 3 Vragenlijst monitoring en evaluatie

Vragen meta-analyse

Aantal deelnemers

1. Hoeveel kinderen en ouders hebben tot nu toe (vanaf de start in 2018) deelgenomen aan het Sportimpulsproject?
2. Hoe is het aantal deelnemende kinderen/ouders bijgehouden?

Metten van effecten bij kinderen en ouders

3. Worden effecten van deelname aan het Sportimpulsproject bij kinderen en ouders gemeten? *Denk hierbij bijvoorbeeld aan (veranderingen in): gewicht, houding ten opzichte van sport en bewegen, voedingsgedrag, zelfvertrouwen, het sport- en beweeggedrag.*

3a1. Zo nee, kunt u toelichten waarom niet?

3b1. Zo ja: Kunt u toelichten hoe effecten van deelname aan het project bij kinderen/ouders worden gemeten? *Denk hierbij bijvoorbeeld aan het afnemen van vragenlijsten bij deelnemers, het meten van het gewicht met een weegschaal of het voeren van gesprekken met deelnemers.*

3b2. Kunt u aangeven wanneer effecten bij kinderen/ouders worden gemeten? *Wordt bijvoorbeeld alleen aan het eind van het project gemeten of worden ook metingen bij de start van het project en tussentijds uitgevoerd?*

3b3. Kunt u aangeven wie de metingen bij de kinderen en ouders uitvoert? *Voert u of een collega-uitvoerder de metingen uit of gebeurt dit door een externe organisatie?*

3b4. Bij hoeveel kinderen en ouders zijn effecten gemeten?

3b5. Kunt u toelichten wat de resultaten van de metingen zijn? *Is bijvoorbeeld het gewicht afgenomen/toegenomen/gestabiliseerd, voelen deelnemers zich zelfverzekerder, eten deelnemers meer groente etc.*

4. Hoe en door wie worden de resultaten van de vragenlijsten, testen, gesprekken, etc. verwerkt?
5. Hoe en door wie worden de resultaten van de vragenlijsten, testen, gesprekken, etc. gerapporteerd?
6. Wat zijn de belangrijkste effecten van het Sportimpulsproject bij de kinderen en ouders?

Materialen voor meten van effecten en rapportage(s)

Let op: Wij zullen met alle materialen vertrouwelijk omgaan en resultaten zullen geanonimiseerd worden gerapporteerd.

7. Heeft u meetinstrumenten en/of -materialen (zoals een vragenlijst, checklist, Excelbestand etc.) voor het meten van effecten bij kinderen en ouders online beschikbaar? Zo ja, wilt u deze met ons delen? Zo ja, upload de bestanden hier.

8. Is er een rapportage of ander document met de resultaten van effecten bij kinderen en ouders beschikbaar? Zo ja, wilt u deze met ons delen? Zo ja, upload de bestanden hier.
9. Indien wij naar aanleiding van uw antwoorden nog vragen hebben over het meten van effecten van het Sportimpulsproject bij kinderen en ouders, mogen wij u dan nogmaals benaderen per e-mail of telefonisch?

Afsluiting

Bedankt voor uw medewerking. Als u nog opmerkingen of toevoegingen heeft kunt u deze hieronder vermelden.

Bijlage 4 Scoringsformulier monitoring en evaluatie

KSG max. punten: met uitkomstmaten (33) zonder uitkomstmaten (17)

JILIB max. punten: met uitkomstmaten (28) zonder uitkomstmaten (17)

Metingen van effecten/veranderingen bij deelnemers (oplopend, kies één, max. punten dus 3):

- Geen metingen = 0
- Niet structureel/alleen voormeting (bijvoorbeeld evaluatiegesprekjes) = 1
- Enkel nameting (structureel) = 2
- Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting) = 3
- Onbekend

Wat wordt er gemeten (sluit dit aan bij de doelen van KSG en JILIB, per uitkomstmaat 1 punt, KSG max. 16, JILIB max. 11)

KSG

Fysieke uitkomstmaten

- Lichaamsmetingen (lengte; gewicht; BMI; buikomvang; vetpercentage; spierpercentage; ruststofwisseling) (1)
- Aerobe fitheid (duurvermogen; conditie; wandeltest) (1)
- Motorische fitheid (kracht, snelheid, lenigheid, coördinatie) (1)
- (Fundamentele) motorische vaardigheden (rennen, springen, glijden, gooien, vangen) (1)
- Sport- en beweeggedrag (hoe vaak sporten) (1)
- Eet- en drinkgedrag (wat wordt er genuttigd; voedingskeuzes) (1)

Mentale uitkomstmaten

- Zelfvertrouwen (algemeen; zelfbeeld) (1)
- Welzijn (algemeen; gelukkig voelen; kwaliteit van leven; slaap) (1)
- Attitude ten opzichte van bewegen (plezier in bewegen) (1)
- Attitude ten opzichte van (gezonde) voeding (bewustwording) (1)
- Eigen-effectiviteit m.b.t. bewegen (1)
- Eigen-effectiviteit m.b.t. gezonde voeding (1)

Sociale uitkomstmaten

- Sociale steun (1)
- Sociaal netwerk (omvang) (1)
- Sociale vaardigheden (1)
- Lidmaatschap sportvereniging (1)

Onbekend (0)

JILIB

Fysieke uitkomstmaten

- Aerobe fitheid (duurvermogen; conditie; wandeltest) (1)
- Motorische fitheid (kracht, snelheid, lenigheid, coördinatie) (1)
- (Fundamentele) motorische vaardigheden (rennen, springen, glijden, gooien, vangen) (1)
- Sport- en beweeggedrag (hoe vaak sporten) (1)

Mentale uitkomstmaten

- Zelfvertrouwen (algemeen; zelfbeeld) (1)
- Welzijn (algemeen; gelukkig voelen; kwaliteit van leven; slaap) (1)
- Attitude ten opzichte van bewegen (plezier in bewegen) (1)
- Eigen-effectiviteit m.b.t. bewegen (1)

Sociale uitkomstmaten

- Sociale steun m.b.t. bewegen (1)
- Sociaal netwerk (omvang) (1)
- Sociale vaardigheden (1)
- Lidmaatschap sportvereniging (1)

Onbekend (0)

Meetinstrumenten (voor elk meetinstrument dat wordt gebruikt, punten meetellen, max. punten dus 12)

- Observatie/waarneming = 1
- Kort evaluatiegesprek = 1
- Zelf-opgestelde vragenlijst = 2
- Uitgebreid interview = 2
(zoals coachingsgesprekken, gesprekken met een vaste structuur)
- Gevalideerde vragenlijst = 3
- Objectief meetinstrument = 3
(bijv. meting van BMI d.m.v. weegschaal en meetlint, het gebruik van accelerometers om het beweeggedrag te meten)
- Onbekend

Controlegroep kinderen (max. punten 1)

- Nee = 0
- Ja = 1
- Onbekend

Wie voert metingen uit (uitgaan van door wie de meeste metingen worden gedaan, max. 1 punt):

- Metingen worden gedaan door iemand die hiervoor niet is opgeleid of geïnstrueerd = 0
- Metingen worden gedaan door iemand die hiervoor wel is opgeleid of geïnstrueerd = 1
- Onbekend

Bijlage 5 Monitoring- en evaluatietabellen

Tabel b5.1 Manieren waarop KSG-projecten monitoren en evalueren, inclusief scores

KSG-project	Deelnemers project	Metingen	Deelnemers onderzoek	Uitkomstmaten	Meetinstrumenten	Controlegroep	Uitvoerder metingen	Totaalscore (score zonder uitkomstmaten)
1	9 deelnemers	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	6 kinderen	Lichaamsmetingen; Aerobe fitheid; Sport- en beweeggedrag; Eet- en drinkgedrag; Zelfvertrouwen; Sociale steun	Kort evaluatiegesprek; Zelf-opgestelde vragenlijst; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	16 (10)
2	22 deelnemers	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	6 kinderen	Lichaamsmetingen; Aerobe fitheid	Zelf-opgestelde vragenlijst; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	11 (9)
3	42 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	42 kinderen	Lichaamsmetingen; Aerobe fitheid	Uitgebreid interview; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	11 (9)
4	16 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	9 kinderen	Lichaamsmetingen; Aerobe fitheid; Eet- en drinkgedrag; Attitude ten opzichte van (gezonde) voeding	Gevalideerde vragenlijst; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	14 (10)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

Tabel b5.1 Manieren waarop KSG-projecten monitoren en evalueren, inclusief scores (vervolg)

KSG-project	Deelnemers project	Metingen	Deelnemers onderzoek	Uitkomstmaten	Meetinstrumenten	Controlegroep	Uitvoerder metingen	Totaalscore (score zonder uitkomstmaten)
5	12 kinderen 12 ouders	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	12 kinderen	Lichaamsmetingen; Aerobe fitheid; Welzijn	Zelf-opgestelde vragenlijst; Uitgebreid interview; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	14 (11)
6	6 kinderen 7 ouders	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	6 kinderen	Lichaamsmetingen	Uitgebreid interview; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	10 (9)
7	8 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	5 kinderen	Lichaamsmetingen; Sport- en beweeggedrag	Uitgebreid interview; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	11 (9)
8	9 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	9 kinderen	Lichaamsmetingen; Aerobe fitheid; (Fundamentele) motorische vaardigheden; Sport- en beweeggedrag; Eet- en drinkgedrag; Zelfvertrouwen	Zelf-opgestelde vragenlijst; Uitgebreid interview; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	17 (11)
9	62 kinderen 24 ouders	Enkel nameting	56 kinderen	Sport- en beweeggedrag; Eet- en drinkgedrag; Zelfvertrouwen	Zelf-opgestelde vragenlijst	Onbekend	Opgeleid	8 (5)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

Tabel b5.1 Manieren waarop KSG-projecten monitoren en evalueren, inclusief scores (vervolg)

KSG-project	Deelnemers project	Metingen	Deelnemers onderzoek	Uitkomstmaten	Meetinstrumenten	Controlegroep	Uitvoerder metingen	Totaalscore (score zonder uitkomstmaten)
10	37 kinderen 19 ouders	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	Onbekend	Lichaamsmetingen; Aerobe fitheid; Sport- en beweeggedrag; Zelfvertrouwen; Lidmaatschap sportvereniging	Uitgebreid interview; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	14 (10)
11	19 kinderen 19 ouders	Enkel nameting	19 kinderen	(Fundamentele) motorische vaardigheden; Sport- en beweeggedrag	Kort evaluatiegesprek; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	9 (7)
12	28 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	28 kinderen	Lichaamsmetingen; Aerobe fitheid; Eet- en drinkgedrag; Welzijn	Gevalideerde vragenlijst; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	14 (10)
13	21 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	21 kinderen	Lichaamsmetingen; Aerobe fitheid; (Fundamentele) motorische vaardigheden; Sport- en beweeggedrag; Eet- en drinkgedrag; Zelfvertrouwen	Gevalideerde vragenlijst; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	16 (10)
14	55 kinderen 55 ouders	Geen metingen						0 (0)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

Tabel b5.1 Manieren waarop KSG-projecten monitoren en evalueren, inclusief scores (vervolg)

KSG-project	Deelnemers project	Metingen	Deelnemers onderzoek	Uitkomstmaten	Meetinstrumenten	Controlegroep	Uitvoerder metingen	Totaalscore (score zonder uitkomstmaten)
15	320 kinderen 22 ouders	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	22 kinderen	Aerobe fitheid; Motorische fitheid; (Fundamentele) motorische vaardigheden; Sport- en beweeggedrag; Eet- en drinkgedrag; Zelfvertrouwen; Sociale vaardigheden	Uitgebreid interview; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	16 (9)
16	24 kinderen 24 ouders	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	24 kinderen	Lichaamsmetingen; Sport- en beweeggedrag; Eet- en drinkgedrag; Zelfvertrouwen; Welzijn	Kort evaluatiegesprek; Zelf-opgestelde vragenlijst; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	15 (10)
17	14 kinderen 16 ouders	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	14 kinderen	Lichaamsmetingen; Sport- en beweeggedrag; Eet- en drinkgedrag	Zelf-opgestelde vragenlijst; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	12 (9)
18	27 kinderen 27 ouders	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	27 kinderen	Lichaamsmetingen; Aerobe fitheid; Attitude ten opzichte van bewegen; Attitude ten opzichte van (gezonde) voeding	Zelf-opgestelde vragenlijst; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	13 (9)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

Tabel b5.1 Manieren waarop KSG-projecten monitoren en evalueren, inclusief scores (vervolg)

KSG-project	Deelnemers project	Metingen	Deelnemers onderzoek	Uitkomstmaten	Meetinstrumenten	Controlegroep	Uitvoerder metingen	Totaalscore (score zonder uitkomstmaten)
19	11 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	5 kinderen	Aerobe fitheid; (Fundamentele) motorische vaardigheden; Sport- en beweeggedrag; Zelfvertrouwen; Welzijn	Zelf-opgestelde vragenlijst; Uitgebreid interview; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	16 (11)
20	10 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	9 kinderen	(Fundamentele) motorische vaardigheden; Sport- en beweeggedrag; Attitude ten opzichte van bewegen; Lidmaatschap sportvereniging	Gevalideerde vragenlijst; Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	14 (10)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van KSG-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

Tabel b5.2 Manieren waarop JILIB-projecten monitoren en evalueren, inclusief scores

JILIB-project	Deelnemers project	Metingen	Deelnemers onderzoek	Uitkomstmaten	Meetinstrumenten	Controlegroep	Uitvoerder metingen	Totaalscore (score zonder uitkomstmaten)
1	1.241 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	1.241 kinderen	Attitude ten opzichte van bewegen; Lidmaatschap sportvereniging;	Kort evaluatiegesprek	Onbekend	Opgeleid	6 (4)
2	1.200 deelnemers	Geen metingen						0 (0)
3	900 deelnemers	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	900 kinderen	Onbekend	Zelf-opgestelde vragenlijst; Kort evaluatiegesprek	Onbekend	Opgeleid	7 (7)
4	425 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	425 kinderen	Aerobe fitheid; Zelfvertrouwen; Attitude ten opzichte van bewegen	Observatie/waarneming; Kort evaluatiegesprek	Onbekend	Opgeleid	8 (7)
5	2.700 deelnemers	Geen metingen						0 (0)
6	125 deelnemers	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	10 kinderen (per keer)	Zelfvertrouwen; Welzijn; Sociale vaardigheden	Gevalideerde vragenlijst	Onbekend	Opgeleid	10 (7)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van JILIB-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

Tabel b5.2 Manieren waarop JILIB-projecten monitoren en evalueren, inclusief scores (vervolg)

JILIB-project	Deelnemers project	Metingen	Deelnemers onderzoek	Uitkomstmaten	Meetinstrumenten	Controlegroep	Uitvoerder metingen	Totaalscore (score zonder uitkomstmaten)
7	700 deelnemers	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	40 kinderen	Lidmaatschap sportvereniging	Observatie/waarneming; Zelf-opgestelde vragenlijst	Onbekend	Opgeleid	8 (6)
8	990 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	466 kinderen	Zelfvertrouwen	Kort evaluatiegesprek	Onbekend	Opgeleid	6 (5)
9	100 deelnemers	Geen metingen						0 (0)
10	1.489 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	1.489 kinderen 1.489 ouders	Sport- en beweggedrag; Attitude ten opzichte van bewegen	Observatie/waarneming	Onbekend	Opgeleid	7 (5)
11	66 kinderen	Niet structureel/alleen voormeting	Onbekend	Sociale vaardigheden	Observatie/waarneming; Kort evaluatiegesprek	Onbekend	Opgeleid	5 (3)
12	240 kinderen 190 ouders	Geen metingen						0 (0)
13	315 kinderen 230 ouders	Geen metingen						0 (0)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van JILIB-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

Tabel b5.2 Manieren waarop JILIB-projecten monitoren en evalueren, inclusief scores (vervolg)

JILIB-project	Deelnemers project	Metingen	Deelnemers onderzoek	Uitkomstmaten	Meetinstrumenten	Controlegroep	Uitvoerder metingen	Totaalscore (score zonder uitkomstmaten)
14	403 kinderen 220 ouders	Geen metingen						0 (0)
15	650 deelnemers	Geen metingen						0 (0)
16	200 deelnemers	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor-en nameting)	200 kinderen	Sport- en beweeggedrag; Attitude ten opzichte van bewegen; Lidmaatschap sportvereniging	Kort evaluatiegesprek; Zelf-opgestelde vragenlijst	Onbekend	Opgeleid	10 (6)
17	836 deelnemers	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor-en nameting)	110 kinderen	Motorische fitheid	Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	8 (7)
18	600 kinderen 50 ouders	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor-en nameting)	600 kinderen	Sport- en beweeggedrag; Motorische fitheid	Objectief meetinstrument	Onbekend	Opgeleid	8 (6)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van JILIB-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

Tabel b5.2 Manieren waarop JILIB-projecten monitoren en evalueren, inclusief scores (vervolg)

JILIB-project	Deelnemers project	Metingen	Deelnemers onderzoek	Uitkomstmaten	Meetinstrumenten	Controlegroep	Uitvoerder metingen	Totaalscore (score zonder uitkomstmaten)
19	315 kinderen 230 ouders	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	Onbekend	Sport- en beweeggedrag; Attitude ten opzichte van bewegen; Sociale vaardigheden; Lidmaatschap sportvereniging	Zelf-opgestelde vragenlijst	Onbekend	Opgeleid	10 (5)
20	512 kinderen 36 ouders	Niet structureel/alleen voormeting	286 kinderen	Sociale vaardigheden	Zelf-opgestelde vragenlijst; Uitgebreid interview	Onbekend	Opgeleid	7 (6)
21	100 kinderen	Herhaalde metingen (structureel, minimaal voor- en nameting)	100 kinderen	Motorische fitheid	Observatie/waarneming; Uitgebreid interview	Onbekend	Opgeleid	8 (7)
22	1.500 deelnemers	Enkel nameting	Onbekend	Zelfvertrouwen	Kort evaluatiegesprek	Onbekend	Opgeleid	5 (4)
23	1.834 deelnemers	Niet structureel/alleen voormeting	Onbekend	Attitude ten opzichte van bewegen	Kort evaluatiegesprek	Onbekend	Opgeleid	4 (3)
24	1.500 deelnemers	Geen metingen						0 (0)

Bron: Mulier Instituut, vragenlijst onder hoofdaanvragers van JILIB-Sportimpulsprojecten uit ronde 2018, juni 2020.

